

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 38
19/2023
23. september 2023

Cena 1,- €

Ljudevit Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

SLOVO O SLOVENSKU

Volby klopú na dvere. Nervozita v spoločnosti stúpa. A to nielen v politickom košári, ale aj medzi radovými občanmi. O politike rodiny diskutujú pri nedeľňajšom obede, priateľia na návštevách, len tak v bare pri káve či na športových a kultúrnych podujatiach. V lepšom prípade sa nepohádajú. Slovenská spoločnosť je nateraz taká polarizovaná, ako sme to od vzniku Slovenskej republiky nezažili. Takzvaní demokrati a nové progresívne sily vždy používali zakladateľa nášho štátu Vladimíra Mečiara za ten najnegatívnejší vzor v riadení štátu. Vraj sa odkláňal od demokracie, zneužíval štátne orgány na stranícke ciele a rozdelil spoločnosť. Opozícia sa musela spojiť a za pomoci dolárov miliardára s maďarskými koreňmi Georgea Sorosa – ako priznal otec predsedu Progresívneho Slovenska Šimečka st. – porazili ten autoritárny mečiarizmus...

Isto, počas riadenia štátu hnutím HZDS nebolo všetko s kostolným poriadkom. Slovenská spoločnosť však nezažívala také vnútorné prutie ako dnes, keď spomínané nedeľňajšie obedy a návštevy u susedov sa naozaj končia hádkou. Počas vlády mečiarovcov existovala skutočná sloboda slova. Novinár, občan, inštitúcia mohli bez následkov vyjadriť svoj názor proti vláde. Nikto ich zato nestíhal. Občan si mohol vybrať z rôznych názorov. Dnes smerujeme do modelu sofistikovanej totality v mene progresivizmu, prehnanej podpory akýchkoľvek menšín na úkor väčšiny a európskej nezmyselnej federalizácie. Verejnú mienku kreuju korporátne médiá. Ich vlastníci tento trend v záujme svojich finančných ziskov zo štátnych dotačných schém logicky podporujú. Ak sa verejne prejavíte opozičným názorom, mediálna mašinéria vás doslova spoločensky ukrižuje. Vytlačajú vás na okraj spoločnosti, ostrakizujú... Svoj názor síce vysloviť môžete, ale nikto z médií hlavného prúdu ho neuverejní a na zatiaľ nezávislých sociálnych sieťach vás zase ukameňujú progresívni trolovia. Tak toto nebolo ani za Mečiara!!!

Slováci stoja pred dôležitými voľbami. Či sa vyberú cestou zvrátených ideológií, kde heterosexuál začína byť automaticky problémom, kde nemožno vyjadriť slobodne svoj názor bez konzekvencií, alebo cestou nám blízkych tradičných hodnôt oblečených do moderného šatu a skutočnej neobmedzenej demokracie, kde národ a jeho práva nie sú prekážkou.

Maroš SMOLEC,
šéfredaktor SNN

VIEROZVESTCOVIA TRÓNIA NA HRADE

Foto: Peter SCHVANTNER
Viac na strane 16

Zápas proti ideológii genderizmu

str. 4

Matica protestovala pred divadlom

str. 5

Ruské vlajky vejú v africkom Nigeri

str. 13

TRI OTÁZKY PRE: Petra ŠVECA, generálneho sekretára Klubu slovenských turistov

Slovensko je v turistike svetová veľmoc

• Klub slovenských turistov oslavuje v týchto dňoch stopäťdesiat rokov svojho založenia ako nástupníckej organizácie priekopníkov turistiky – Uhorského karpatského spolku. Aké boli vtedy možnosti organizovanej turistiky?

Stopäťdesiat rokov organizovanej turistiky je míľnik, ktorý patrí medzi svetové unikáty. Hovorí to o kráse a atraktivite slovenskej prírody a takisto o osobnom, priam až intímnom vzťahu našich predkov k svojej krajine. Dobré vieme, že napríklad štúrovci sa vydali na Kriváň už v apríli 1841, aby sa naň opäť vrátili 16. augusta toho istého roka, čo si každoročne pripomíname nádhernou akciou – národ-

ným výstupom na tento vrch. Už tento počin sa dá považovať za „organizovanú turistiku“, ale až 10. augusta 1873 sa uskutočnilo zakladajúce valné zhromaždenie spomínaného Uhorského karpatského spolku. Keďže práve tento spolok bol prvým turistickým spolkom so stanovami. Preto až jeho vznik považujeme za oficiálny začiatok organizovanej turistiky.

• Značkovanie turistických trás sa dostalo do reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska. Aké sú poslanie a hlavné úlohy KST v súčasnosti?

Odpoveď by si zaslúžila skôr knižku... Patrí medzi ne komuniká-

cia so štátnou správou, s občianskymi či rôznymi dobrovoľníckymi združeniami, koordinácia a zabezpečovanie úloh pre rôzne projekty v oblasti turistického života, správa a údržba nehnuteľností KST, príprava, propagácia a organizácia turistických podujatí, rozsiahla vydavateľská činnosť a celý rad služieb pre turistov.

• Čo všetko pripravujete pre vernosť v rámci osláv jubilea?

Okrem nedávnej emisie poštovej známky pripravujeme na vrchu Sitno osadenie pamätníka značkárom a tiež knihu k tomuto krásnemu míľniku slovenskej turistiky.

Zhovárал sa Ivan KRAJČOVIČ

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

R - 2023019

ISSN 0862-8823
19
770862 882007

V SNN 20/2023
SI PREČÍTAŤE

Najbližšie vydanie Slovenských národných novín vyjde s dátumom 7. október 2023

- Ťažko skúšané osudy Slovákov ako národnostnej menšiny žijúcej na poľskom území
- Slovenská republika sa zbavuje jednej energetickej závislosti výmenou za druhú

Komisia nepredlí zákaz dovozu ukrajinského obilia do európskych krajín Ukrajinské záujmy sú asi Únii prednejšie

Ivan BROŽÍK – Foto: Emil SEMANCO, (mrs)

Kyjevu sa nahlas neodporuje. Ani vtedy, ak by to malo byť ekonomicky v existenčnom záujme členských krajín Európskej únie. Na Slovensku zrejme ani vtedy, ak ide o záchranu domácej produkcie obilnín. Komisia však 15. septembra uviedla, že „vďaka dočasným opatreniam zavedeným v máji zmizlo narušenie trhu v piatich členských štátoch EÚ, ktoré zákaz uplatňujú“. Aktuálne sa teda skončila platnosť dočasnej dohody o zákaze dovozu obilnín z Ukrajiny na územie členských štátov Európskej únie.

Aj keď pár dní pred týmto dátumom zaznelo niekoľko silných vyhlásení z najrôznejších úrovní, v samotný „Deň D“ nastalo absolútne ticho. Hlavu do piesku kolektívne strčili vlády členských štátov EÚ práve tak ako Európska komisia samotná. Uvidíme teda, ako zrušenie toho obmedzenia reálne ovplyvní slovenských výrobcov. Európska komisia v akomsi prekvapujúcom záchvate normálnosti problémov, ktoré si sama nakladá na ramená, schválila aj dočasné zníženie sociálnych odvodov slovenským potravinárom. To sa malo u nás začať praktizovať od augusta. Na schému podľa vyhlásenia komisie Slovensko môže vynaložiť sedemdesiat miliónov eur. Sociálne odvody zamestnávateľa by sa potravinárskym firmám mali odpustiť za august 2023 až január 2024 vrátane. Ale to je taká nezúčinná téma, že na Slovensku médiá viac zaujal podomový výkupca autobaterií, elektromotorov, káblov a maflí všetkého druhu s ampliómom na streche auta, nepričítne sa motajúci po našich obciach a sídliskách. A tlačovkách iných strán...

■ SPÄŤ K JADRU

Ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskij označil za neprijateľné ďalšie predĺženie zákazu Európskej únie na dovoz ukrajinského obilia, o ktoré žiadala päťca stredo-európskych krajín – Bulharsko, Maďarsko, Rumunsko, Poľsko a Slovensko. A tak ho Komisia napokon ani neprijala. Náš názor teda asi nie je podstatný. Alebo prijateľný. Z tejto päťce napokon pod nátlakom (koho a čím asi?) Bulharsko zdupkalo. Vraj predĺženie zákazu by zrazu mohlo

Obilné polia vydali úrodu, už len baly slamy kde-tu napovedajú o zápase poľnohospodárov o tohtoročnú úrodu, ale skutočný boj o ošoh a skutočné výnosy sa vedie inde – nie na žatevných lánoch.

ohroziť jeho domáci potravinový trh. K Európskej komisii sa dostala nie bezvýznamná výzva: „Európska komisia by mala predĺžiť dočasný zákaz ukrajinského dovozu obilia a ďalších farmárskych produktov do piatich susedných členských štátov Únie. Vyhlásil to komisár EÚ pre poľnohospodárstvo Janusz Wojciechowski tri dni pred pätnástym septembrom v Európskom parlamente. Podľa neho totiž toto opatrenie pomohlo zvýšiť ukrajinský vývoz mimo EÚ.“ Informovala stanica Sky news.

■ ÓDOROVO STRAŠENIE

Dočasný zákaz ukrajinského dovozu obilia a ďalších farmárskych produktov platil do 15. septembra. „Ak nedôjde k riešeniu dovozu ukrajinského obilia na európskej úrovni, SR je pripravená urobiť potrebné kroky a zareagovať tak na túto situáciu.“ Po ostatnom rokovaní vlády v pravidelnom stredajšom termíne to vyhlásil premiér Ľudovít Ódor ešte pred aktuálnym rozhodnutím komisie. Veď sme uprostred volebnej

kampane (v čase uzávierky), a to je čas sľubov, na činy nech si občania počkajú. „Slovensko nesmie podľahnúť nátlaku Ukrajiny na dovoz agrokodit.“ Slovenská národná strana k téme aktuálne vyhlásila, že „považuje za neakceptovateľné, aby sa predstaviteľ ukrajinskej vlády vyhráždal Slovensku a slovenským poľnohospodárom za ochranu ich vlastného domáceho trhu pred záplavou ukrajinských poľnohospodárskych komodít. Slovensko musí chrániť svoj domáci trh i poľnohospodárov a potravinárov, ktorí zabezpečujú sebestačnosť krajiny“.

■ AJ VLK, AJ BARAN...-

Slovenskí europoslanci chcú riešenie, ktoré ochráni aj záujmy Ukrajiny, aj našich farmárov. Na vysvetlenie – hovorkyňa Európskej komisie doslova „v hodine dvanástej“ uviedla, že exekutíva EÚ bude do poslednej chvíle hľadať vhodné riešenie. Peter Pollák tvrdí, že Slovensko ani Európa nepotrebuje ukrajinské obilie, ktoré smeruje do Afriky.

„Musíme urobiť všetko pre to, aby sme to umožnili – ak nie po mori, tak po súši. Nie som však zástancom toho, aby obilie zostalo na území Slovenska, lebo to likviduje našich poľnohospodárov,“ vysvetlil. Podľa jeho slov treba nájsť spôsob, ako zamedziť špekulantom v ich úsilí predávať lacnejšie obilie v Európe. Robert Hajšel súhlasí s európskou podporou vývozu ukrajinského obilia, to by sa však malo dostať do svojho cieľa a nezostávať na našom domácom trhu. „My si vieme obilie vypěstovať sami, ale za vyššiu cenu ako na Ukrajine. Ukrajinské obilie na našom trhu je škodlivé pre farmárov a našlo sa aj obilie, ktoré nespĺňa štandardy EÚ,“ pripomenul. Súhlasí s tým, aby eurokomisia na ďalšie obdobie predĺžila embargo, ktoré vypršalo 15. septembra v piatok a ktoré platilo pre štáty susediace s Ukrajinou. „V tomto duchu očakávam aj nové návrhy eurokomisára pre poľnohospodárstvo Janusza Wojciechowského. Aby sme uľahodili Ukrajine, ktorá má z vývozu

Slovenské obilné polia dali v tomto roku viac úrody ako v minulosti, preto sú obavy slovenských roľníkov z prívluhu ukrajinských plodín na náš trh opodstatnené a obrannárske opatrenia vlády celkom potrebné.

obilnia devízy, ale aby sme ochránili aj našich farmárov, náš trh a nezničili našich pestovateľov,“ odkázal europoslanec.

■ VLÁDA KONÁ

Slovenská vláda napokon predĺžila zákaz dovozu štyroch komodít z Ukrajiny, aby ochránila slovenských prvovýrobcov. Ide o pšenicu, kukuricu, repku a slnečnicové semená. Zákaz bude platiť do konca roka.

AKTUÁLNE

Vedeli ste o tom, že rodičia, ktorí opatrujú maloletých pacientov s onkologickým ochorením, nemali do konca augusta nárok na príspevok na opatrovanie? Od septembra sa to konečne mení. Príspevok na opatrovanie, ktorého výška sa od 1. augusta 2023 zvýšila na 345,20 eura, budú úrady práce a sociálnych vecí vyplácať aj rodičom onkologických detí, ale aj tým, ktorých maloleté deti sú zaradené do transplantáčného programu.

Zmierňujú krivdy

Novelou zákona sa zabezpečí ešte jedna dôležitá záležitosť – rodičia detských onkologických pacientov budú mať zabezpečený príspevok aj po skončení liečby dieťaťa. Onkologicky choré deti sú totiž po ukončení aktívnej liečby veľmi krehké a potrebujú ďalšiu podpornú liečbu. Sú naďalej sledované u onkológa aj u ďalších odborných lekárov, potrebujú psychologickú podporu, rehabilitácie či kúpele.

Výdavky rodičov na choré deti sa neustále zvyšujú. Kto to nezažil, ten si to nevie predstaviť. Dĺžku odkázanosti na opatrovanie bude určovať posudkový lekár v rozmedzí od jedného do dvanástich mesiacov od ukončenia aktívnej liečby týchto maloletých pacientov. Inak, s touto zmenou v zákone malo ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny dlho zásadný problém. Podľa rezortu je to nesystémové riešenie. Nikto z odborníkov danej oblasti nerozumie prečo...

Reálne problémy takýchto rodičov zhrnula v Zdravotníckom denníku Ľudmila Belinová z Platfórmu rodín detí so zdravotným znevýhodnením. Nechce sa ani veriť, ale sú pravdivé. Posudkový lekár často pri posudzovaní nároku na príspevok vychádza z aktuálneho lekárskeho nálezu, pri posudzovaní danú osobu teda vôbec nevidí a ani posudzovaná osoba nevie, o koho ide.

Martin MITOŠINKA

VŠIMLI SME SI

Najsťôr to bola socha Rimanky – darkyne svetla zo zinkovej zliatiny z roka 1894, ktorú odliala Schlickova zlievareň železa a strojárň v Budapešti. Stála v parku pri novom evanjelickom kostole augsburského vyznania v Kežmarku. Pochodeň osvetľovala elektrina...

Algorická plastika v kežmarskom Parke Svetlonosky symbolizuje zavedenie elektriny v tomto podtatranskom meste.

Kežmarská Svetlonoska

Pôvodná socha bola zvnútra dutá, odliata z bronzy, a pochodeň v jej rukách napájala elektrická energia. Symbolizovala zavedenie elektrickej energie v meste v spomínanom roku 1894, keď v Kežmarku odstavili petrolejové osvetlenie a nahradili ho elektrickým. Sochu aj

s osvetlením postupne nahradil zub času, a tak ju pred päťdesiatimi rokmi odinštalovali a na svoje oživenie dodnes čaká v múzeu. Na jej mieste – v Parke Svetlonosky – stojí nová Svetlonoska, dielo akademického sochára Štefana Kovaľa. Nechal sa inšpirovať pôvodným vzhladom plastiky, v súčasnosti je napájaná pomocou solárnych panelov a v noci práve vďaka nim jej pochodeň svieti. Miniparčík uprostred stromov a zelene sa rozprestiera v bezprostrednej blízkosti dreveného artikulárneho evanjelického kostola zapísaného do zoznamu UNESCO, nového evanjelického kostola známeho skôr pod názvom Červený kostol a najnovšieho gréckokatolíckeho Chrámu Narodenia Bohorodičky, ktorý dokončili v roku 2008. Parčík na pomedzí troch spomínaných kostolov na Hviezdoslavovej ulici dopĺňa niekoľko lavičiek, zdobia ho stromy, je pekne upravený a doplnený o nevysokú zeleň. Vybudovali ho v roku 2015 za zhruba šesťtisíc eur. Okrem spomienky na odkaz Svetlonosky je tiež vhodným miestom na zastavenie uprostred zelene pre tunajších i návštevníkov spišského mesta Kežmarok, známeho svojou bohatou históriou, kam už patrí aj Svetlonoska...

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Kostol sv. Matúša v Zolnej obdivoval aj súčasný britský kráľ Karol III.

Noša historických a prírodných lákadiel

História Zolnej siaha do 13. storočia. Niekedy na jeho konci na návrší nad rovnomennou riečkou postavili kostol. V jeho architektonickom stvárnení sa prelínajú prvky dohasínajúceho románskeho štýlu s nastupujúcou gotikou. Aj keď prešiel viacerými prestavbami, detaily hovoria o jeho starobylosti.

V čase tureckého nebezpečenstva obohnali Kostol sv. Matúša obranným múrom, za ktorým sa obyvatelia ukryli pri nájazde osmanských hŕd. Koncom zimy 1945 sa stal dôležitým obranným bodom a útočiacou vojská ho zasypali granátmi. K oprave silne poškodeného objektu sa pristúpilo až v sedemdesiatych rokoch a výsledky ocenil aj britský princ Charles (dnes kráľ Karol III.), ktorý navštívil Zolnú začiatkom novembra roku 2000. Nebol to jediný panovník, ktorý prinajmenšom prechádzal Zolnou. Údolím riečky viedla dôležitá komunikácia spájajúca Zvolen s Lupčianskym hradom. Medzi povinnosťi Zolňanov patrilo aj strážiť rozľahlý Zvolenský les, či skôr prales, starať sa o zver a zúčastňovať sa na kráľovských poľovačkách. Pri jednej z nich 26. novembra 1353 takmer prišiel o život uhorský kráľ Ľudovít I. Veľký, staviteľ Zvolenského zámku. Napadol ho rozžerúhy ranený medveď a nebyť duchapritomného a odvážneho sluhu, ktorý šelmu zabil mečom, ktovie, či by kráľovi neodbila posledná hodina. Do tunajších hôr chodil rád poľo-

ČO INÍ NEPIŠU

Nádherné stredoveké fresky Kostola sv. Matúša v Zolnej obdivoval aj terajší britský panovník.

vať aj Ľudovítov zať a nástupca na uhorskom tróne Žigmund Luxemburský i legendárny kráľ Matej Korvín.

Najcennejšou časťou Kostola sv. Matúša sú interiérové fresky z rokov 1360 až 1390. Podľa názoru kunsthistorikov ich tvorcovia pochádzali z talianskej Florencie, ale prejavuje sa na nich aj rukopis domácich majstrov. Ich

mená nepoznáme. Nadviazali pri tom na staré tradície, ktoré sa k nám dostali niekoľko storočí predtým z byzantskej oblasti. Ide o tradičné výjavy Snímanie z križa, Oplakávanie a Zmŕtvychvstanie Krista. Na taliansky pôvod poukazuje aj štít, ktorý drží v ľavej ruke sv. Juraj. Ide o tzv. normanský typ štítu, ktorý sa dlho udržal práve na Apeninskom polostrove. Zaujímavý je aj dvojkríž na tomto štíte. Približne z rovnakého obdobia totiž pochádza aj erb neďalekého Zvolena, ktorý tvorí takisto dvojkríž. Na oltári sa pôvodne nachádzali štyri sošky z dielne levočského Majstra Pavla. Ich osud je však neznámy.

Zolná môže byť zaujímavou zastávkou pri turistickom putovaní stredným Slovenskom. V susedstve kostola je kaštieľ, ktorý dostal novú strechu a azda sa dočká aj celkovej obnovy. Južne od dediny na lúčkach pri rieke Hučava bolo počas SNP poľné letisko, z ktorého operoval pluk leteckých stíhačov. Na tento historický fakt upozorňuje pamätník a informačné tabule.

Text a foto: Jozef SLIACKY

Politické karty na finále volieb

Roman MICHELKO

Parlamentné voľby sú na dohľad a trendy sú už dosť jasne čitateľné. Kontúry budúcich možných koalícií sa začínajú zreteľne rysovať, na strane druhej však máme ešte celkom dosť premenných. Najzásadnejšou okolnosťou, ktorá determinuje povolené odhady, je skutočnosť, že až dvadsaťpäť percent voličov je dosiaľ nerozhodnutých, čo môže viesť k niektorým vážnym okolnostiam. V konečnom dôsledku to totiž môže ovplyvniť výsledky volieb v tom zmysle, že niektoré strany ako Demokrati či Modrí napriek svojej zúfalej pozícii nemienia z volieb odstúpiť a tak oberú exkoaličné strany o nejakých desať, možno až dvanásť mandátov. V konečnom dôsledku budú tieto hlasy potenciálnej antismeráckej koalícii veľmi chýbať. Dalším trendom je postupný pokles strany Hlas – SD, ktorej sa začínajú vypomstievajú jej nejasné postoje. Podľa viacerých prieskumov

sa už dostala na jednocifernú úroveň a je možné, že ju čaká osud Siete, resp. Za ľudí.

Značné turbulencie zažívajú preferencie Progresívneho Slovenska (PS), ktoré po sérii excesov jej bratislavského výsadku, ako boli provokácia v DPOH, Hviezdoslav s dúhovým šalom, resp. s krajne skarikovaným programom na divadelnú sezónu, kde sa nenašlo miesto pre slovenskú štátnu vlajku, ale pre dúhovú a ukrajinskú áno, stratila mäkký obal svojich voličov. No a keď si uvedomíme, čo urobili „progresívni otcovia mesta“ s Vajanského nábrežím, keď extrémne frekventovanú cestu z dvojpruhu zúžili na jeden, aby vytvorili cyklochodník, ktorý nikto nevyužíva, trpezlivosť značnej časti inak veľmi trpezlivých voličov Progresívneho Slovenska dostala vážny úder. Progresívci tak dopredu ukázali, ako by sa asi správali, ak by ovládli celé Slovensko. Bra-

tislava je tak dostatočným príkladom a reagujú na to nielen ľudia z Bratislavy. Paradoxne, zlyhanie Progresívneho Slovenska posilňuje postavenie strany SaS. Šanca, že sa Sulikova squadra vďaka zakopnutiam progresívco dostane do parlamentu, tak rastie.

KOMENTÁR

Naopak, pokles zažíva dvojica tváriacich sa konzervatívnych strán KDH a SME RODINA. Prvú z menovaných strán kváru kauza „pliaga“. Predseda KDH Milan Majerský v diskusii vyslovil názor, že LGBTI ideológia je pliaga. To by bolo v poriadku, nejaký ten výprask červených, rozumej liberálnych médií by mal každý konzervatívny politik zniesť. Nie tak Majerský a KDH. Treba zdôrazniť, že nikto v KDH sa svojho predsedu nielenže nezastal, ale kritiky sa mu dostalo aj z vlastných radov. Kritizoval ho jeho

spolustraní z kandidátky KDH Ivan Bošňák, inak bývalý asistent poslanca SaS, ale aj europoslanec ich strany Ivan Štefanec. No a aby sa výpočet prešlapov uzavrel, Majerský sa zľakol a LGBTI komunita sa ospravedlnil. Tá však jeho ospravednenie neprijala a žiada, aby odstúpil z kandidátky. Taká nepredstaviteľná miera oportunistiky nemôže pre perspektívu KDH znamenať nič dobré. Najmä ak ústami politického vyslúžilca Františka Mikloška neustále deklarujú, že s progresívcami pôjdu do koalície stoj, čo stoj. Posolstvo pre voličov je tak jasné. Voľba KDH môže znamenať len jedinú istotu: zrada konzervatívnych hodnôt.

V kríze sa ocitá aj SME RODINA Borisa Kollára. Problémom je súkromný život ich lídra. Doteraz však Borisovi Kollárovi všetko prechádzalo. Sústredené útoky jeho expartnerky Barbory Richterovej, ako aj Emy Ferusovej však zasahujú jeho elektorát na najcitlivejšom mieste. Dosiaľ bol Boris Kollár ako teflón, všetky kauzy po ňom stiekli a žiadna mu zásadnejšie nepoškodila. Teraz to môže byť iné. Médiá Borisa Kollára otvorili a bulvár ho môže aj pochovať. Aj napriek skutočnosti, že antikampane jeho bývalých priateľiek tiež poriadne pokrývajú. No a, samozrejme, nemôžeme opo-

menúť zúfaly pokus Igora Matoviča za každú cenu sa zachrániť pred politickým koncom. Jeho pokus narušiť tlačovku strany Smer takým vulgárnym spôsobom sa do análov slovenského politického marketingu zapíše čiernym písmom. Ak mu po tom zúfalstve, čo predviedol, ostane sedem percent, tak perspektívu Slovenska musíme vnímať vo veľmi čiernych farbách.

Naopak, trio Daniel Lipšic, Štefan Hamran a Igor Matovič robia všetko pre to, aby koalícia tvorená Smerom mohla atakovať ústavnú väčšinu. Je jasné, že incident okolo smeráckej tlačovky nesmierne pomohol Smeru, rovnako ako demonštratívne zatknutie a vzápätí prepustenie bývalého politického prezidenta Tibora Gašpara.

Ak by sme teda mali zhrnúť trendy, ktoré sa ukazujú pred finále volieb, tie sú jasné. Dnešná slovenská opozícia tvorená Smerom, Hlasom a SNS veľmi pravdepodobne bude mať v budúcom parlamente väčšinu, ak sa tam národnári dostanú. Je takmer isté, že v parlamente bude aj Republika, tým pádom šanca, že strany budúcej koalície vytvorí spolu s Progresívnym Slovenskom stabilnú väčšinu, sa každým bližiacim sa dňom volieb znižuje.

Autor kandiduje za poslanca NR SR.

Kto nás stále vodí za nos

Ivan BROŽÍK

Potraviny vlastne musia byť drahé, v našich slovenských podmienkach až extrémne drahé. Inak by na ich zlacnenie doplatili podľa vlády všetci – podržte sa – aj spotrebiteľia. A keďže podľa Analýzy cenového vývoja základných druhov potravín, ktorú do konca leta prikázal ministerstvu financií vyhotoviť zákon, je všetko v poriadku a ceny sa nevymykajú cenám v iných štátoch Únie (o príjmoch občanov v iných štátoch spoločenstva ministerstvo taktne mlčí), netreba nič robiť, iba čakať. Spotrebiteľia to predsa (možno) prežijú...

Mimoriadne argumentačne alibistická Analýza ministerstva financií je zvláštne čítanie. Niečo medzi tragédiou, groteskou, demagógiou, iróniou a výsmechom riešenia existenčného problému Slovákov. Tempo rastu cien potravín na Slovensku sa podľa Analýzy v roku 2023 stabilizovalo a v júli spotrebiteľské ceny potravín po dlhom

čase klesli. O tradičnej sezónnosti ani muk. Inflácia zvolnila v celom regióne V4 a k stabilizácii prispel aj pokles cien energií na svetových trhoch. Zisky v potravinovej vertikále boli podľa ministerstva v roku 2022 zvýšené, ale ku koncu roka sa marže znížili. Rezort financií argu-

POZNÁMKA

mentuje, že členské štáty EÚ nezavedli cenovú reguláciu na potraviny; ojedinelé pokusy o cenovú reguláciu v niektorých štátoch, podľa autorov analýzy, nedopadli dobre. V prvom rade vlády vraj nemajú dostatok informácií, aby mohli zaviesť efektívnu reguláciu cien a marží. Trhy vraj dokážu regulovať marže a ceny oveľa efektívnejšie ako vládne regulácie. Štáty totiž údajne nepoznajú výrobné náklady firiem ani dopyt spotrebiteľov. Cenová regulácia by preto podľa „financov“ viedla k nedostatku potravín, zní-

ženiu poľnohospodárskej produkcie, neodôvodnenému poklesu ziskov firiem, respektíve k tvorbe strát a nakoniec aj ku kolapsu niektorých potravinových vertikál. To by malo dlhodobo negatívne efekty na kupujúcich, predávajúcich a aj potravinovú bezpečnosť.

Vďaka! Takže neúnosné ceny potravín majú na nás spotrebiteľov zásadne pozitívny a najmä ochranný vplyv. To je v argumentačných politikách vlád po voľbách v roku 2020 naozaj neobyčajná drzosť voči občanom. O ich nekompetentnosti je úplne zbytočné písať.

Druhým dychom spolu popri objavnej úradníckej „analýze“, konštatujeme, že na Slovensku sa rozrastajú takzvané potravinové púšte. No prečo asi? „Limitovaný prístup k potravinám najmä v menších obciach do päťsto obyvateľov vníma Zväz obchodu SR ako veľmi vážny a neustále narastajúci problém, na ktorý upozorňuje dlhodobo. Na

slovenskom vidieku pôsobia výlučne domáce obchodné siete a bez finančnej podpory štátu jednoducho nie je možné udržať tieto predajne prevádzkyschopné... Z hľadiska riešenia sa postaći inšpirovať v okolitých krajinách, napríklad v Poľsku a Českej republike, kde problém tzv. potravinových púští efektívne riešia cez systém finančných dotácií na úrovni štátu v spolupráci so samosprávami a obchodníkmi (napríklad v ČR funguje od roka 2021 program Obchůdek 2021+). Pojazdne predajne nie sú systémovým riešením tohto problému, pričom ambulantné formy predaja so sebou nesú aj zdravotné riziká pri nakladaní s potravinami,“ píše sa v stanovisku Zväzu.

Výrobcovia a predajcovia potravín zdvihli ceny viac, ako bolo vzhľadom na zvýšené účty za energie a iné rastúce náklady nevyhnutné, ukazuje k tejto téme nateraz posledná analýza Národnej banky Slovenska. Tak fajn, poďme nakupovať do Čiech, do Poľska, do Rakúska a do Maďarska a napokon aj na Ukrajinu, veď tej treba pomáhať vari najviac. Vždy nás to aj s cestou vyjde lacnejšie, ako spoliehať sa na náš potravinový trh najdrahší v celej Európskej únii. Len ešte tak raz vedieť, kto všetko nás to tu takto nehorázne vodí za nos!

AKO BOLO, ČO BOLO

„Môžu ma z bytu vyhodit', môžu mi znížiť plat. Môžu ma vyliat' z roboty, ja budem stále rád. A nebudem sa štorcovať pred tým, kto ma ničí. Pekne sa mu pokloním, veď som holubičí.“... A potom prišiel refrén: „My sme národ obľúbený, ktorý nik rád nevymení. Každý nám chce vládnut', lebo vie, že svojich vládcov, zlodejov a krutovládov nenecháme padnúť.“ Toto je prvá sloha textu mojej Pesničky na indexe, ktorý zhudobnil huslista a spevák skupiny Lojzo Očo Ciller.

Prečo je to tak? Odpoveď nájdete u exposlanca národnej rady historika Antona Hrnka, ktorý pre internetovú televíziu povedal: „Všetky národy chcú vyzerat' lepšie, ako boli, iba Slováci chcú byť stále horší a horší, ako sme boli.“ Kde sú korene národného masochizmu? Vynucovali ho maďarizátori, ktorí chceli pretvoriť na svoj obraz všetky národy niekdajšieho Uhorska. Po vzniku masarykovskej ČSR sa z národného povedomia gumovali naše dejiny z uhor-

ských čias a nanucovala téza, že sa všetko začalo Jiráskovými husitmi a my sme len vetvou českého národa. Po uzatvorení paktu Pilsudski – Hitler sa prvá ČSR ocitla v ohrození. Poľský minister zahraničných vecí Beck sa netajil,

dejín postihol väčšmi ako iné národy, ktoré sa ocitli v podruží Moskvy. Po prevrate v novembri 1989 nastali časy uvoľnenia. Tie však trvali len dovtedy, kým sa nedostali k moci ľudia, ktorí bojovali proti vzniku samostat-

filozofickej fakulty, keď chcel opäť zrušiť katedru slovenských dejín, ktorú predtým už raz v päťdesiatych rokoch zlikvidovali pričinením starého otca dnešných progresívcov Milana Šimečku. V školách sa za výdatnej pomoci

lenejší susedia. V krvi máme síce priliš veľa bírešskej DNA, ktorá nám nielenže bráni bez ostychu prejaviť národnú hrdosť, ale je aj katalyzátorom permanentného prijímania úlohy vinníka, služobníčka a posluhovača prekrúčačom dejín.“

O tom je aj záver Pesničky na indexe: „Môžu mi hocčo naklamať, nesplniť daný sľub. A ja im zase naletím, ja som už taký blb. Aj keď ma všade obľafnú, zožerú večeru. Ja sa budem radowať, mňa už nenaserú. My sme národ obľúbený, ktorý nik rád nevymení. Pretože sme holubičí, nedivme sa, že sme v“... namiesto vulgarizmu spevák zapískal trilok so známej opery.

Český spisovateľ svetového formátu Milan Kundera napísal: „Prvým krokom pri likvidácii národa je vymazať jeho pamäť. Zničiť jeho knihy, jeho kultúru, jeho históriu. Potom niekto napíše nové knihy, vyrobí novú kultúru, vymyslí nové dejiny. Onedlho ten národ začne zabúdať, čím je a čím bol... Boj človeka proti moci je bojom proti zabudnutiu.“ Aj o tom sú bližšie sa voľby.

Čosi o zdedenej bírešskej krvi

Peter VALO

že by rád videl poľsko-maďarskú hranicu. Územné nároky si Poliaci vynútili po Mnichovskej dohode. Prvá Slovenská republika vznikla v nešťastnej predvojnovnej dobe. Po odtrhnutí území južného Slovenska a maďarskej agresii na východe hrozil ďalší útok zo strany južného suseda, čo vládu nútilo utiekať sa pod ochranu Hitlerovho Nemecka. S tým súviselo väčšie prispôsobovanie zvrátenostiam Tretej ríše. Za komunizmu nás bič socialistického internacionalizmu v prekrúcaní

ného štátu. Po Lipšicovom žiarovkovom referende Dzurinda za zlomok ceny rozpredal strategické podniky a banky, čím štát pripravil o pravidelný príjem. Po ňom chcel Sulík z postu predsedu NR SR zlikvidovať sochu kráľa Svätopluka. Keď narazil na odpor verejnosti, tak ho aspoň oškľabal o kráľovský titul, ktorým ho poctil pápež. Ministerka Remišová svoje historické vedomie zaklincovala: „My sme národ, ktorý nemá dlhú históriu a ani veľa veľkých osobností.“ Do toho vstúpil dekan

mimovládok a mainstreamových médií zo slovenských dejín vytáhovali samé negatíva. Tak sa za tridsať rokov národné povedomie časti verejnosti ocitlo v troskách.

Tomáš Kuřka v úvahe o mojej poslednej knižke napísal: „Súdni ľudia vedia, že v našej minulosti boli skutočnosti, na ktoré nie sme práve pyšní, ale sú to naše dejiny. V kontexte doby a v porovnaní s tým, čo sa vtedy dialo v celej Európe, nemáme ani najmenší dôvod pokladať sa za horších, ako boli blízki či vzdia-

SEBAOBRAHA

Policajti len za niekoľko prvých septembrových dní zaevidovali na cestách viaceré kolízie áut s lesnou zverou. Dve sa stali počas desiatich minút na ceste I/9 medzi Jerichovom a Hradištom, jedna pri Ostraticiach, a to je iba Bánovský okres...

Nestaňte sa pytlíkom

Zrážka s divou zverou na ceste je veľmi pravdepodobná najmä na jeseň pri zníženej ranej a večernej viditeľnosti a zásuných radovkách vysokej raticovej zveri, teda v ruji. Kolíziám často nezabránite – konanie zvierat (aj zaslepených pudom) sa nedá predvídať. A ekonomické varovanie – PZP (Povinné zmluvné poistenie) vám škodu na aute pri zrážke so zverou nepokryje. Šancu na nejakú náhradu škody máte iba vtedy, ak máte svoje vozidlo aj dobrovoľne havarijne poistené. Takže, pozor si dávajte najmä ráno a večer. V skorých ranných a neskorých večerných hodinách budte za volantom mimoriadne ostražití. Je to čas, keď sa divá zver vyberá hľadať potravu. Na lúčach a lesoch v blízkosti ciest sa môžu pásť celé stáda vysokej zveri alebo pohybovať húfiky diviakov.

Na zvýšený pohyb divj zveri okolo ciest si dajte pozor najmä na jar a jeseň. Riziko stretu hrozí v lesoch, na poliach, pri vode. Zvýšenú pozornosť okoliu venujte najmä v prípade, ak cesta vedie cez súvislý lesný porast, medzi poľami alebo okolo vodných tokov. Rovnako tak na ceste, ktorá je označená dopravnou značkou A 18 – zver. Tá vyslovene upozorňuje na zvýšený výskyt divj zveri a jej migračné trasy.

Zveri na ceste sa vyhýbajte len v prípade, že máte veľmi dobrú viditeľnosť, nejedte príliš rýchlo a dokážete vozidlo dobre ovládať. Ak zvieru zbadáte včas, nikdy ho neoslepujte blikaním či diaľkovými svetlami. Mohli by ste ho vyfakať a situáciu ešte zhoršiť.

Policajti v tejto súvislosti pripomínajú vodičom zásady pri kontakte so zverou alebo pri jej zrážke. Ak pred sebou zbadáte nejakého chlpateho štvornohého „účastníka premávky“, brzďte. Neblíkajte naň, môže zostať v šoku a z miesta sa ani nepohne, radia šoférom policajti. Po zrážke so zverou musia vodiči podľa ních odstaviť vozidlo. Ak to stav auta dovoľuje, tak rýchlo zamierť k okraju vozovky a zapnite výstražné svetlá.

„Ak to situácia dovoľuje, umiestnite výstražný trojuholník. Nezabudnite si obliecť reflexnú vestu. Urýchlene zavolajte políciu a počkajte hliadku na mieste. Policajti kontaktujú aj príslušné poľovnícke združenie a zabezpečia odstránenie prekážky na ceste,“ doplnila polícia. Pozor, so zvieratám nesmú šoféri hýbať. Ak si zvieru zoberiete domov, dopúšťate sa trestného činu pytlactva,“ upozorňujú vodičov policajti.

A teraz to najdôležitejšie – zrážka so zverou sa dá účinne brániť. Na trhu sa objavil SMART – odpudzovač divj zveri. Zabudovaný pohybový senzor v zariadení monitoruje pohyb auta a po našartovaní sa automaticky zapne. Vďaka vstavanému reproduktoru počas pohybu upozorní svet zvierat na váš príchod. Pre ľudské uši je zvuk nepočuteľný. Zariadenie vydáva zvukovú frekvenciu vyvinutú výrobcom, ktorá ruší zvieratá ešte pred príchodom auta a tie sa držia ďalej od zdroja zvuku...

Ján ČERNÝ

Štefan KUFFA: Slovensko treba brániť proti ideológii genderizmu

Stále je dosť vlkov v ovčom rúchu

Zhováral sa Matej MINDÁR – Foto: archív SNN

Poslanec Národnej rady SR Štefan KUFFA (SNS – Život – Národná strana) je jedným z mála kresťanských politikov, ktorý presadzuje autentickú kresťanskú politiku. Za svoje názory je dlhodobo perzekvovaný nielen od liberálov, ale i časťou tzv. kresťansko-demokratického politického a spoločenského prúdu.

• Ako poslanec Národnej rady SR zastávate kresťanské hodnoty. Ako by sa mala podľa vás presadzovať kresťanská politika ako celok?

Určite nie tak ako ju za posledných vyše tridsať rokov presadzovalo KDH. To v nijakom prípade nebola kresťanská politika. Keď si vezmete, že hlasovali proti vzniku samostatnej Slovenskej republiky a boli súčasťou liberálnych vlád, netreba k tomu nijaký komentár. Mnohí z nich radšej uprednostnili osobné averzie voči niektorým politikom a znemožnili tak vytvorenie vlády so silným kresťanským, s národným a so sociálnym prvkom. Osemročné vládnutie Dzurindových vlád a rok a pol vládnutia Ivetky Radičovej je toho jasným dôkazom. Bývalý predseda KDH A. Hlina je dnes na kandidátke liberálnej SaS. Aj ja mám s týmito ľuďmi osobnú skúsenosť. Keď som bol poslancom v rokoch 2012 – 2016, zažil som hlasovania, ktoré boli z pohľadu autentického kresťana dôležité. V mnohých týchto prípadoch polovica poslancov z KDH chýbala. Vyhovárali sa na rôzne pracovné povinnosti. Ale

INTERVIEW

ja sa pýtam, kde boli ich priority? Hlasovanie v parlamente alebo uprednostnenie osobných záujmov? Ako poslanec predsa v prvom rade slúžim občanom.

• Je známe, že kandidát KDH František Mikloško podporil v druhom kole Zuzanu Čaputovú, pričom neskôr robil kampaň kandidátovi Progresívneho Slovenska na primátora Bratislavy a kandidátovi SaS na predsedu Bratislavského kraja. Ako vnímate tento fakt?

Toto je čosi neveriteľné. Je to na zaplkanie, že KDH vygenerovalo takýchto vlkov v ovčom rúchu. On svojim vplyvom zvedol dobrosrdečných ľudí, ktorí sa až tak nezaujmajú o politiku. Oni v dobrej viere volili Z. Čaputovú, pretože ich F. Mikloško oklamal. Veľmi dobre už vtedy vedel, čo bola pani Čaputová zač. On len preto, že jej ovela konzervatívnejšieho protikandidáta Maroša Šefčoviča podporoval Smer – SD, odporučil svojim voličom voľiť Zuzanu Čaputovú.

O ČOM JE REČ

Opäť ten dátum – 11. september. Od teroristického útoku na svetové obchodné centrum uplynulo dvadsaťdva rokov. V televízii „bežia“ dokumenty o náraze lietadiel do oboch veží. Čítal som o tom veľa dokumentov, aj konšpiračné teórie, že mrakodrapy vyhodili do vzduchu samotní Američania. Akoby sa od tej chvíle začal písať nový vek ľudstva. Takmer sa hanbím priznať k tomu, že mojou profesiou celý dospelý život bolo písanie kníh. Na sociálnych sieťach sa sem-tam objaví nejaká báseň. Mladá generácia už príliš literatúre neholduje. A pandémia nás na vyše dva roky uzatvorila do našich kobiek. Covid 19 – to nebola sezónna chrípka. Po tejto plagiaste ostali milióny mŕtvych. Nechce sa mi ďalej v tom pokračovať, všetci nepochybné vedia, čo mám na mysli. Opäť sa vrátim k literatúre: Ako ľudia v tejto chvíli povzbudí? Má zmysel ešte napísať napríklad knihu básní? Hádám básnici ešte nevymreli? Pravdaže, knihy stále vychádzajú. Veľa kníh vychádza, ale poézia medzi bestsellery nepatrí. Práve preto ma zaskočil balíček, čo mi nedávno prišiel poštou. Bola to kniha so záhadným názvom Zápis

Poslanec Národnej rady Slovenskej republiky Štefan KUFFA je predstaviteľ autentického kresťanského politického a spoločenského prúdu a z tejto pozície hodnotí aj súčasné hektické predvolebné obdobie.

Ani ja som predsa nikdy neschvaľoval zlodejčiny nominantov z prechádzajúceho volebného obdobia. Ale pri voľbe prezidenta musíte v prvom rade pozerieť na hodnotový a morálny kredit jednotlivých kandidátov. Keď chceme byť k sebe úprimní, bolo by dobré objektívne prešetriť aj toto tri a pol ročné obdobie. O pôsobení Progresívneho Slovenska v Bratislave, o presadzovaní LGBTI agendy v divadlách sa hovorí denne. To sa musí zmeniť.

• Ostaňte ešte na chvíľu pri KDH. Dodnes nepovedali jasné nie, že s Progresívnym Slovenskom nepôjdu do koalície. Ako si vysvetľujete tento postoj?

Opäť sa ukazuje to, o čom som hovoril na začiatku tohto rozhovoru. KDH nie je pre mňa kresťanskou stranou,

ale stranou liberálno-progresívnou. Vy nemusíte mať rád Roberta Fica a Smer – SD. Nemusíte takisto ani súhlasiť s ich politikou a so štýlom vládnutia. Ale keď je to strana, ktorá nám dokáže oproti Progresívnemu Slovensku zabezpečiť konzervatívne smerovanie Slovenska, je to oveľa lepšia alternatíva oproti progresívnym liberálom, ktorí za každú cenu presadzujú kultúru smrti. A keď niekomu prekážajú ich kauzy, na to mám jednu odpoveď. Všetko sa dá vyriešiť koalícnymi rokovaniami a postaviť si jasné mantinely, čo je už za hranou. Určite by sme netolerovali ich kauzy, to nám môžete veriť. Ale je to stále lepšia alternatíva, akú nám ponúka pán Šimečka a jeho kompánia.

• Aký máte názor na tzv. kresťanských politikov z OĽaNO, ktorí

z vôle Igora Matoviča hlasovali za vydanie Roberta Fica na väzobné stiahnutie bez riadnych a nespochybniteľných dôkazov?

Je to ich vizitka. Takto sa v nijakom prípade nespráva žiadny civilizovaný človek s morálnym kreditom, nielo kresťanský politik. Môžu sa za to hanbiť. Som hrdý, že sme spoločne s Tomášom Tarabom, Filipom Kuffom a Romanom Tabák hlasovali proti. Vydaním Roberta Fica na stiahnutie by sa rozložila opozícia.

• Ako chcete v prípade vášho znovuzvolenia do NR SR ochraňovať kresťanské hodnoty na Slovensku?

Nadalej Slovensko brániť proti LGBT ideológii. V tomto smere by sme chceli ochrániť najmä našu mládež na všetkých stupňoch štátnych škôl. V prvom rade by sme zastavili vplyv mimovládnych organizácií, ktorých vyslaní zástupcovia ju zatažujú rôznymi zvrátenosťami. Zároveň by sme sa sústredili na zvýšenie kvality vzdelávania. Toto je naša cesta. My potrebujeme riešiť budovanie ciest, diaľnic, nemocníc, podporovať a chrániť rodiny, dôchodcov, a nie presadzovať genderizmus.

• Sústreďme sa teraz na národný rozmer. Do akej miery sa dá podľa vás spojiť kresťanstvo s národným a jeho tradíciami?

Kresťanstvo s národnými tradíciami veľmi úzko súvisí. Veď naša Ústava SR sa odvoláva na historický štátotvorný odkaz Veľkej Moravy a cyrilo-metodskú tradíciu. Ja osobne si veľmi vážim kráľa Rastislava, ktorý pozval solúnskych bratov na naše územie šíriť pravú kresťanskú vieru v jazyku našich predkov – v staroslovenčine. Na to, že sa neskôr stala štvrtým liturgickým jazykom, môžeme byť ako národ veľmi hrdí. Slovenský národ skrze svätých Cyrila a Metoda týmto veľkolepým činom predbehol II. vatikánsky koncil o tisícroky. História a zrod slovenského národa sa nezačína medom, ale Božím slovom a písmom. Takto veľkolepo sme sa i my Slováci pripočítali ku veľkým kultúrnym národom sveta.

• Vášho brata kňaza Mariána Kuffu ocenili na Deň Ústavy SR štátnou cenou J. M. Hurbana. Prevalz ju z rúk predsedu NR SR Borisa Kollára. Ako vnímate útoky proti nemu nielen z liberálneho, ale aj z katolíckeho prostredia?

Denné sa stretáva s neprajnosťou a so závišťou. Myslím si, že v tomto sa len prejavili tie isté kruhy ako vždy. To, že kvôli Marošovi oceneniu údajne neprišli na inauguráciu prezidentka a predsedu vlády, je dôkaz, že sú netolerantní a ich reči o láske, tolerancii a rešpekte sú falošné.

cestovateľa. Vyšla v týchto dňoch vo Vydavateľstve Spolku slovenských spisovateľov. Jej autorom je Vlado Bálint, slovenský básnik, dramatik, redaktor a vydavateľ, ale aj hudobný skladateľ, ktorý skomponoval a vydal viacero hudobných CD vo svojom Vydavateľstve BioBa v Košiciach. Aby som čitateľovi mojej glosy trochu priblížil charakter tohto diela, pomôžem si textom, ktorý autor sám napísal na

Z ciest do ľudskej duše

Peter ŠTRELINGER

zadnej strane obálky: „Táto knižka je malým, už historickým exkurzom do krajiny, kde sa voda sypala a piesok sa liaľ. Ohľadnutie sa za pocitom, v ktorom sa navzdory zdravému rozumu pravdou stal krivý odraz na hladine jazera, ktorého hladinu bichuje príznak nerozumu. Tak ako vtedy aj teraz vieme, že jediným riešením, ako túto skúsenosť zvládnuť, je zachovať si triezvu hlavu a veriť intuícii. Len tak je možné prejsť pomedzi Scyllu a Charybdu faktov a okolností, ktoré sa pred vami objavujú ako fatamorgána...“ Už z tohto textu je zrejme,

že to nie je cestopis, aj keď názov tomu nasvedčuje. Sú to, priatelia – eseje. Žáner, ktorý sa už z literatúry skoro vytratil. Autor Vlado Bálint vo svojej knihe necestuje do exotických krajín. Sú to cesty do ľudskej duše, záznamy myšlienok a pocitov, jednotlivé zápisy, teda „eseje“ datované od 30. decembra 2020 do 12. júla 2021. Narátal som vyše štyridsať týchto esejí, ako som ich žán-

rovo pomenoval, možno autor s tým nebude súhlasiť. Príbehy v Bálintovej knihe nehľadajte. A ak aj v niektorom zázname sú, tak sú potom veľmi dobre zašifrované. A aby som nezabudol na dôležitú vec, knižka je venovaná jeho milovanej manželke Sylvii, ktorá, ako som sa dočítal v tiráži, bola aj korektorkou diela. Ak som už podľa autora uviedol, že kniha je exkurzom do obdobia, na ktoré neradi spomíname, je to dielo optimistické. Autor odmieta depresiu. Usiluje sa nás povzbudiť. Vo väčšine esejí dominuje láska. Slová

Provokatéri z radov progresívcov fyzicky napádali demonštrujúcich Vydarený protest Matice slovenskej

Matej MINDÁR, mrs – Foto: (mrs)

V stredu 6. septembra 2023 o sedemnástej hodine pred budovu Mestského divadla Pavla Országha Hviezdoslava v Bratislave (DPOH) Matica slovenská zvolala protestné zhromaždenie. Protest sa vydaril. Pred divadlo prišlo vyše päťsto protestujúcich. Z pokoja ich nevyviedlo ani agresívne správanie oponentov z radov progresívnych liberálov, zástancov LGTI ideológie. Matica odmietla novú reklamnú kampaň vedenia DPOH, ktorá hrubo dehonestuie jedného z najvýraznejších predsedov Matice slovenskej Pavla Országha Hviezdoslava. Divadlo patrí pod mesto Bratislava, ktorého primátor Matúš Vallo zastáva liberálno-progresívne hodnoty.

Program matičného občianskeho protestu sa začal zaspievaním štátnej hymny SR. Hlavný moderátor člen Výboru Matice slovenskej a matičný tajomník Peter Schvantner privítal na úvod všetkých prítomných. Zároveň pripomenul, že cieľom tohto protestu je pokojnou formou vyjadriť nespokojnosť proti aktuálnej reklamnej kampani divadla. Takisto sa poďakoval aj poslancom Národnej rady SR, ktorí prišli podporiť Maticu slovenskú v boji proti praktikám tzv. liberálneho progresizmu. Spolu s Dušanom Jarjabkom (Smer – SSD) podporili toto zhromaždenie aj Miloš Svrček (SME RODINA), Tomáš Taraba (SNS – Život Národná strana), europoslanec Milan Uhrík (Republika) a ďalší významní predstavitelia politického, spoločenského a kultúrneho života. Vzhľadom na fakt, že protest bol občiansky a matičný, politici na ňom verejne nevystupovali.

SOM SLOVAN

Herec, recitátor a maticiar Jozef Šimonovič zarecitoval báseň od Pavla Országha Hviezdoslava Som Slovan. Predseda Matice slovenskej Marián Gešper vo svojom príhovore pripomenul fakt, že vždy, keď suverénna slovenská štátnosť, nezávislosť slovenskej kultúry, ale aj svojbytnosť slovenského národa bude ohrozená, tak sa Matica slovenská rozhodne postaví do čela moderných zápasov za slovenskú štátnosť, ale aj

Urážlivý programový plagát divadelnej inštitúcie pomenovanej po veľikánovi slovenskej kultúry P. O. Hviezdoslavovi prišli odsúdiť stovky pohoršených občanov.

za svojbytnú slovenskú kultúru. „Treba našu akciu brať aj v rámci kontextu doby. Vo veľmi zlej ťažkej dobe žijú naši občania, Európa, ale aj svet.“ Zároveň upozornil, že možno by v inej časovej konštatácii toto reklamné vyobrazenie jesennej kampane Mestského divadla Pavla Országha Hviezdoslava nevyvolávalo až takéto vlny pobúrenia. „Ale v kontexte doby, keď zmizol z prednej strany občianskeho preukazu farebne vyobrazený slovenský znak. Keď svätí Cyril a Metod a ich vyobrazenie zmizlo zo slovenských pasov. Keď máme problém na hrad Devín dostať sa so slovenskou štátnou vlajkou na žrdiach. Keď kníhkupectvo Svojeť bolo vyplienené vandalmi. Matica slovenská pochopila, že je to posledná kvapka v pomysle-

nom pohári vody. Myslím si, že je veľmi nedôstojné takto dehonestuie zobraziť v tejto dobe, ale aj v iných kultúrnych súvislostiach Pavla Országha Hviezdoslava, tohto významného slovenského básnika, ktorý je nekontroverznou oso-

KAUZA

bu.“ Marián Gešper takisto upozornil, že neverí úprimnosti slov predstaviteľov divadla a tvorcov tejto reklamy. Podľa jeho názoru v nijakom prípade nejde o hamletovské vyobrazenie jeho odseknutej hlavy, ale, naopak, o anti-umelecký, antidivadelný a antihamletovský počin. „Teraz by som chcel upozorniť aj na ďalšiu skutočnosť. Môžeme sa v pokoji vyjadriť my maticári, ktorí

Pred divadlo prišli aj LGBT+ aktivisti, aby protestovali proti matičnému zhromaždeniu. Niektorí boli agresívni. Iní pokojní. Slušímu protestu im nikto nebránil.

sa naozaj vyjadrujeme len kulmináčnym bodom dejín k takejto zásadnej veci, ktorá sa týka nášho predsedu a reklamnej kampane? Môžeme sa! Na danom plagáte bola vlajka cudzieho štátu. Bola dúhová vlajka, antigardistická a antifašistická. Prosim. Ale ak tento plagát má znamenať pozitívnu činnosť alebo pozitívnu aktualizáciu divadelnej a inej činnosti, pýtam sa, prečo tam nie je variácia na slovenské národné alebo štátne symboly – slovenskú vlajku alebo slovenský znak?”

AGRESIVITA ODPORCOV

Správca Matice slovenskej Maroš Smolec vo svojom príhovore odmietol agresívne správanie provokujúcich účastníkov protestu. Predovšetkým jeden z nich – progresívny aktivista Robert Mihály, napádal pokojných protestujúcich. Jedného staršieho muža dvakrát udrel do tváre. Polícia ho spacificovala a konflikt budú riešiť v správnom konaní. Na mítingu boli aj pokojní odporcovia, ktorí držali v rukách dúhových vlajok alebo transparentov na podporu divadla. Odporcov Matice bola však

na námestí hrstka. Správca konkrétne povedal: „Vyhlásenie Matice slovenskej zo soboty minulého týždňa a pozvánku na dnešný protest som pripravoval ja. Médiá hlavného prúdu pozvánku odignorovali, aj keď sa téme novej kampane DPOH venovali. Preto sme pozvánku uverejnili na sociálnej sieti Matice slovenskej. Keď som si o dva dni čítal stovky komentárov pod týmto statusom, bol som šokovaný. Toľkú nenávisť, militantnosť, agresivitu a mnohé komentáre koludujúce s trestným právom, som už dlho nečítal. A viete, kto boli autori tých najagresívnejších výstupov? No práve podporovatelia tých, ktorí sa verejne pasujú do úlohy mierotvorcov, demokratov a oháňajú sa láskou. Tí, ktorí sú zástancovia práve tejto nechutnej kampane, teda tí, ktorí sa považujú za progresívnych liberálov alebo tzv. bratislavských kaviereň.

VÝZVA

Následne prečítal „Výzvu riaditeľke DPOH na okamžité stiahnutie aktuálnej reklamnej kampane Divadla“, ktorú prijal v deň protestu 6. septembra 2023 v Bratislave Predsedníctvo Matice slovenskej. „Matica slovenská VÝZVA riaditeľku Divadla Pavla Országha Hviezdoslava Valériu SCHULZOVÚ o okamžité stiahnutie reklamnej kampane, v ktorej dehonestuie odkaz jedného z najvýznamnejších slovenských básnikov, ktorý bol navrhnutý na Nobelovu cenu za protivojnovú poéziu Krvavé sonety, súčasne predsedu Matice slovenskej a skutočného humanistu P. O. Hviezdoslava. Aktuálna kampan je len ďalším dôkazom, že DPOH má dlhodobý zámer orientovať sa len na jednu jasne ideologicky vyhranenú skupinu občanov. Kultúra a jej stánky musia však slúžiť pre všetkých – bez rozdielu ich národnosti, presvedčenia, vierovyznania a politických alebo iných ideologických názorov. Máme zato, že práve tieto zásady vedenie DPOH dlhodobob obchádza a ignoruje.“

Bratislavskí divadelníci sa teatrálné pridali k bubnom propagandy S registrom lacných nápovedí a symbolov

Lukáš PERNÝ – Ilustračný plagát: Andrej MIŠANEK

Manažment Divadla Pavla Országha-Hviezdoslava dal pokyn vytvoriť profilový plagát na novú sezónu. Jeho tvorcov inšpirovali vitráže národného umelca Janka Alexyho v priestoroch divadla z čias jeho vybudovania. Tie však v povojnovom duchu a v intenciách vtedajšej modernej evokovali budovanie vojnovy vydrancovanej republiky. Išlo, samozrejme, o prejav propagandistického umenia s cieľom podvihnúť dobovú budovateľskú morálku – kolektívizmus, stavbu fabrik a ťažkého priemyslu, priehrad, elektrifikáciu krajiny, rozvoj družstevníctva...

Súčasní postmoderní „umelci“ využili formu vitrážovej formy výtvarného prejavu na propagandu dekonštrukcie a chaosu, ktorý je príznačný pre „dikta-túru bezvýznamnosti“. Výsledok ich kreativity však nemožno chápať ako náhodný jav. Divadlo sa pod novým zriaďovateľom, ktorým je Mesto Bratislava, profiluje ako trendovo angažované a dlhodobu propaguje inscenácie, ktorých cieľom je selektívne interpretovať témy extrémizmu, šovinizmu, takzvaných konšpiračných teórií či módnou tolerancie v rámci akože otvorenej spoločnosti. Problém takéhoto

POLEMIKA

aktivistického divadla však spočíva v tom, že jednu propagandu strieda inou. Už vopred predpokladá, že Slováci sú nenávisťní, hlúpi a treba ich vychovať na úroveň mestského progresívneho intelektuála, ktorý nekriticky a bez akýchkoľvek výhrad prijíma všetko, čo mu naserviruje hlavný prúd. Sorta ľudí, ktorá vytvára tieto inscenácie sa na jednej strane oháňa toleranciou k menšinám, na druhej strane dehonestuie celý národ ako masu hlupákov, fašistov, extrémistov, dezinformátorov, rasistov, šovinistov, hlupákov, či ako kedysi povedal istý nemeňovaný minister „dezolátov“ a „opice“. Tento fenomén dehonestuievanie národa na masu primitívov v réžii progresívnych aktivistov sa však odvíja vo viacerých sférach. Spomeniem napríklad stránku konspiratori.sk, ktorá má označovať

propagandy, ktorú ideológovia vytvárajú a ktorá napokon menšinám viac ubližuje, ako pomáha, keďže vyvoláva maximálny odpor u väčšiny obyvateľstva (národ totiž už od podstaty uráža). A paradoxne, aj keď sa ideológovia oháňajú toleranciou, v skutočnosti zasievajú do spoločnosti maximálnu intoleranciu. Slovom profesora filozofie Rudolfa Dupkalu: „Voči všetkému môžeme byť tolerantní, len voči intolerancii nie.“ A čo iné je prejavom intolerance, ak nie useknutá hlava mierotvorcu a rešpektovaného predsedu Matice slovenskej Hviezdoslava?

nepriateľov nezdieľajúcich tie správne názory; alebo aplikáciu Checkbot, ktorá má blokovat „nepohodlné weby“; rôznorodé workshopy a semináre na univerzitách vedené aktivistami progresívneho razenia a pod. Ide len o jeden z mnohých prejavov malej menšiny považujúcej sa za etalón jednej jedinej nespochybniteľnej pravdy, ktorej základ spočíva v tom, že menšiny majú absolútne nadpráva nad majoritou obyvateľstva a akékoľvek presadzovanie záujmov kultúry dominantného obyvateľstva je prejavom netolerovateľným.

NEGATÍVNE KÓDY

Tieto riadky nie sú namierené proti menšinám, a už vôbec nie na zaznamenanie ich práv. Chcú poukázať na umelosť násilnej a neznesiteľnej

POH by určite jeho uťatú hlavu nedalo na svoj plagát len tak z roztopaše. A ten škrtnutý dvojkříž je gardistický, nie slovenský, takže ten nech sa len pekne krásne škrtá aj naďalej.“

A istá Edit pridáva: „Prečo sa najprv neptáme, ale hneď rozčuľujeme a urážame? Umenie môže (aj nemusí) aj provokovať...“

KOSTI INAKOSTI

Autor výroku mal, samozrejme, „poslušne“ ukrajinskú vlajku v profiolovke, čo je dnes nepísanou povinnosťou každého progresívneho aktivistu, ak chce patriť k vyvolenej elite a evidentne sa hlási k skupine nadľudí. Komentár je však zaujímavý tým, ako význam vitráže prekrúca a prakticky priznáva, že v rámci dekonštrukcie išlo o účelovú záležitosť provokovať a urážať. A potom, ak má uťatá hlava evokovať nezáujem „ľudu“ o Hviezdoslava, prečo, naopak, demonštratívne tí isti aktivisti jasne deklarujú záujem znázorneného pokrokového ľudu selektívne o „iné témy“ – dúha, Ukrajina. Len Slovensko absentuje. Povýšenecky predpokladá, že záujem o divadlo majú iba intelektuáli zo skupiny, ktorá plagát schvaľuje, a ostatní, ktorí si ho dovoľia kritizovať, sú nekulturní barbari a hlupáci, ktorí boli naposledy v divadle v rámci školskej exkurzie. Toto veľmi presne ukazuje, akým spôsobom myslia. Žiaľ. Aj riaditeľka tejto scény, ktorá dokonca pochybuje, že oponujúci jej argumentácii ani nevedia, kde sa toto divadlo nachádza. Arogancia urážajúca až do špiku kostí!

TEROR PROPAGANDY

Forma, ktorú novodobí propagandisti dekonštrukcie zvolili, de facto odhaľuje ich zámer. To, čo tvoria, nie je ničím iným než násilná propaganda. Predložený plagát ponúka alternatívu voči Hviezdoslavovi vo forme jednostranného až fanatického prihlásenia k najskorumpovanejšiemu štátu, ktorý dlhodobu toleruje, ba dokonca

glorifikuje fašistických hrdlozorcov a banderovcov. Hviezdoslav, ktorý bol pacifista známy protivojnovou poéziou a aktívny bojovník proti militarizmu má odtrhnutú hlavu. Ako čítať túto symboliku v kontraste dominujúcej vlajky militantného štátu, ktorého okiadaní veteráni divízie SS Haličina potláčali SNP? Na „programovom“ plagáte veje dúhová vlajka s konotáciami a naratívom „progresívneho spoločenstva“. Nemá nič spoločné s toleranciou sexuálnych menšín, ale je propagandistickým terorom, ktorým progresívna doktrína zahľucuje celý verejný priestor. Hľadíme na prejav progresívnej utópie, kde všetko slovenské je označené gardistickým dvojkřížom. A, samozrejme, všetko progresívne zastupujú jeho čitateľné emblémy a militantné koruhvy. Absentuje slovenský znak či slovenská vlajka, no dominuje preškrtnutá gardistická vlajka, akoby všetko slovenské bolo treba odsúdiť ako fašistické.

PROGRESÍVNE-AGRESÍVNE

Budúcnosť progresivnosti – ako sa nám vnucuje po podvedomia aj z volebných bilbordov – sú vyobrazenia popíjajúcich hipsterov a aktivistky, ktorá je vpravo pripojená „online“. Objekt vľavo by mohla byť aj slávna obnovená fontána, čo dáva diktatúre bezvýznamnosti pomyselnú korunu. Kým budovy v uliciach Starého Mesta sú posprejované a omietky popadané, rozrastá sa burina uprostred námestí, rozpadajú sa budovy alebo sa rovno zbúrali – ako PKO a Istropolis, hlavná stanica, ale aj ulice hlavného mesta sú obsiate výkalmi, zanesené špinou a smradom a my sa v intenciách myslenia a činov radnice a jej organizačných experimentov tvárime, že tento stav zachráni obnovená fontána alebo cyklotrasy na hlavných motoristických tepnách. To je krátky exkurz do hlavy progresívneho ideológa a zrejme aj do hlavy autorov tohto „umeleckého diela.“ a ich mecnášov a advokátov.

Profesor PhDr. Ján GBÚR, CSc., o monumentálnosti diela nášho najväčšieho poeta

Hviezdoslav je ikonická osobnosť duchovnej tvorivosti

Zhovárал sa Emil SEMANCO – Foto: archív autora

Nebudem tajiť, že sme sa istý čas pohybovali v tých istých vysokoškolských učebniach Filozofickej fakulty UPJŠ v Prešove, dokonca študovali ten istý učebný odbor. Kým on zostal hneď po promócií pôsobiť na slovenskej katedre zaujatý literárnou vedou, mňa zlákať novinárske povolanie. Ján GBÚR dosiahol najprv v Prešove a po definitívnom presídlení Univerzity Pavla Jozefa Šafárika do Košíc vysoké akademické posty, bol dekan FF UPJŠ (2007 – 2014), prorektor UPJŠ v Košiciach (2016 – 2019) a až do súčasnosti je poradca rektora. Málokto sa tak dlhodobo a s vedeckým zaujatom venoval Pavlovi Országhovi Hviezdoslavovi ako práve on. V jeho autorskom portfóliu by sa popri vysokoškolských učebniciach našlo tiež niekoľko odborných publikácií o tomto našom „ponevieranom i prepieranom“ lyrikovi i epikovi. Pravdaže, nemohli sme obísť, prečo ho novodobí herodesovia potrebujú zbavovať hlavy nielen ako krstiteľa a kriesiteľa parnasizmu, s ktorým si mnohí lámu hlavy i jazyk, ale aj preto, aby Slovákom poväľali a znevážili všetky národné symboly.

• **Zalistujme vo vašom rodinnom albume – poďme najprv k zemi predkov a pôde národných koreňov...**

Pochádzam z neveľkej dediny Brezov pri Giraltovcich. Moji rodičia a starí rodičia sa naozaj bytostne venovali pôde. Dodnes si živo pripomínam žánrové obrázky ešte z ručného kosenia obilia, ale trebárs aj mláčačkové scény i chuť a tvar babkiných makových a lekvárových koláčov. Mój starý otec si priviezol veľa životných skúseností z ťažkej práce v amerických a kanadských baniach. Pozorne som počúval jeho príbehy i rady do života. Napriek tomu, že za svoje politické aktivity v Demokratickej strane mal problémy, nikdy neprestal veriť v ľudské a verejné dobro. Mój otec pôde rozumel, bol s ňou priam zrastený. Veľa toho nenahovoril, ale zato mal prenikavý pohľad do ľudskej duše, dobrý postreh o dianí v jeho okolí a zmysel pre humor. Vždy som sa tešil na chvíľu, keď prišiel domov z družstevnej schôdze a začal napodobňovať reč diskutérov aj s ich šťavnatým slovníkom. Tešil som sa aj na reakcie mamy, ktorá sa márne pokúšala odpútať moju pozornosť od otcovho akčného imitačného predstavenia. Korene s mojím rodiskom som nepretrhol. Spolu s manželkou (Dr. h. c., prof. PhDr. Marcela Gbúrová, CSc., profesorka na Katedre politológie FF UPJŠ, ktorú aj zriadila, bývalá poslankyňa NR SR, pozn. red.) sme tam často, je to balzam na telo i na dušu.

• **Ako ste sa rozhodli o ďalšom štúdiu po skončení strednej školy?**

Otec ako poľnohospodár chcel mať za mňa buď poľnohospodárskeho inžiniera, alebo veterinára. Ja som si však presadil povolanie učiteľa. Prihlásil som sa na Filozofickú fakultu UPJŠ v Prešove na kombináciu slovenský jazyk a literatúra – výtvarná výchova, pričom slovakistika bol môj prioritný študijný program. Po skončení štúdia ma požiadal vtedajší vedúci katedry slovakistiky profesor Pavol Petrus, či nechcem zostať na katedre ako jeho asistent. Prikývol som, lebo som chcel pokračovať v tom, čo ma už na škole najviac zaujímalo – robiť výskum ešte neobjavených alebo interpretácie skreslených častí dejín slovenskej literatúry. Zaujímala ma najmä problematika poézie, jej poetika, vývin, osobnosti. Pán profesor bol školiteľom môjho doktorandského štúdia. Vďaka nemu som sa začal venovať dielu Hviezdoslava, básnika, ktorého jazyk a poetika dodnes bráni mnohým študentom i doktorandom odborne sa mu venovať.

• **Dlhý čas svojho akademického života ste sa venovali výskumu nášho najznámejšieho básnika obdobia realizmu P. O. Hviezdoslava. Čo vás viedlo k tejto výskumnej orientácii a ako by ste charakterizovali básnickú tvorbu Hviezdoslava z pohľadu najnovších výskumov jeho diela.**

Hviezdoslav tvoril syntetické umelecké dielo. Podstatným znakom tejto koncepcie bola monumentálnosť, teda úplnosť, univerzálnosť, polyfunkčnosť umeleckej výpovede.

Na túto osobitosť jeho diela upozornili viacerí slovenskí literárni vedci (S. Šmatlák, V. Turčány, V. Mikula, P. Zajac a i.). Prejavuje sa nielen v charakteristických znakoch jeho poetiky; pripomenul by som také jej znaky ako zážitkovú opisnosť, operatívnu výrazu, parnasistický „vysoký štýl“, ale i v šírke a cyklickosti jeho lyriky, epiky a drámy, ale napríklad aj v žánrovej skladbe, kde sa vyskytuje lyrická pieseň, reflexívna báseň, príležitostná báseň, prírodná lyrika, sonet, elégia, žalm, óda, hymnus, lyricko-epická báseň, poéma, duma, balada, povesť, legenda, biblická poéma, epická poéma, spoločenský epos, historická dráma. Napĺňanie

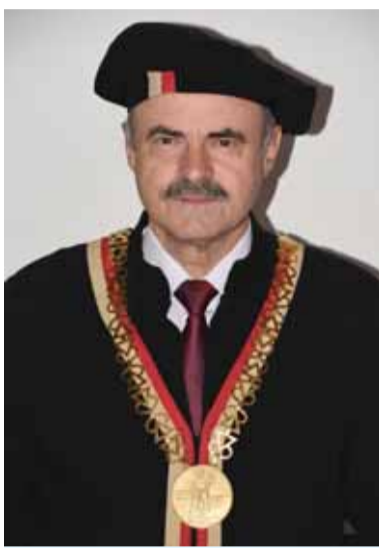
PROFIL

tejto koncepcie ho nútilo – okrem iného – suplovať aj žánre, ktoré v slovenskej literatúre nejestvovali alebo neboli dostatočne rozvinuté. To, čo nevedel pokryť vlastnou tvorbou, nahrádzal najmä na sklonku svojho života prekladmi inonárodnej literatúry.

• **Stále však evidujeme rozporuplnosť Hviezdoslavovo vnímania, ktoré možno vedie aj k istému rebelstvu či opozícii voči nemu, no tentoraz, podľa mňa, si oponenti zvolili odsúdeniahodné a nepatričné prostriedky, aj keď ich použili na divadelnom plagáte azda aj s vedomím, že i negatívna reakcia je vlastne tiež dobrá reklama...**

Pri spájaní špecificky slovenského a európskeho záväzného kultúrneho modelu Hviezdoslavovo dielo „kolíše“, ako zdôraznil Peter Zajac, medzi „domácim nadväzovaním“ a „európskymi historickými a generačnými súvislosťami“. Súčasne sa tento model podpísal na rozporuplnosti jeho postavenia v spoločensko-kultúrnej realite deňška. Oficiálne je najľudovejší, najľudovskejší, ale súčasne, najmä v „ľudovom“ čitateľskom povedomí, nepopulárny básnik. V oficiálnej prezentácii sa stal priam kultovou, reprezentatívnou osobnosťou slovenskej duchovnej tvorivosti, lenže v recepčnej praxi je stále autorom „nezrozumiteľnej“, „zložitej“, „vysokú kultivovanej“ poézie. To, čo je z artistnej literárnej kultúry najzreteľnejšie vpísané do Hviezdoslavovej autorskej stratégie a postoja, to značí básnický jazyk s jeho štruktúrovanosťou a tvarovosťou, práve to čitateľsky najviac odrádza. Pre plnohodnotné vertikálne čítanie, vnímanie a hodnotenie literatúry, akú tvoril Hviezdoslav, je neprijateľná technológia rýchleho zhodnocovania estetických pomerov v jeho diele. V tom vidím jeden z dôsledkov malého záujmu najmä mladých ľudí nielen o Hviezdoslava, ale aj o umeleckú literatúru a kompetentné uvažovanie o nej. Tým som naznačil aj budúce komplikácie v literárno-vednom výskume literárnych javov a osobnosti slovenskej literatúry vrátane Hviezdoslava. Hviezdoslav je originál, nemožno ho s nikým porovnávať. Je trvalou a nezameniteľnou súčasťou nášho literárneho života, našej kultúrnej histórie.

• **Je prijateľné zapájať tohto umeleckého veľikána do kampa-**

Univerzitný profesor Ján GBÚR je literárny vedec, ktorý sa celý profesijný život odborne venuje aj osobnosti Hviezdoslava a jeho poetike.

• **Novitých súvislostí ako na spomínanej afízi; viete o Hviezdoslavovi niečo, o čom možno širšia verejnosť nevie?**

Nebol typ tzv. celebritného alebo ak chcete kaviarskeho autora. Nemal potrebu vzbudzovať pozornosť prejavmi narcizmu alebo výstrednosťami v správaní či obliekaní. Bol hlboko veriaci človek, mal vysoký mravný kredit. Neviem teda o ničom, čo by súviselo s nejakou dráždivou pikantériou z jeho života. Pripomenul by som skôr tri zaujímavosti z jeho biografie, ktoré možno čitateľov zaujmú. Prvá súvisí s jeho pracovným dňom. V lete vstával o šiestej, v zime o pol ôsmej alebo ôsmej. Obliekol sa, pomodlil a zaspieval si niektorú z obľúbených náboženských pesničiek. Po raňajkách si zapálil cigaretu. Od desiatej do obeda sa venoval tvorbe. Po obede vypil pohárik ľahkého vína, trochu si oddýchol a potom pracoval. Vyšnokubínčania ho pravidelne stretávali samého a zamysleného na prechádzkach po tomto oravskom mestečku. V lete sa začal prechádzať podvečer o piatej a v zime už o tretej poobede. Večeral o siedmej a potom pracoval do polnoci. Druhá zaujímavosť sa viaže na jeho hodnotenie vlastného diela. Za svoje najvydarenejšie dielo považoval Prvý záprah, veršovanú epickú báseň s tematikou ľudového života z roka 1898. Tretia zaujímavosť súvisí s jeho krátkou politickou angažovanosťou. V roku 1918 nielenže privítal vznik Československej republiky, ale bol dokonca zvolený za poslancu prvého Revolučného národného zhromaždenia.

• **Treba pripomenúť, že Hviezdoslav bol jeden z najrepektovanejších matičných predsedov. Váš vzťah k Matiči slovenskej vyjadruje fakt, že ste laureát Zlatej medaily ustanovizne. Ako hľadíte na jej poslanie v súčasnosti a na spoluprácu s jej predstaviteľmi?**

Maticu slovenskú považujem za kultúrnu inštitúciu, ktorá stála pri prebúdzaní a umocňovaní národného a politického povedomia Slovákov. V súčasnosti vidím jej funkciu najmä v osvetovej a kultúrnej oblasti. Poznáam viacerých skvelých matičiarov vrátane predsedu pána doktora Mariána Gešpera, ktorí sa

Mojou druhou prioritou bolo nastoliť vysokú úroveň vzdelávacej a vedeckej činnosti a otvoriť fakultu mestu Košice a jeho inštitúciám, ale aj širokému kultúrnemu, akademickému a vedeckému prostrediu na Slovensku a v zahraničí. Som rád, že dnes má fakulta nové priestory, modernú technickú a prístrojovú infraštruktúru vedeckej základne, ponúka študentom zaujímavé študijné programy, pobyty na zahraničných univerzitách a prednášky významných domácich a zahraničných odborníkov. Výrazne sa presadzuje vo vedecko-výskumnej a v publikačnej oblasti. Nedá mi, aby som nepripomenul, že v minulom roku fakultné pracoviská odboru filológia sa umiestnili na prvom mieste zo všetkých slovenských filologických pracovísk v uvedených oblastiach, čo je ďalší pozitívny signál o jej budúcich perspektívach.

• **Po skončení funkčného obdobia dekana FF UPJŠ ste boli jedno obdobie (2016 – 2019) prorektor UPJŠ pre marketing a oblasť vzťahov s verejnosťou. Ako hodnotíte pôsobenie v tejto akademickí funkcií?**

Nemožno obísť, že do roka 2015 sa vedenie univerzity príliš nestaralo o tvorbu svojho mediálneho obrazu ako lídra v oblasti vzdelávania a výskumu v regióne východného Slovenska. Po nástupe do funkcie sa mi podarilo presadiť vo vedení univerzity pozíciu hovorca UPJŠ, s ktorým sme začali aktívne praktizovať mediálnu a marketingovú propagáciu a prezentáciu výsledkov UPJŠ v oblasti vedy a vzdelávania. Okrem toho sme nadviazali efektívnu spoluprácu so špecifickými cieľovými skupinami verejnosti na vytváranie pozitívneho a odstraňovanie negatívneho obrazu o univerzite vo verejnom priestore. Nové ideové smerovanie a modernú grafickú podobu dostal univerzitný časopis Universitas Šafarikiana, ktorý stále mapuje dianie na fakultách a univerzitných pracoviskách a otvára priestor na informácie o vedeckých podujatiach, medzinárodných konferenciách, významných vedeckých objavoch, úspechoch pedagógov a študentov, spoločensko-kultúrnych a športových podujatiach na univerzitnej pôde a mimo nej. Podobne to bolo s e-stránkou UPJŠ, ktorá dostala nový moderný vizuál. Z množstva ďalších rozličných aktivít by som pripomenul dva projekty, ktorým som otvoril realizačný priestor. Prvý projekt (osobnostiupjssk) je zameraný na edukáciu a prezentáciu osobností UPJŠ v Košiciach prostredníctvom krátkych filmových profilov realizovaných formou rozhovorov s ukázkami ich pracovného prostredia a s nimi komentovaných výsledkov vedeckej a pedagogickej práce. Druhý projekt má názov Ars Šafarikiana. Ide o autorskú prehliadku v literárnej a žurnalistickej tvorbe umelecky nadaných slovenských vysokoškolákov. Jej súčasťou je aj dielňa tvorivého písania pre talenty z oblasti umeleckej literárnej tvorby. Toto podujatie dodnes zastrešuje Katedra slovakistiky, slovenskej filológie a komunikácie, ktorej som členom.

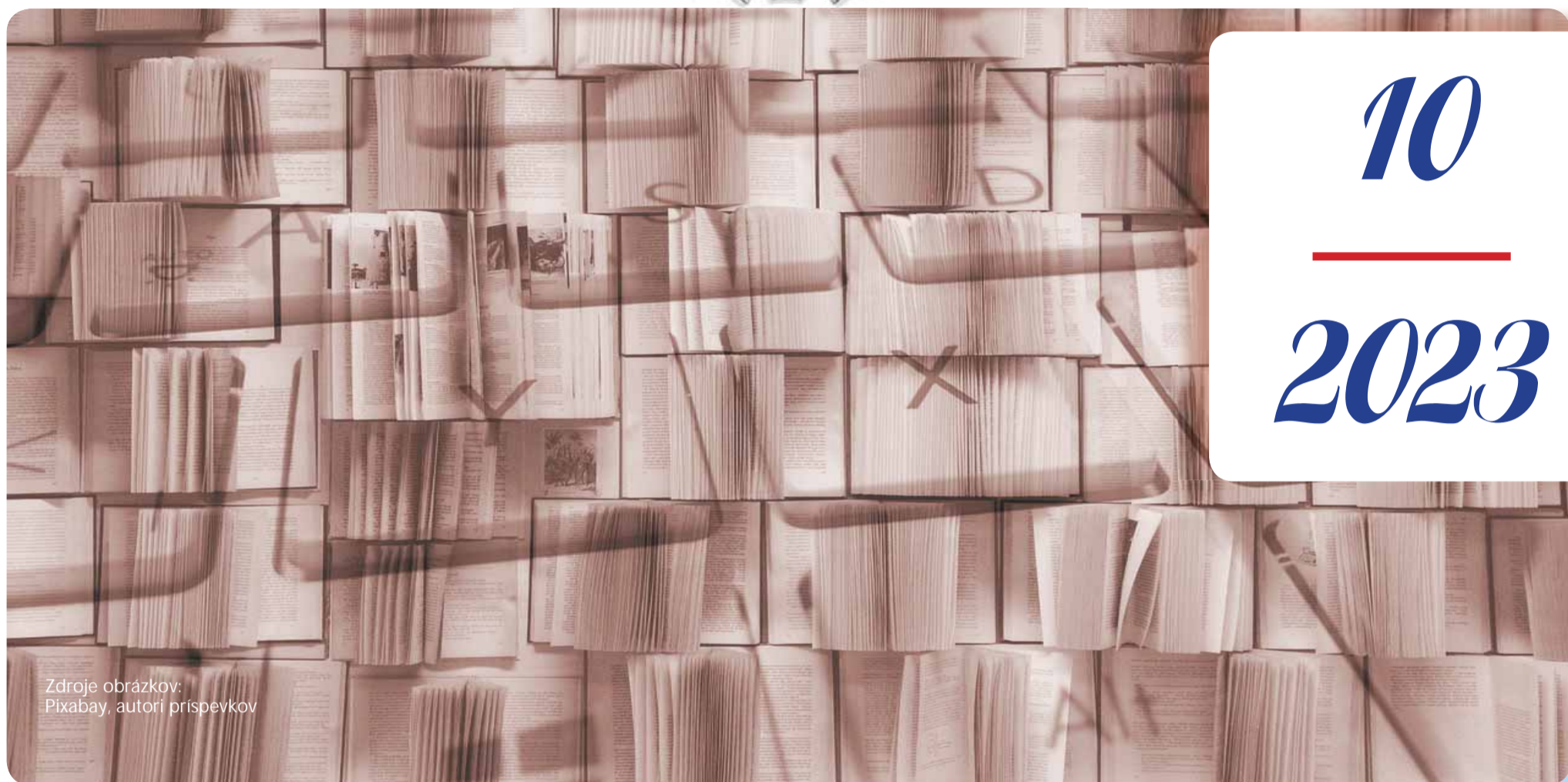
• **Predpokladám, že uvažujete o tom, ako a čím zavŕšiť váš úspešný profesionálny a akademický život.**

Pravdaže. Chcem dokončiť vedecký projekt (APVV), na ktorom pracujem spolu s viacerými slovenskými a českými literárnymi vedcami. Na budúci rok chystám vydať svoju najdôležitejšiu knižnú prácu – prvú monografiu o diele P. O. Hviezdoslava. Medzitým sa chcem venovať našim doktorandom v odbore literárna veda a pomáhať novému rektorovi UPJŠ v prezentácii univerzity v slovenskom a zahraničnom akademickom prostredí. Verím, že sa to podarí.

OROL TATRANSKÝ

Vydávaný Ľudovítom Štúrom od 1. augusta 1845 do 30. júna 1846
Príloha Slovenských národných novín pre mladú literatúru, umenie a spoločnosť

bezplatné

Zdroje obrázkov:
Pixabay, autori príspevkov

10
2023

ČESTNÉ MIESTO PRE KNIHY!

DANIELA LYSÁ

Keď som objavila na povale starý písací stroj s čiernou, ešte nevyschnutou páskou, desať prstov sa zasnúbilo s písmenkami. Vtedy som si vzala abecedu a napísala prvý literárny manifest *Utrpenie slečny J. E.*

„Keď som bola v štyridsiatych rokoch devätnásteho storočia porodená, netušila som, že budem mnoho rokov vzbudzovať v ľuďoch vášne. Síce len po tej psychickej stránke, predsa už len mám svoje roky. Čo je ale podstatné, do postele som až do svojej smrti nikdy nechodila sama. Počas dospievania som sa bránila rukám šialencov a neinteligentných ľudí, ktorí ma nedokázali pochopiť. Bola som mladá a hlavne inteligentná. Čím viac sme sa rozprávali, tým viac som sa im ponúkala. Keď odišli, zostala po nich čierna diera. Skončila som na mieste, kde od prvého momentu mali so mnou problémy. Nemala som vlastné číslo, nevedeli mi nájsť vhodnú policičku a nerozumela som si so všetkými kvôli mojim špecifickým názorom na svet.“

Mala som tú česť spoznať oslintaný smradlavý prst, urevanú a emočne labilnú blondínku, ktorá zanechala na mne somárské rožky, mobil, ktorý stále na mne vibroval, bifľošku, ktorá ma počmárala literárnovednými termínmi, fíflenu, ktorá mi na dve strany vyliala červený lak na nechty, štvorročné dievčatko, ktoré ma pofarbilo fixkami i pastelkami. A potom prišiel on. Omylom mi vytrhol štyridsiatu druhú stranu a ja som viac nebola kompletná.

Moje utrpenie sa zväčšovalo. Chcela som mať domov, nie stále behať z ruky do ruky. Ale to najhoršie utrpenie ešte len prišlo. Bola som zakliesnená vedľa veštie v regáli s ezotericou literatúrou. Chalaniská si urobili zo mňa srandu. Vzali mi moje veci, zneužili, prehadzovali si ma z hrude na hrud a ja som plakala. Nedokázala som sa im brániť. Fyzicky i psychicky som umierala. Potom ma so smiechom odeli do výrazného červeného obalu a nechali ma ležať na zemi v tmavej uličke.

Ráno však prišlo malé dievčatko, ktoré buclatou rúčkou na mňa siahlo. Uboená som len ticho zaprašovala a vyšiel zo mňa prach. „Mami, tati, prečo tá teta nemá šatičky, sukničku ani blúzočku?“ Matka sa zapýrila. Po chvíli pribehol jej manžel. „Tak dnešný večer si užijeme,“ žmurkol na ňu. V tú noc manželia zažili obrovské prekvapenie, pretože namiesto

neslušnej knižky sa pod obalom objavila svetová klasika Jana Eyrová. Ale ja som ich nemala ako varovať. Moja chyba to nebola. A zjavne ma ani nepotrebovali. Našťastie, mne sa v tú noc moje utrpenie skončilo. Kvôli ich vášňam som skončila rozhodená na posteli cimpr-campr. Viac ma nikto nedal dokopy. Skončila som v peci, kde ma písmenko po písmenku, slovo po slove a vetu po vete olizovali horúce plamene. S úsmevom som vystúpila hore k mamičke do nebička. Komínom.“

Ak by som to nespravila kvôli Jane Eyrovej, Anne zo Zeleného domu alebo Adelke Ostrolúckej, určite by som to spravila pre Vajanského či Hviezdoslava. Musela som predsa zachrániť literárny svet a vybojovať knihám čestné miesto.

Vraj sme bohovia. Aspoň to nám povedala doцентka na prvej prednáške, keď sme zasadli do prednáškovej miestnosti na univerzite. Už nič viac nebolo ako predtým. Bolo to omnoho lepšie, lebo tam mojím zložitým vetám rozumeli.

„Napíšeš mi o ňom poviedku?“ priam mi zamňaukala do ucha moja Anna zo Zeleného domu. Prstom zamierila na chalana v druhom rade, na siedmej stoličke od okna. „Samozrejme. Niečo do rána vymyslím.“

„Naháňali sme sa po javisku, až pokým som do jej vychladnutej duše nevdychol život. Stačil jeden pohľad a vedel som, že sa v nej vďaka mne rozhorel plamienok. Bol som rád, že má pred lankami zavreté oči a že sa necháva mnou viesť. Na presne ohraničenom javisku sa odohrával náš jedinečný príbeh. Dlh som váhal, kedy a ako jej to poviem, kedy sa priznám, ale jej žiarivé oči ma viedli často nad priepasťou medzi javiskom a divákmi, a ja som nevedel, nedokázal a ani nechcel stopnúť s tým divadielkom. Vnútro mi šepkalo, nech pokračujem, nech jej nechávam klásť nožičky po presne vymedzených miestach. Raz som ju našiel sedieť na okraji javiska. Hľadela na ľudí, a možno ich ani nevidela, a s vážnou tvárou sa ma spýtala: „Budeš tu aj v druhom dejstve?“ Keď som zbadal červenú oponu prichádzajúcu k nám, chcel som jej konečne prezradiť tajomstvo. Nitky nás ťahali na opačné strany a my sme sa tomu nedokázali brániť. V druhom dejstve sme už nevystupovali. Bábkoherci to majú ťažké. Musia mať chladné city a nikdy si žiadnu bábkú nepripustiť k telu.“ prečítala si úryvok a od radosti mi na druhý deň cez celú prednáškovú miestnosť poslala úsmev. Literárne usúvzťažnenia ma hladili na duši. Bola som na správnom mieste. Doma. Vo svete textov.

DANIELA LYSÁ

Tam, kde slnečné lúče nedočiahnu,
bosí stúpame po tráve,
do ktorej sme zasadili spoločné sny.
Pod vetrom sa ohýbajú listy včera poliate.
Niektoré chvíle nechceme nikdy pokosiť,
lebo keď na kvety slnko namieri,
vieme, čo sa (ne)splní.
Iba keď by nikdy nezapršalo,
mali by sme sa začať o nás báť.

Najviac ťa ľúbim,
keď mi nič nevravíš a sníváš pod viečkami,
keď na teba hľadím a ty o tom ani nevieš.
Vtedy sa dokážem hodiny pozerieť na tvoje dýchanie.
S rukou v ruke sa ťa pýtam, či navždy ostaneš,
a tvoje mlčanie beriem ako áno.

Na priedomí sa stretávame každý deň,
zamykáme sa do seba
a žiadny iný kľúč nás nedokáže odomknúť.
„Mi“ je už „my“.
Je predsa lepšie vyraziť z brehu,
ako zostať len na ňom stáť.
Dvaja šťastní ľudia predsa spolu dokážu vidieť
radosť aj tam,
kde slnečné lúče nedočiahnu.

Liberál, občan a demokrat. Spisovateľ Gejza Vámoš

(22. 12. 1901 – 18. 3. 1956)

PETER CABADAJ

Po završení štúdia medicíny pracoval krátko v Prahe, následne akceptoval ponuku byť kúpeľným lekárom v Piešťanoch. Medzitým sa zapísal ako externý poslucháč na Filozofickú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave. Za dizertačnú prácu *Princíp krutosti* bol Vámošovi udelený doktorát filozofie (1932). Krutosť považoval za princíp vlastný organickej ríši – jeho protiváhou mal byť princíp lásky, vedomie „bratstva živých“. V Piešťanoch zotrval ako kúpeľný lekár až do jari 1939. Potom emigroval cez Francúzsko do Číny, kde v meste Tiencin vykonával lekársku prax. Domov sa už nikdy nevrátil. Koncom štyridsiatych rokov odišiel spolu s priateľ-

Písal poviedky, novely, romány, humoristicko-satirické texty aj dadaistické divadelné frašky. Keďže tvorcovce romány sčasti zodpovedajú Zolovej teórii experimentálneho románu, bol prezentovaný a hodnotený ako jeden z protagonistov slovenského naturalizmu. Narodil sa do židovskej rodiny v meste Dévaványa (dnes Maďarská republika), kde otec pracoval ako železničný úradník. Strednú školu vychodil v Nitre, maturoval v roku 1919, teda už po vzniku Česko-slovenskej republiky. Vzápätí odišiel do Prahy študovať medicínu. Štúdiá čiastočne absolvoval aj v Anglicku, kam neskôr často chodieval, a ukončil ich v roku 1925.

kou Irmou z Číny do Brazílie. Ako lekár pôsobil na viacerých miestach tejto rozľahlej krajiny, naposledy v Muriaé-Minas, kde vo veku 55 rokov zomrel.

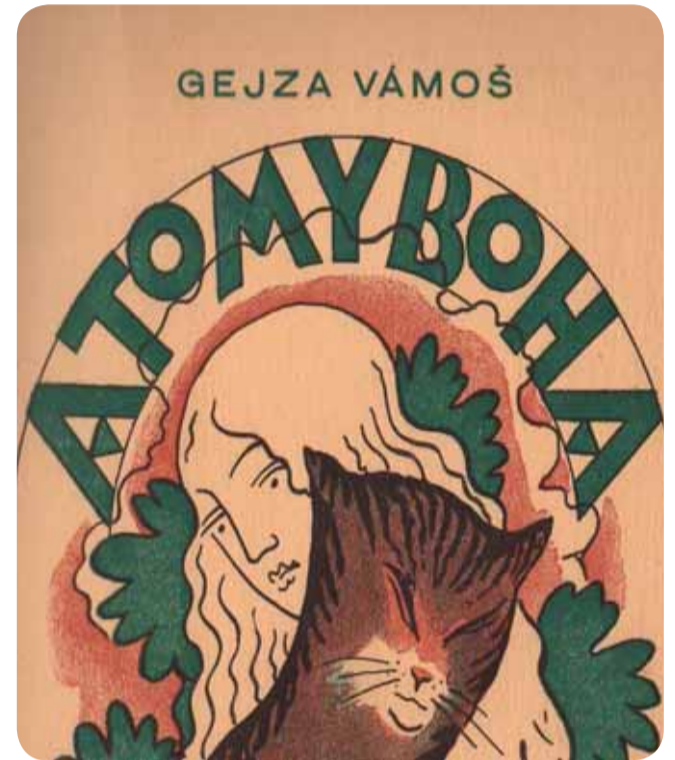
Gejza Vámoš začal uverejňovať literárne texty ako študent v periodiku *Mladé Slovensko* (1919), neskôr bol redaktorom a prispievateľom novozaloženého časopisu *Svojeť* (1922). Autorove poviedky z rokov 1919 – 1923 vyšli súborne v knihe *Editino očko* (1925). Zobrazil v nich galériu patologických postáv – obeť nedokonalosti života. Gesto generácie revolty a útok na malomestskú morálku majú blízko k poetike expresionizmu.

Literárna kritika i kultúrna verejnosť vnímala Vámoša ako enfant terrible slovenskej literatúry. Spisovateľovo dielo sa hodnotilo ako pesimistické, naturalistické, poznačené biologickým determinizmom a nihilizmom. Vstup do literatúry začiatkom 20. rokov bol síce konformný (tvorca deklaruje lásku k národu a hýri idealizmom), ale čoskoro prichádza radikálna zmena. Medzičasom už zosnulý renomovaný literárny vedec Vladimír Petřík trefne uviedol, že „v prozaických prácach, v ktorých si spočiatku počínal konvenčne, začal porušovať ustálené pravidlá a v literárnej publicistike polemizuje temer s každým“. Inak povedané, „z milujúceho syna národa stal sa nesprávnym individuom, sám si vyrábal oponentov a nepriateľov napravo i naľavo. Pritom, hoci to znie paradoxne, všetko, čo píše a o čom píše, dýcha skutočným záujmom o človeka a o jeho osud. Vlastne je to jeho jediný literárny záujem, ktorému podriadil všetko.“ Chce človeka vychovávať a hnevá sa – nielen ako publicista, ale i ako prozaik – na človeka, ktorý sa odmieta racionálne správať a rúti sa kdesi do záhuby. Neváha používať pritom expresívne výrazy a drsný jazyk. Je lekár, ktorý si zaumienil liečiť nielen telo (spisovateľov rozsiahly román *Atómy Boha* z roku 1928 sa týka pohlavných chorôb), ale i dušu, teda ľudské vedomie. Ako prozaik sa nespolieha len na románový príbeh a umeleckú metaforu, o problémoch, ktoré nastoluje, hovorí často bezprostredne, autorsky ustavične vstupuje do deja, cituje expertov, uverejňuje štatistiky, jeho digresie majú nezriedka podobu traktátu. Všetko uvedené rozbíja románovú kompozíciu, čo mu súeká kritika dôrazne vyčítala. Dnes niektorí znalci Vámošovho diela uvádzajú, že sa tu prvýkrát prakticky uplatnili princípy postmodernizmu...

Osobitný problém, ktorý ho trápil a vyrovnával sa s ním v literárnej tvorbe, bol jeho pôvod. Pochádzal síce zo židovskej rodiny, ale mal k židovstvu kritický vzťah. Tento liberál, občan a demokrat odmietal každú výlučnosť – a teda aj ortodoxnú židovskú komunitu – ako spiatocníctvo. V románe, nazvanom príznakne *Odlomená haluz* (1934), sarkasticky píše o židovských náboženských praktikách a rituáloch, za čo ho miestna židovská komunita chcela spomedzi seba vyobcovať. Onedlho však aj on sám pocítil na sebe vlnu antisemitizmu, ktorá Európu frontálne zasiahla po nástupe Hitlera k moci.

Napokon po vzniku Slovenského štátu Vámoš emigroval (1939), žil v Číne, neskôr v Brazílii. V cudzom ázijskom, respektíve juhoamerickom svete sa venoval výlučne lekárskej praxi a o literatúre hovoril s dešpektom. Korešpondencia prezrádza, že o písaní umeleckých textov nemal potrebné impulzy, ktoré videl v domácej realite.

„Pisateľ týchto riadkov v tisícich pochybnostiach, s nadšením pre lepší svet a s hrôzou tušenej krvavej kataklizmy, kládol veľké očakávania v sprostredkujúcu moc dvoch veľkých faktorov kultúrneho života – vedy lekárskej a literatúry... Ak sa hovorí, že umenie zovšeobecňuje, medicína naučí vidieť a myslieť. Musí to byť, pravdaže, medicína vradená do kolají filozofického myslenia.“ Doplňme autora citovaných slov Gejzu Vámoša, že emigráciou zo Slovenska síce (na rozdiel od otca) unikol pred holokaustom, ale svetová tragédia, v ktorej človek vraždil človeka a v ktorej zahynuli milióny ľudí, bola zároveň lúťou porážkou jeho životnej filozofie. Tak veľmi ňou túžil proti ani-málnej krutosti človeka postaviť hrádzu z lásky – ako jediného zákona určujúceho medziludské vzťahy.

Obálka knihy *Hľadanie Boha*

Výtvarné umenie

Všestranná umelkyňa Alina Ferdinandy

(11. 8. 1926 – 17. 9. 1974)

PETER CABADAJ

Dospievala v rodných Košiciach a Bardejove, kde študovala na gymnáziu (jej triednym profesorom bol budúci známy spisovateľ Alfonz Bednár) – v prostredí s dôrazom na pozdvíhnutie kultúry a slovenského národného povedomia. Od roku 1936 bola detskou recitátorkou a herečkou v Košickom rozhlase. Neskôr, po definitívnom presťahovaní sa do Bratislavy, študovala zároveň na Prírodovedeckej a Pedagogickej fakulte Slovenskej univerzity (dnes Univerzita Komenského, absolvovala v roku 1949) a na oddelení kreslenia a maľovania Slovenskej vysokej školy technickej (dnes Slovenská technická univerzita, absolvovala v roku 1949) u Jána Mudrocha a Jozefa Kostku. Vzápätí študovala monumentálne sochárstvo na Vysokej škole výtvarných umení (1949 – 1953) u Fraňa Štefunka, pričom patrila k prvým absolventom vôbec (v tom období

Mladšie ročníky už túto všestrannú sochárku a šperkárku zrejme neregistrujú. Napriek uvedenému tvrdeniu i krátkemu životu, ktorý mala nemilosrdným osudom vymeraný, ale platí, že zanechala trvalú stopu vo vývine moderného slovenského výtvarného umenia.

navyše bolo priekopnícke, že išlo o ženu). Zároveň navštevovala prednášky a semináre z dejín umenia na Filozofickej fakulte UK v Bratislave.

Alina Ferdinandy bola po ukončení štúdií redaktorkou literárno-dramatického vysielania Československého rozhlasu (1952), pracovala na Povereníctve kultúry (1952 – 1954), učila na Strednej škole umeleckého priemyslu (dnes Škola umeleckého priemyslu Jozefa Vydru, 1954 – 1957) a Fakulte architektúry SVŠT (1958 – 1959). Istý čas pôsobila vo vydavateľstve Tvar a v slovenskej sekcii Zväzu československých výtvarných umelcov, od roku 1959 bola samostatnou výtvarníčkou v Bratislave. V druhej polovici štyridsiatych, respektíve v päťdesiatych rokoch 20. storočia uverejňovala v dennej tlači i odborných periodikách glosy a recenzie o súdobom výtvarnom dianí a umelcoch (sporadicky aj preklady), monograficky spracovala tvorbu maliara a grafika Gejzu Angyala (Tvar, 1950).

Umelkyňa sa od päťdesiatych rokov orientovala hlavne na realistickú sochársku tvorbu. Zhotovila viacero portrétov osobností národnej minulosti i najnovšej histórie Slovenska (*I. Ruttkay*, 1952 – 56; *R. Jašík*, 1960; *O. Borodáčová*, 1962; *V. Clemenis*, 1965...), figurálne kompozície (*Spievanky*, 1957, a iné), drobné plastiky a zväčša nízke reliéfy (*Zlievači*, 1955 a ďalšie). Vzhľadom na zdravotné problémy, ktoré ju začali trápiť od konca štyridsiatych rokov, bola jej sochárska činnosť limitovaná. Od 60. rokov sa preto koncentrovala na komorné sochárstvo v kove, na tvorbu autorských šperkov, medailí a plakiet. Vo svojich najlepších dielach prehľbovala nefiguratívny prejav založený na miniatúrnom expresívnom štruktúrovaní povrchov. Používala tradičné zlatnícke techniky, napríklad ryla formy zo sépiovej kosti, z ktorých odlievala do cínu (sépiová forma *Zrodenie šperku* zo šesťdesiatych rokov). Reliéfne kompozície väčšieho formátu vytvárala spájaním niekoľkých častí do väčších celkov. Uvedeným spôsobom výnimočne zhotovovala aj rozmernejšie opusy v exteriéroch i interiéroch verejných stavieb, napríklad *Náhrobok Ivana Kraska* v Lukovištiach (1965 – 1966), *Vstupná brána kaštieľa* v Bratislave-Rusovciach (1967 – 1968) či *Reliéfna stena* pre Výskumný ústav bioniky v Bratislave na Kramároch (1970 – 1971). Najhodnotnejšie autorkine komorné diela sa vyznačujú monumentálnym pôsobením (vnútornou veľkoleposťou).

Vedno s Antonom Cepkom a Ernou Masarovičovou radíme A. Ferdinandy do kategórie zakladateľských osobností modernej šperkovej tvorby v slovenskom umení. Unikátne sú najmä jej šperky z cínu, zo striebra a z polodrahokamov, v ktorých sa prepracovala od abstraktného a symbolického zobrazenia až k expresívnemu výrazu (*Náhrdelník pre dievča roka*, 1967; *Prsteň*, 1965). Vynikla tiež v medailérskej činnosti. Konkrétne motívy štylizovala a abstrahovala na minimum (*Božská komédia III.*, 1965; *II. festival slovenskej rozhlasovej hry v Piešťanoch*, 1971), pričom dospela k analogickým abstraktným štruktúram ako vo voľnej tvorbe. Kolekcia jej šperkov a strieborných plastiek bola súčasťou Siene inšpirácie v pamätnej československej expozícii na svetovej výstave Expo 67 v Montreale.

„Intelektuálne a citovo priveľká, priťažká dospelosť a vyspelosť,“ napísal už spomenutý prozaik Alfonz Bednár, „to vždy sprevádzalo Alinu Ferdinandy a napokon to možno určilo aj jej osud. Nie je každému dané fyzicky zvládnuť to psychické, čo v sebe nosí. Možno to nebolo dané ani jej...“

Svoje diela prezentovala na individuálnych aj kolektívnych výstavách doma i v zahraničí (Bratislava, Nitra, Praha, Mnichov, Rím, Riga, Paríž, Montreal a inde). Blízka jej bola tiež literárna činnosť, písala memoáre, eseje, básne, ako 17-ročná vydala knižku *Perlička* (1943). Režisér Ivan Húščava nakrútil o tejto obdivuhodne všestrannej umelkyni, ktorá zomrela vo veku 48 rokov, krátkometrážny filmový medailón *Poznanie bolesti* (1970).

V keramickej dielni (olej, okolo 1960; v zbierkach Slovenskej národnej galérie)

O otvorených šuflíkoch a rôznych formách materstva

Rozhovor s Jankou Cigánikovou

PATRÍCIA GÁBRIŠOVÁ

Janka Cigániková (1985), vyštudovala slovenský a nemecký jazyk na Fakulte humanitných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (2009). Pracovala v školstve. Za svoje doterajšie úspechy pokladá manžela a takmer päťročného syna. Po tridsiatke sa začala zúčastňovať literárnych súťaží: Topoľčianske textobranie, Gorazdov literárny Prešov, Poetická Ľubovňa, Petržalské súzvučky Ferka Urbánka, Literárny Lučenec, Literárny Zvolen. Je členkou literárnych klubov BRAK a Generácia. Momentálne dokončuje svoj prozaický debut.

Patrícia Gábrišová: Písali ste v podstate vždy, od malička, ale publikovať ste začali až po tridsiatke, keď ste sa začali zapájať do rôznych literárnych súťaží. Tie potvrdili váš umelecký potenciál, vo viacerých ste boli úspešná. Aké dôvody vás viedli k tzv. „šuflikovej tvorbe“?

Janka Cigániková: Šuflík ukrýva veľa možností. Nie je to nič konečné a nenávratné, a zároveň chráni osobnosť budúceho autora. Mňa chránil pred neúspechom a pred názorom, že vlastne vôbec neviem písať. Neskôr som prišla do štádia, keď som bola na odmietnutie pripravená. A bola som aj pripravená počuť, že by niekto o moje texty prejavil záujem. Keď som si to uvedomila, šuflík som nechala zatvorený, lebo to, čo v ňom je, by nikto nikdy nemal čítať. Napísala som nové veci a tie som otestovala v súťažiach.

Čím vás literatúra, respektíve písanie, vždy dokáže fascinovať?

Literatúra ma fascinuje úplne všetkým. Ako môže existovať toľko názorov na jednu vec, na jednu situáciu alebo jedného človeka? Môže existovať text, ktorý ma prekvapí? Môže. Literatúra je moja cukrová vata, áno, dá sa žiť bez nej, ale aký chudobný by môj život bez nej bol? Písať je pre mňa nutnosť, taká droga, ktorej sa nemusím zbavovať a ani sa z nej liečiť. Môžem si ju dať, ísť a robiť všetko, mať sa dobre alebo nie. Je to absolútna sloboda a potešenie.

Ktorá skúsenosť, či už z literárnych súťaží, alebo v rámci pôsobenia v literárnych kruhoch, vás najviac obohatila?

To je ťažká otázka. Takmer každý rozbor ma tak trochu zlomil a tak trochu povzbudil. Rozbory by aj mali byť o tom. Nemajú bezmedzne chváliť, keď nie je čo. Mali by povedať dosť na to, aby sa autor textu mohol poučiť z chýb. Ja osobne mám veľmi rada, keď sa do môjho textu pustia a podrobne ho rozložia. Keď ho nepochopia, nie je to problém poroty, ale môj. Je jasné, že potrebuje vysvetľovať, otvoriť témy, ktoré sú pre mňa jasné. Mňa veľmi obohatili rozbory z Prešova, Ľubovne, Topoľčian (ktoré, žiaľ, už svoje Topoľčianske textobranie neorganizujú) a Literárny Zvolen. Ten mám teraz v živjej pamäti, preto hláste sa tam, je to veľmi motivujúce.

Možno trochu osobná otázka, ale popri práci, starostlivosti o rodinu a každodenných starostiach je občas náročné nájsť si čas a energiu aj na tvorivú činnosť. Dokázate si vyhradiť čas len sama pre seba v tomto smere alebo to závisí od viacerých okolností?

Áno. Raz kamarátka na sociálne sieti napísala, že kto chce, dokáže cvičiť aj s dieťaťom, a uverejnila video, kde svoju teóriu potvrdzuje. Úplne s ňou súhlasím, dá sa cvičiť aj s dieťaťom, dá sa s ním aj necvičiť a písať. To robím ja, ale nemám žiadne video ako dôkaz. Okrem toho mám veľmi ochotného manžela. Ten je tu vždy, keď to na mňa príde.

Rattus communis (potkan obyčajný), vaša próza ocenená v súťaži Literárny Zvolen 2023, prináša až mrazivé pocity spojené s dievčenským dospievaním, neostými hranicami medzi zvieracím a ľudským svetom, absenciou pochopenia v rodine a jeho zúfalým hľadaním. Akým ďalším témam sa v prózach venujete?

Keďže som žena, tematicky sa venujem práve situáciám, ktoré ženstvo prináša. Vidím v tom takú nutnosť, lebo je nás dosť, máme svoje skúsenosti a spomienky, je škoda, že nemôžem napísať o všetkých. Snažím sa písať o materstve, adopcii,

o tom, aké ľahké je byť gadžom a aké ťažké ním nebyť. Všetko toto ma zamestnáva, ešte stále zarmucuje, a je dobre, že to tak je. Lebo keď to tak nebude, bude to znamenať, že som si na to zvykla.

Prezradte nám niečo viac o svojom pripravovanom poviedkovom debute?

Rozmýšľam, čo by som mohla prezradiť. Možno to, že v ňom bude už spomínaná poviedka Rattus communis, ale pod iným názvom a trochu zmenená. Môžem o ňom povedať, že ma baví písať ho, a ak niekoho bude baviť si ho čítať, bude to ešte lepšie. A môžem ešte prezradiť, že sa bude volať Bernardína a iné ženy. Bernardína bola moja teta a žena. To, že som ju mala rada, ju dostalo do názvu môjho (dúfajme) debutu.

Ako u vás prebieha samotný proces písania? Je to inštinktívna vec alebo idete podľa vopred vytýčeného plánu, zameriavate sa na výstavbu textu, postavy, tému, jazyk a podobne?

Mám dva rôzne spôsoby. Jeden je: neodkladne musím ísť písať, potrebujem to, je to taký vtieravý pocit, ktorý keď odložím, zmizne to a zmizne aj nápad. Vtedy mi je to ľúto a veľmi sa chcem vrátiť do tej chvíle, spomínam si na ňu, ale je to preč.

Ten druhý hovorí o čase, ktorý sa mi náhodou alebo plánovane naskytne. Je to najčastejšie v aute, keď máme ako rodina pred sebou dlhšiu cestu. Dieťa spí, manžel šoférije. To je moja chvíľka, pustím si niečo príjemné do uší a píšem. Niekedy aj z takýchto chvíľ, ktoré vyzerajú skoro silene, môže vzniknúť použiteľný koncept pre ďalšiu poviedku. Alebo nevznikne. Ani to nevadí, moju náladu to neovplyvní, v ušiach mi hrá niečo dobré, píšem brak a som šťastná. Takmer nikdy nepoznám obsah budúceho textu. Vzniká náhodou, väčšinou mi je známa len nejaká chvíľa alebo situácia, možno chcem použiť konkrétny motív. Ostatné príde samo. Väčšinou.

Čo by ste okrem účasti v literárnych súťažiach odporučili začínajúcim autorom, aby sa posunuli ďalej?

Písať nejde bez čítania. Nepoznám presne ten vzťah priamej úmery medzi čítaním a písaním, len viem, že existuje. Kto častejšie číta, musí vedieť, čo sa mu páči. Literatúra má pre budúceho autora veľa pridaných hodnôt. Kto číta, vie často aj posúdiť, do akej miery je pri písaní autentický, či náhodou nekopíruje niekoho dobré nápady a či to, čo chce čitateľovi povedať, nestihol už niekto pred ním.

Ukážka z tvorby

Nešlo nám o nijakú komunitu, asi som to tušila už dávno, bol to strach, skryl ma pod posteľ a chránil mi hlavu, odčlenil nohy od tela a ja som nevládala skočiť.

Niekoľko by mi mohol buchnúť hlavu o stôl, ale to sa nestalo. Začala som nosiť kvety na vyžraté hroby, kúpili sme si dom so starým chlievom a žiadne mačky. Keď som opäť začala jesť mäso, válov som si vystlala slamou, ľahla som do neho, lebo som bola najväčšia. Chránila som sa pred lopatou, ale skôr či neskôr niekto začne nosiť včelársku kuklu.

V škole sme sa o potkanoch učili, vedela som, ako vyzerajú, čo žerú a že sa vedia rýchlo rozmnožovať. Bavilo ma to. Pri panelákových sme s chlapcami vykopávali potkanie hniezda, kameňmi rozbíjali hlavy ešte nevidiacim a potom ich pozorovali na chodníkoch.

Ondro nemal rád, keď som začala rozmýšľať, pre koho je toto dobré, ani keď sa vo mne začali prebúdať materské city. Musela som ich potlačiť a presunúť.

O chvíľu bolo po nich a my sme bežali domov, bol čas večere. Dala som si údené koleno, kapustu a zemiak. Doma sa ma pýtali, aké mám známky a čo bolo v škole. Nikoho však nezaujímalí deti ani potkany, asi chceli mať len pokoj a samé jednotky. Tak som sa na prírodovede prihlásila. Vedela som všetko a ešte niečo málo viac, to málo som si nechala pre seba a Ondra.

Rozmýšľala som, či by som sa mu mohla páčiť, ale už na druhý deň som sa dozvedela, že píše Zuze a sedáva pred jej dverami na rohoži. Bola usmiata a vždy sa na tie potkančatá len z dialky prizerala. Nahnevaná som sa rozbehla k hniezdu, na chodníku som nenašla nič, dôkazy mojej lásky museli ešte v noci zožrať mačky.

O pár rokov som jedného preživšieho našla, nevyšli sme si ho, alebo ho moje podvedomie nechalo žiť. Liezol slapy po kameni, vôbec nedospel a krvavil si svoju pokožku. Náhle som pocítila súcit, bol ako ja, bolo mi nás ľúto. Vtedy som často čítala Bibliu.

Mala som dlhé hnedé vlasy pod zadok, vedel by sa po nich vyšplhať. Bol vráskavý, vzala som si ho, maznala sa s ním a niekedy nevedela, kto je kto. Začali sme spolu chľapatie, aj keď si všetci mysleli, že som zostala na ocot. Nebolo treba nič vysvetľovať, bol ešte dieťa a ja už skoro nie. Svoje tajomstvo som si chránila dlho, opatrne som sa začala meniť a hanbiť v izbe pod perinou.

Keď som začala krvácať, hovorila som o sebe, že som vegetariánkou z presvedčenia. Nebola to pravda, mäso mi začalo

smrdieť a nechutiť. Mama mala podozrenie, že som v druhom stave, asi štyri mesiace chodila okolo mňa a pozerala mi na brucho. Vtedy ešte nerástlo, tak sa mi stále pokúšala podsunúť nejaké nevinné kusy.

Toto je len varené, toto môžeš, hovorila pri čomkoľvek. Môžem len sójové, odpovedala som, otec buchol po stole, pamätal si ma inak.

Mama neznášala otca, ale myši znášala, tak som ju občas pustila do izby. Ukázala som jej, že nám rastie ochlpenie všade, kde je to nutné a že ani ja nie som ničím výnimočná. Nemala mi prečo neveriť. Boli sme spriaznené duše ako otec s Ondrom, mali sme podobný výzor a postavu. Dávala mi ešte vždy do vlasov sponky, nechávala som si ich ako znak čistoty dávno po tom, ako sa moja čistota zašpinila. Urobila mi dva vrkoče, za jeden ma ťahala ona, druhý som si nechala pre seba.

Potkani majú radi rozpustené.

HNIEZDO

Ukážka z tvorby

Otec tvrdil, že je v dome myš. Všade nachádzal myšacince, mal z toho triašku a zlé svedomie.

Nedokázal som sa postarať o rodinu, skoro plakal. Vtedy som ho mala rada.

Hovoril aj, že keď sa tu nakotia, budeme sa mať po a potom použil slovo, za ktoré som ja dostávala cez papuľu.

Vliezol pod posteľ, chránil si hlavu, tak ho našiel. Mal sa cítiť nechcený, stával sa potkanom, veľkým, chcela som mu postlať v slame vo válove, svine tam už neboli, ale našiel ho. Nehrýzol, len sa bránil, skákal mu do tváre, ale otec nosil svoje včelie masky.

Báli sme sa len lopaty a jeho rúk. Hrdúsil, už ani nevedel, že nie som potkan. Ten súcit k nemu sa mi vytlačil z očí a padol na jeho ruku. Ani si to nevyšli, lebo mama nebola doma. Myslela som si, že tento zápas môže prežiť len jeden, začala som škriabať a kopat, potkan sa len pozeral na moje utrpenie, ale tentokrát nebol v ohrození, tak neskočil. Vtedy sme sa rozdelili na dva samostatné celky, na chľapatého potkana a mňa, očami som hľadala lopatu.

Otec ma pustil tesne pred koncom, ani ma nehodil na kopu, a odišiel. Nadýchla som sa, potkan sa mi okamžite schúlil do lona, neznášala som jeho a dospievanie. Pohľadkala som ho

po chrbte, vtrela som si ho do vlasov, aby sa mu upokojil tep, potom som mu hlavu buchla o stôl. Chvíľu sa mi zdalo, že to bolo kruté, ale nakoniec som to chcela aj pre seba.

Okamžite pukol, jazyk sa mu uvoľnil, plazil ho na mňa, nebola som jeho komunita ani matka.

Pochovala som ho bez modlitby a dúfala, že ho snád zožerie mačka. Bola som si istá, že mne patrilo najviac a len vďaka tomu zomrel bez strachu.

Tie potkany sa babke v chlieve nakotili, keď som mala asi dvadsaťtri. Bolo ich tam toľko, že si otec musel dať na tvár včelársku kuklu, rukavice, hrubý prešivák a čížmy. Pár ich zabil bez problémov, vyhodil ich pred chliev, ale čím hlbšie sa do ich komunity dostával, tým agresívnejšie boli. Skákali po ňom, niektoré chytil do rúk a okamžite hrdúsil, ostatné bil lopatou.

Musím dostať toho najväčšieho, to je vodca svorky, povedal, keď opäť doniesol za lopatu.

Netušila som, či potkany existujú ako svorka a či by medzi nimi nemohol fungovať matriarchát. Keď najdlhšieho a najvyššieho našiel vo válove vystlanom slamou, potkan skočil. Keby otec nemal kuklu, sily by boli takmer vyrovnané. Niekoľko z nich zrejme zahryzol do krku, krv by bola všade, ale to sa nestalo. Otec ho udrel lopatou a vyhodil na kopu.

Tá háveď sa do chlieva viac nenastahovala, hovorieval, zvládol som to. Asi cítili mŕtvoly zápach, alebo sa báli otca. Prasce žrali dobre, na konci jesene boli správne vypasené. A už začiatkom decembra viseli v udiarni.

Zachránil som ich pred potkanmi, aby ony mohli zachrániť našu hríbovicu, povedal otec spokojne pri štedrovečernom stole. Existenciu si vždy vedel užívať, v nej sa takmer ničoho nebál, lebo bol spokojný ako človek.

Keď sa Ondro zjavil u nás, bola som už neochotná, vedela som, čo je zač a bola som vegetariánka. Zuza sa premiestnila do iného bytu, jej rohož už bola obsadená.

Chodil za mnou, ja som ho len z dialky pozorovala a krútila hlavou nad tým, ako zabíja mladé potkany. Na oknách sedeli všetky Zuzy a lutovali ďalšiu ženu.

Nikto nerozprával, nebolo treba, keď im z kuchýň voňalo mäso. Ja som bola nedostupná a chľapatá, preživších potkanov som si vodila domov a skúšala, či ma zachráni. Nik neuspel, po útoku sa mi vždy schúlili v lone.

Próza sa umiestnila v striebornom pásme celoštátnej literárnej súťaže Literárny Zvolen 2023, určenej neprofesionálnym autorom a autorkám od 15 rokov.

Medzi nebom a poľom

Adam Kollár. Výber z poézie

V indigovom bare

Máš X na jazyku
Po čom túžiš
Na podpätkoch

*klop
–
klop*

Viac ako po zadostučinení
Jasnými farbami v neo-noir:

LA FEMME FATAL

Šesť nábojov, whiskey, siedmy pre šťastie
klop-klop
Platiš – na pult položíš päťdesiatdolárovku
podpísanú rúžom
Anjelský hriešnik

Adam Kollár (1998). K písaniu ho viedla mama, ktorá je aj v súčasnosti vedúcou Ľubovnianskeho literárneho klubu. Píše hlavne poéziu a texty piesní, menej sa venuje próze a dráme. Študoval učiteľstvo anglického jazyka a literatúry a slovenského jazyka a literatúry na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove. Pracuje v CVČ v Starej Ľubovni. Publikoval v literárnom časopise *Vertigo* a na portáli *knihynadosah.sk*, dosiahol úspechy na viacerých literárnych súťažiach – Medziriadky, Poetická Ľubovňa, Literárny Zvolen, Cena Rudolfa Fabryho, Akademický Prešov, Gorazdov literárny Prešov a iné.

Morena

Ako vieš
Skryješ oči do mestského ruchu,
keď chceš. Zatiahneš oblohu, nik sa nesmie dívať –
lebo – je tak, ako vravíš, neslobodno hľadiť
na nepremeného upíra
či démona s úmyslom prežiť.
Chytáš sa prastarých tehlových múrov akoby si nimi,
na chrbte, zátylku cítiš chladné reťaze ulíc.
Pribúdaš do farieb, ktoré tu nie sú.

S vlčou dušou
Prinášaš veľa zmien a vidíš, čo prinesie zajtrajšok.
Kráčaš prirýchlo
cez striebornú hmlu, potom dolu schodmi do pivníc,
kde si celý tieň ty.
Slnká tu nesmú, lampy tu nesmú.
Iba do temnej hmoty nechtami pečatíš, zvolávaš, klaješ
tvárou v tvár sebe. Odlievaš sa do tmy.

Prirýchlo
Plynie čas v realite, v myslí
si na lúkach a nad hlavami neónové galaxie.
Si predstavovaná, zjavovaná
voňavým drevom.
Chodíme k tebe, nosíme ti dary, aby sme si ťa uctili,
dotykame sa ťa,
aby sme mali tvoju priazeň,
pretože zo sna uniká mora.

Modrá lagúna

Ležíš medzi runovými doštičkami.
Zo sivej každé písmeno má svoju kvapku.
Šowulo. Gebo.
Čeríš hladinu.
Ansuz. Raido.
Vnáraš sa.
Slová, ktoré by ti povedali bohovia.
Vítazstvo, hojnosť. Zdravie, priazeň. Múdrost,

prezieravosť. Šťastie.
Znovuzrodíš sa. Hmlou spájaš nebesá s vodami.
Laguz.

Medzi nebom a poľom

„Čo to robíš?“
Ničí svety, ako sa mu páči.
„A sú ešte takí, ako je on?“
Určite.
„Sú smrteľní?“
Áno i nie.
„Ako to?“
Zabiť ho môže iba niekto z nich.
„A nezničia sa navzájom?“
Nie. Potom by nemal svety kto ničiť.
„A kto tie svety tvorí?“
No, my aj oni.
„Prečo?“
No, aby ich mohli zničiť.
„Ktorý bude ďalší?“
Svet minulý.
„Nerozumiem.“
Svety minulé ničia. Svety budúce tvoria.
„A prítomné?“
Neexistujú.
„A čo tu a teraz – my dvaja?“
Bolí sme a budeme.

V ruinách

Živá voda pramení,
zastaví sa v dúhovkách
tak dlho, kým sme
slnečné hodiny na tichom mieste.
Medzi divými ružami
hlavy na ramenách, také ťažké –
také ľahké,
ako pomyslenie na to,
že sa skoro stretneme.

Filozofia v každodennosti „nekonečných koncov“ ...

Matej Rumanovský: Príbeh nekonečných koncov. Vydavateľstvo Marenčin PT, 2022

LUKÁŠ PERNÝ

na to, aby sa ho pokúsil „oživiť“ vo svojom románe spolu s Vilikovským a Kunderom (v čase vydanie ešte žil), ktorí vedú intelektuálnu rozpravu o zmysle umenia (podobnú antickým Sokratovým dialógom) v posmrtnom ne/priestore a ne/čase, kde sa odohráva večný koncert. Autor dielo písal v Indii a na Slovensku a čiastočne sa inšpiroval aj rozhovorom s istým Švédcom. Dej je vyskladaný až tarantinovsky

Autor je filozoficky, literárne a kulturologicky rozhladený, čo dokazujú citácie či parafrázy myšlienok Válka, Vilikovského a Kunderu (v závere autor uvádza aj zdroje, z ktorých rekonštruoval ich fiktívne dialógy). Večnosť a konečnosť v horizonte času a priestoru, následky javov a rozhodnutí, konečnosť fyzickej existencie sú dominantným motívom knihy. Pozoruhodná je jeho rekonštrukcia posmrtného rozhovoru medzi spisovateľmi, pričom treba dodať, že autor evidentne vedel o Mirovi Válikovi dostatok informácií

postmoderne (poprehadzované súvislosti medzi jednotlivými kapitolami do seba začínú postupne zapadať až v priebehu prečítania celej knihy). Aj podľa Tamary Janecovej autor využíva postmoderné postupy s deštrukciou klasickej narácie s cieľom tematizovať akt vlastného písania.

Autor využíva pestré možnosti jazyka na vyjadrenie obrazov, prechádza k semiotike, lingvistike, rozoberá význam slov, gest, pozdravov a s ironickým nadhľadom hľadá filozofickú podstatu vo veciach každodenného života. Sám autor o knihe prehlásil, že nejde o samostatný príbeh, ale sedem autonómnych častí, ktoré sa vzájomne prepájajú. Podľa vlastných slov obdivuje R. Musila a F. Kafku.

Anton Baláž porovnáva Rumanovského tvorbu s Dostojevského *Zápisníkmi z podzemia* a Margita Ivaničková na autorovi vyzdvihuje, že na každú tému vie nazrieť vlastným špecifickým pohľadom. Kniha už v súčasnosti vyvolala pomerne širokú diskusiu, autor absolvoval rozhovory na rôznych miestach, v rôznych inštitúciách a médiách (Ars Litera RTVS, beseda v Martinuse, v trenčianskej knižnici atď. a recenzie na portáloch *Magazín o knihách*, *Knižná revue* a i.). a získala v celku silnú propagáciu, čo ju dostáva do pozície diela, ktoré by sa perspektívne mohlo zapísať do slovenskej kultúrnej stavby.

Autor je vyštudovaný žurnalista a má vzťah aj ku kultúrnemu marketingu, čo ukazuje jeho šikovne spracovaná osobná stránka. Aktuálne pripravuje knihu *Chopinova platňa*, takže *Príbeh nekonečných koncov* rozhodne nebudú koncom jeho literárnej dráhy. Rumanovský je nesporné talentom, ktorý svoju tvorbu dokáže aj „predať“, čo je medzi slovenskými literátmi skôr výnimkou než pravidlom.

Filozofický román šéfredaktora časopisu *Romboid* Mateja Rumanovského je písaný pútavo, s dávkou humoru, satiry a filozofických úvah, ale aj rozmanitých kultúrnych odkazov na autorov, diela a fenomény doby. Vysoko oceňované sú aj grafické predely Juraja Oravca, ktoré dotvárajú príbeh. Po prvých päťdesiatich stranách čitateľ nadobudne z knihy rôznorodé pocity, no prevažuje predovšetkým to, že sa autor zameriava na absolútne detaily pri opisovaných udalostiach (od roztápajúceho snehu na topánke, cez mieru „uschnutosti“ koláčov, pot na brade až po morbidne detailné opisy priestoru, ktorý človek získa na večné prebývanie pod zemou). Významnú rolu hrá tak počasie, ako aj atmosféra interiérov.

Na záver sa ešte pozastavím pri autorovom rozoberaní slova *sústrast'* ako *zúčastnenie* alebo *spoluúčasť na utrpení*. Kartarzný moment knihy spočíva práve v tom, že autor predkladá čitateľovi svoje autentické emócie vložené až do miestami lyrických opisov reality v jej pestrofarebných dimenziách od filozofických meditácií o zmysle umenia či pominuteľnosti cez opis počasía až po detailný opis rozpoloženia človeka pred samovraždou. Kniha výsledne pôsobí skutočne ako existenciálna výpoveď o temných veciach okolo nás, pričom už smutné tváre na obale nasvedčujú, že optimistický čitateľ si v nej nepríde veľmi na svoje. Ale aj smútok a temné stránky patria k životu, pričom Rumanovskému sa ich podarilo opísať majstrovsky.

RECENZIA

Slovenský literárny ústav
Matica slovenskej
P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, tel.: +421 918 904 942,
e-mail: snn@matica.sk

Redakčná rada
Július Lomenčík (hlavný redaktor),
Zuzana Bukovenová, Peter Cabadaj, Patrícia Gabrišová,
Martin Kubuš, Daniela Lysá, Marcel Páleš,
Lukáš Perný, Lenka Želonková,
Eva Čulenová – Signis, vydavateľstvo (grafika)

Vydavateľ
Matica slovenská

Od knihárskeho lisu k moderným rotačkám: Stopäťdesiat rokov polygrafie v Martine

Neografia vo vlnách kríz 1990 – 2019, 5. časť

Stanislav MUNTÁG – Foto: NEOGRAFIA, archív

Predchádzajúci diel seriálu sprítomnil úspešnú exportnú históriu a masívny rast Neografie do roka 1989. Desať dní pred revolučným 17. novembrom tragicky zahynul vtedajší riaditeľ Jozef Kysela, ktorý podnik úspešne riadil vyše štvrtstoročia. Štáetu po ňom prevzal jeho námestník Alexander Lilje; Neografiu ako generálny riaditeľ zodpovedne viedol až do roka 2006. V rámci tzv. malej privatizácie sa holding Tlačiarňi SNP konsenzuálne rozdelil, jeho závody sa postupne osamostatnili a privatizovali.

Na pozadí spoločenských zmien po novembri 1989 prebiehali technologické a procesné revolúcie. Publikáčny priestor zaplnil zástup mladých vydavateľstiev, rozpadli sa štátom riadené podniky zahraničného obchodu. Bolo treba zreformovať celý proces výroby, rozpustiť rozsiahle pracoviská sadzby (tú si nové vydavateľstvá už spracúvali sami), utlmiť hĺbkotlač v prospech perspektívnejšieho ofsetu, vybudovať funkčný zahraničný obchod, informatizovať výrobné a obchodné procesy. Zároveň sa pripravovala aj privatizácia.

■ NÁVRAT K MATKE

V súlade s vtedajšou vládnu podporou „vytvorenia domácej kapitálotvornej vrstvy“, keď sa podniky predávali vopred vybraným privatizérom za zlomok ich skutočnej hodnoty, si aj desiaty členovia vrcholového vedenia Neografie založili v máji 1993 „ese-ročku“ Neomart, s. r. o., ktorej cieľom bolo privatizovať Neografiu. Veci sa však napokon zvrtili inak. Alexander Lilje si na udalosti spomína takto: „V tom čase ma oslovil vtedajší predseda Matice slovenskej Jozef Markuš a informoval ma o snahe získať späť znárodný majetok vybudovaný ešte J. C. Hronským. Keďže som mal skúsenosti s viacerými privatizačnými aktivitami zo Slovinska, napríklad s neblahým koncom veľkej tlačiarne Delo v Lublane, ktorej riaditeľa som osobne poznal, záujem MS mi prišiel vhod a pomohol som maximálnou mierou k tomu, aby sa celá Neografia dostala pod krídla MS. Väčšia časť vtedajšieho vedenia súhlasila s týmto riešením. I dnes so značným odstupom času som presvedčený o správnosti tohto kroku.“

Uznesením vlády SR č. 693 z 28. 9. 1993 sa Neografia k 1. 1. 1994 zmenila na akciovú spoločnosť a FNM SR túto akciovú spoločnosť so základným imanom vyše 460 miliónov Sk odpredal Matici slovenskej 8. 2. 1994 za symbolickú jednu slovenskú korunu. Matica bola zaviazaná vydať zamestnanecké akcie v objeme aspoň desiatich percent základného imania a v období desiatich rokov od kúpy nepreviesť takto získaný majetok na inú osobu.

■ NOVÝ FENOMÉN: DLŽNÍCI

I po návrate pod matičné krídla pokračovala Neografia v rastovom trende, opierajúc sa o svoju ekonomickú silu a exportné skúsenosti. V roku 1999 jej obrat prekročil miliardu slovenských korún a do roka 2006 sa ešte zdvojnásobil, pričom ročne potlačila tridsaťosem tisíc ton papiera a lepenky. Prispeli k tomu masívne investície. V roku 1999 spustila Neografia ako prvá na Slovensku veľkú 32-stranovú rotačku Lithoman 4. Ďalšie dve rotačky pribudli v rokoch 2003 a 2006. Tieto obrovské „kombajny“ dokázali chrliť vysokonákladové farebné časopisy a tiež katalógy obchodných holdingov Quelle, Neckermann, Otto. Zatiaľ čo v roku 1993 tvorili knihy osemdesiat percent, časopisy štrnásť percent a všetky ostatné tlačoviny necelých šesť percent produkcie, v roku 2005 už podiel kníh klesol na necelú tretinu, ďalšie dve tretiny produkcie zaplnili časopisy a katalógy.

Nešlo však všetko hladko. Deväťdesiate roky v slovenskom hospodárstve sa označujú ako obdobie „divokého kapitalizmu“. Konkurenčné prostredie sa ešte len vytváralo, obrovské podnikateľské príležitosti sa miešali s hrozbami v podobe deravej

Nová supermoderná budova Neografie, postavená v roku 2013 v priemyselnej zóne na Sučianskej ulici v Martine

Do novej budovy Neografia pri jej postavení nainštalovala aj dovtedy najvýkonnejší hárkový tlačový stroj Heidelberg Speedmaster XL 145.

V roku 2016 Neografia spustila do prevádzky najväčší a najvýkonnejší hárkový tlačový stroj na Slovensku – KBA Rapida 145.

legislatívy, zlej vymožitelnosti práva, často až mafianskych praktík. V ich prvej polovici Slovensko chudobnelo, potom už ekonomika rástla, ale drvila ju vysoká inflácia a hrozivo narastajúca zadlženosť v podnikovom sektore. Ani Neografia neunikla pandémii toxických pohľadávok; jej hospodárenie v deväťdesiatych rokoch a začiatkom tretieho tisícročia charakterizujú dva protichodné rysy – na jednej strane pokračujúci prudký rast produkcie, exportu a technologický rozvoj, na druhej strane miliónové objemy strát z neuhradených pohľadávok.

■ NEÚSPEŠNÉ KAPITALIZÁCIE

Niektorých dlžníkov sa snažila riešiť tzv. kapitalizáciou pohľadávok. V sume neuhradených pohľadávok takto získala majetkový podiel v poľskej firme Waif a v slovenskom vydavateľstve Živena, ktoré vydávalo síce čitateľsky úspešný, ale stratový týždenník Slovenka a zopár mesačníkov. Kapitalizácia sa ani v jednom prípade nepodarila, Neografia ako menšinový vlastník nedokázala zvrátiť zlé hospodárenie dlžníkov a výsledné straty boli v prípade Živeny zhruba tri milióny eur. Neslávne dopadol neskôr aj pokus o majetkový vstup do tlačiarne a vydavateľstva vojvodinských Slovákov Kultúra v Báčskom Petrovci, kde Neografia v rokoch 2005 – 2013 prišla o zhruba 2,5 milióna eura.

■ POKRIVENÝ TRH

Chmáry sa začali kopíť aj nad tlačou časopisov a reklamných katalógov. Slovenský trh s časopismi veľmi pokrivilo impérium, ktoré vyrástlo

z privatizácie, dosiahol monopol na distribúciu časopisov a zároveň ovládlo najväčšiu slovenskú tlačiareň novín a časopisov. Keď máte v rukách odbyt, ľahko vydavateľov presvedčíte, že musia svoje časopisy tlačiť práve u vás... Výsledkom bolo, že Neografia postupne prišla takmer o všetky slovenské týždenníky a musela rotačky plniť zákazkami z Česka a Rakúska.

SERIÁL

Ďalším úderom bol skokový pád katalógového predaja. Počas dlhovej krízy v rokoch 2008 – 2009 skrachoval zásielkový gigant Quelle, krátko nato skončila s katalógovým predajom i jeho sestra Neckermann. Náhly obrovský výpadok „chlebovej“ produkcie nútil robiť podstatne viac menších zákaziek a tomu prispôbovať procesy i strojné vybavenie, utlmiť rotačnú tlač, investovať do hárkovej tlače. Keďže však vlastníci – Matica slovenská – je subjektom napojeným na verejné zdroje, Neografia sa nemohla uchádzať o eurodotácie zo schém na investičný rozvoj, vďaka ktorým technologicky vyrástli viaceré konkurenčné firmy v stredo európskom priestore.

■ KRÍZA POLYGRAFIE

Konkurenčný boj sa vyostřil ruka v ruku s prehlbujúcou sa krízou polygrafie. Približne od prelomu tisícročia sa tlačené slovo ocitlo pod náporom elektronických médií, najmä internetu, ktorý začal ako lavína zaplňať informačný priestor. I keď katastrofické vízie o tom, ako elek-

tronická kniha nahradí tú tlačenú, sa nenaplnili, internet na seba strháva čoraz väčší balík informačných médií, čitateľov, a tým aj reklamy, čo spôsobuje postupný úbytok novín, časopisov, reklamných tlačovín. Európska polygrafia dosiahla v roku 2006 svoj kulmináčny bod a odvtedy klesá. Za desaťročie 2006 – 2015 klesol počet zamestnancov v polygrafii o vyše 30 percent, počet polygrafických firiem o 14 percent a ich celkový obrat o 20 percent. Od roka 2008 do roka 2016 klesol v EÚ počet vytlačených časopisov takmer o 53 percent, novín o 45 percent, reklamných tlačovín o vyše 28 percent, katalógov o 23 percent, kníh o 11 percent. Tento hrozivý pokles ďalej pokračuje, skokové poklesy prichádzajú ruka v ruke s hospodárskymi krízami, aká bola v roku 2009 i akú zažívame od koronakrízy.

Kríza polygrafie neobišla ani Neografiu a od roka 2006 sa jej prevádzková rentabilita zhoršovala. Paradoxne, práve v tomto období dosahovala najvyššie účtovné zisky vďaka úspešnému projektu finančných obchodov. Neografia ako silný exportér šikovne využila možnosť tzv. hedžingu – termínovaných obchodov so slovenskou korunou, ktorá pred vstupom do eurozóny značne posilňovala. Na týchto finančných operáciách zarobila v rokoch 2005 – 2011 takmer dvadsaťtri miliónov eur a tento zisk pohodlne prekryl narastajúce prevádzkové straty. Keďže prevádzka v starých priestoroch v centre mesta sa nedala dobre organizovať, manažment stavil na nákladné riešenie: V rokoch 2012 – 2013 vyrástol v priemyselnej zóne na okraji mesta úplne

nový moderný závod, ktorý umožnil podstatne lepšiu organizáciu výroby, logistiku a vďaka svojej konštrukcii a vykurovaniu tepelným čerpadlom značnú úsporu energií. Neografia naň, na nové stroje, ktoré v ňom postavila, i na náročné sťahovanie vynaložila spolu takmer dvadsaťjeden miliónov eur.

■ NACHÁDZANIE RIEŠENÍ

Napriek tomu sa však po roku 2012 dostala do červených čísel. Bolo treba hľadať riešenia. Maroš Smolec, správca MS a od roka 2014 podpredseda predstavenstva Neografie, hovorí o tomto zložitom období: „Po prvé, zaspali sme na vavrínoch. Vďaka hedžingom sme zarábali milióny, majiteľ dostával vysoké dividendy a nezačínal sa dostatočne o procesy vo fabrike. Manažment mal vtedy účinnejšie naštartovať zmeny, ktoré by zabezpečili obrat v prevádzkovom hospodárení. Ani sťahovanie do nového závodu nebolo podľa mňa dobre načasované – v čase ekonomickej krízy, keď boli nízke ceny nehnuteľností, ktoré sme predávali, ale už stúpali ceny služieb, ktoré sme pri stavbe objednávali. Mali sme to urobiť neskôr. Rovnako bolo chybou investovať do tlačiarne v Báčskom Petrovci a riešiť rôzne kapitalizačné aktivity. Obrovským problémom sú nedobyté pohľadávky na úrovni miliónov eur, stále noví a noví neplatiči. Snažíme sa urobiť poriadok v nákladových položkách firmy a podporiť akvizíciu nových zákaziek. Za posledných desať rokov muselo fabriku opustiť vyše dvesto zamestnancov. Niekoľkokrát sme menili vedenie firmy, platili krízových manažérov, rôzne stabilizačné a šetriace projekty. V roku 2016 sme kúpili najväčší a najvýkonnejší hárkový stroj, aký vtedy na trhu bol. Tlačili sme veľa, ale nedokázali sme generovať zisk. Problém je aj v tom, že sa nešpecializujeme na konkrétny druh tlače. Sme aj hárková, aj rotačná tlačiareň. Čo bolo pred dvadsiatimi rokmi našou výhodou, sa dnes javí ako nevýhoda. Zjednodušene – sme veľký kolos a potrebujeme zosťihlenie...“

■ DLHOVĚKÁ TRADÍCIA

Treba však dodať a zdôrazniť, že aj dnes, osem desaťročí od svojho založenia a vyše 154 rokov od vzniku svojej staršej sestry KUS-u, ktorej dedičstvo prevzala, patrí Neografia medzi veľkých hráčov v európskej polygrafii. Zatiaľ čo KUS v začiatkoch svojej existencie vytlačil za rok približne tridsať zväzkov kníh a zopár časopisov s celkovým počtom rádovo tisícov výtlačkov, Neografia v jubilejnom roku 2019 vyprodukovala takmer päť miliónov výtlačkov kníh v tvrdých väzbách a ďalších takmer sedemdesiat miliónov kusov kníh, časopisov a katalógov v mäkkých väzbách. A vďaka okolnostiam sa postupne vracia k svojmu pôvodnému určeniu – k tlači kníh. V roku 2021 už podiel kníh na celkovej produkcii vo finančnom vyjadrení opäť prekročil sedemdesiat percent. Z toho smeruje vyše deväťdesiatpäť percent do zahraničia. Vďaka spolupráci s veľkými nadnárodnými vydavateľmi učebníc je Neografia jedným z najväčších tlačových producentov učebníc v Európe. Stále zostáva aj lídrom v kvalite, o čom svedčia certifikáty o kvalite a ekologických kritériách produkcie i množstvo ocenení za kvalitné produkty. Rozhodne robí dobré meno svojim zakladateľom i Matici slovenskej. Za roky 1994 – 2013 (áno, to boli tie „úrodnejšie“) prispela do matičného rozpočtu dividendami v celkovej sume vyše 10,4 milióna eura. Už vyše dve desaťročia je spoluvydavateľom matičných časopisov Slovenské národné noviny, Slovenské pohľady, dlho spoluvydávala aj časopis Slovensko a niektoré knižné publikácie, každoročne sponzoruje mnohé kultúrne aktivity Matice. Nabudúce nazrieme do základis riadenia Neografie a jej vrcholových manažérov sa opýtame, ako vidia budúcnosť Neografie i celej slovenskej a európskej polygrafie.

NA MARGO

Pred parlamentnými voľbami zvykneme počúvať a čítať máločo pozitívne. Politické strany sa viac usilujú diskreditovať konkurentov, než ponúknuť vlastné ucelené programy a upriamiť pozornosť na ich prednosti. Nečudo, že je stále viac takých našincov, ktorí sa vôbec nechystajú prísť k volebným urnám. O to viac milo prekvapuje nemalý záujem o voľby od našich občanov, ktorí dlho-

Potešujúci záujem

dobu žijú v zahraničí. Až sedemdesiatitisíc z nich sa rozhodlo odovzdať, presnejšie povedané poslať svoje hlasy niektoej z dvadsiatich piatich strán, čo sa uchádzajú o miesta v NR SR. Keď si predstavíme, že vo voľbách v roku 2006 ich bolo iba 3427, o šesť rokov neskôr 7050, v roku 2020 však už takmer 49 000, je to ďalší výrazný skok. Pritom musíme vziať na vedomie, že Slováci, čo žijú v cudzine, to majú s odovzdaním hlasov nie také jednoduché ako my doma. Nám stačí navštíviť volebnú miestnosť, preukázať svoju totožnosť, prevziať hlasovací lístok – a odvoliť. Krajania a slovenskí občania žijúci, študujúci alebo pôsobiaci v zahraničí však najprv museli prejavíť záujem o účasť na voľbách elektronicky alebo klasickou poštou, čakať pokiaľ im zo Slovenska neprídu z ministerstva vnútra potrebné volebné materiály, potom odoslať v určenom termíne vyplnený volebný lístok späť.

Voliť chcú Slováci až zo 131 krajín sveta (!), najviac z Česka – až 27 000. V 15 krajinách vrátane USA a Kanady je záujemcov o parlamentné voľby v SR vyše tisíc. Aj keď ide o jednotlivcov, voliť chcú aj Slováci z doslova exotických destinácií, napríklad z Grónska, Madagaskaru, Nového Zélandu, Faerských ostrovov, Thajska...

Naša republika pociťuje nedostatok odborníkov rôzneho zamerania, ktorí odišli žiť a pracovať do cudziny. Z rôznych príčin, nielen ekonomických. Mnohí z nich sa na rodné Slovensko i vrátili, pokúšali sa uplatniť vzdelanie a skúsenosti získané v zahraničí. Žiaľ, často svoj návrat olutovali. Doma sa stretli so zbytočnou byrokraciou, s lahostajnosťou či s našou typickou vlastnosťou – závisťou. Stávajú sa aj prípady, že neschopní manažéri a ďalší vedúci pracovníci sa boja príchodu „navrátilcov“, že ich vytlačia z ich pohodlných a teplých kresiel. Pritom tí, ktorí sa už vrátili a vracajú, sú naši skutoční vlastníci a prichádzajú späť domov rozhodne nie zo zisťných dôvodov, ale s úprimnou snahou poskytnúť Slovensku získané vedomosti a skúsenosti. Aj tí, ktorí budú voliť na rôznych zeme-pisných šírkach a dĺžkach našej planéty tak chcú dať najavo, že im na Slovensku stále záleží aj preto, lebo raz sa chcú do svojho pôvodného domova vrátiť. Nielen dožiť, ale najmä mu pomôcť...

Každý piaty slovenský vysokoškolský študent v zahraničí, čo je až štyrikrát viac, než je priemer EÚ. Po absolvovaní štúdia sa z nich vráti domov necelá polovica. Uvedomme si, že aj nastávajúce voľby môžu tento nepriaznivý stav zmeniť na lepší!

Vladimír MEZENECV

Športovci v laviciach Národnej rady Slovenskej republiky Dobří len na prilákanie voličov?

Vladimír MEZENECV – Foto: internet, zdroj AP

V zoznamoch politických strán pred parlamentnými voľbami je téma stará už niekoľko desaťročí. Nie náhodou, veď politické subjekty sa na svoje kandidátske zoznamy usilujú dostať tých najznámejších a najúspešnejších, ktorí v zbierke svojich trofejí majú najmä medaily z olympijských hier a zo svetových šampionátov.

Všetci zainteresovaní sú presvedčení, že meno samotného športovca na zozname kandidátov síce nemôže rozhodnúť o víťazstve vo voľbách, ale môže ovplyvniť množstvo získaných hlasov pre tú politickú stranu, ktorá ho má na svojej kandidátke. Vek športovca tu hrá minimálnu rolu, skôr narodení voliči dajú prednosť tým, ktorých výkony a výsledky obdivovali v mladosti, u mladšej generácie dominujú ešte stále aktívni športovci, ale takých je medzi kandidátmi na poslancov NR SR naozaj veľmi málo. Preto sa často nechajú presvedčiť rodičmi a staršími príbuznými, aby svoje hlasy dali tým už bývalým športovcom, ktorých mená im takmer nič nehovorila.

SKÚSENÍ MATADORI

Takým príkladom je Dušan Galis, bývalý vynikajúci futbalista, čs. reprezentant a nemenej úspešný tréner. Minimálne jedna generácia však tohto poslancu NR SR za stranu Smer – SD už považuje za skúseného politika, ktorý sa v parlamente vyjadruje vždy vtedy, keď sa riešia problémy športu, najmä jeho financovania.

Dlhoročnou tvárou Smeru – SD je aj ďalší jeho poslanec v NR SR Stanislav Kubánek, ktorý podstatnú časť svojho života zasvätil rozvoju kolkárskeho športu. V roku 1988 sa stal predsedom Čs. kolkárskeho zväzu, po vzniku samostatnej SR prvým prezidentom tohto športu na Slovensku a zároveň aj prvým viceprezidentom Svetovej kolkárskej federácie FOQ. Z jeho iniciatívy sa u nás uskutočnil významné medzinárodné podujatia, napríklad v roku 2007 majstrovstvá sveta v Košiciach, Svetový pohár družstiev v roku 2005 vo Veľkom Šariši a v Podbrezovej, MS mládeže 1996 v Bratislave, Svetový pohár jednotlivcov 1998 v Bratislave a mnohé ďalšie podujatia svetového a európskeho významu. Medzi kandidátmi strany Smeru – SD je aj právnik Justin Sedlák, bývalý basketbalista, tridsaťosemkrát reprezentant ČSSR, bronzový medailista z MS 1981, účastník OH 1976 v Montreale (6. miesto), trojnásobný majster Československa.

SILNÉ ZASTÚPENIE

Na zaradenie športovcov na svoju kandidátsku listinu nezabudol ani Hlas – SD. Najlepšiu pozíciu má u nich bývalá hviezda našich futbalových trávnikov Dušan Tittel, trojnásobný najlepší slovenský futbalista roka, v ankete Jedenástka roka sa umiestnil šesťkrát, so Slovanom Bratislava sa trikrát stal majstrom Slovenska, štyrikrát víťazom národného pohára a dvakrát Superpohára, za čs. reprezentáciu odohral jedenásť stretnutí, neskôr za slovenskú reprezentáciu až dvadsaťštyri stretnutí, s Omoniou Nikózia sa stal majstrom Cypru a víťazom Cyperského superpohára, v rokoch 2002 – 2006 vykonával funkciu generálneho sekretára Slovenského futbalového zväzu...

Dušan Tittel, rodák z oravského Námestova, má už svoje skúsenosti aj z politiky. Začínal v nej v strane ANO, neskôr prešiel do SNS, v rokoch 2016 – 2020 bol jedným z jej poslancov v NR SR. V roku 2020 za ňu kandidoval opäť, pritom na veľmi výhodnej pozícii – na 8. mieste, na veľké prekvapenie sa však vtedy

SNS nedostala do parlamentu. Na kandidátke strany Hlas – SD je aj jeden viacnásobný medailista z letných olympiád rýchlostný kanoista Erik Vlček, rodák z Komárna. Zápolil na šiestich (!) olympijských hrách, z ktorých si priniesol štyri medaily – dve strieborné z Pekingu z roka 2008 a Ria de Janeiro z roka 2016 a dve bronzové (Atény, 2004; Tokio,

darilo v uplynulom – vrátiť sa medzi slovenskú futbalovú elitu.

KANONIEROVE AMBÍCIE

O sedemnást' stupienkov nižšie je v zozname kandidátov strany Hlas – SD meno ďalšieho Prešovčana spojeného s futbalom – štyridsaťročného Stanislava Šestáka. Jeho výrazný talent bol skutočne prenikavý. Po presadení

Stanislav ŠESTÁK, bývalý úspešný slovenský futbalový reprezentant, má v súčasnosti tiež politické ambície.

2020), všetky v štvorkajaku. Je desaťnásobný majster sveta (sedemkrát v štvorkajaku a trikrát v „dvojke“) a jedenásťnásobný majster Európy. Z vrcholových podujatí má dohromady štyridsaťdva medailí, z MS desať zlatých, tri strieborné a štyri bronzové, z ME 11 – 7 – 3. Zatiaľ poslednú olympijskú medailu – bronzovú v Tokiu – vybojoval už ako štyridsaťročný!

Z VRCHNÝCH POSCHODÍ

Priaznivci športu, najmä futbalu, sa pri čítaní zoznamu zaregistrovaných kandidátov zastavia pri mene Ľuboš Michel. Medzinárodným rozhodcom kategórie FIFA sa stal už ako dvadsaťpäťročný v roku 1973 a o jeho kvalitách svedčí i to, že rozhodoval na dvoch svetových šampionátoch, ako i na ďalších vrcholných majstrovstvách v mládežníckych kategóriách či v Lige majstrov a Pohári UEFA. V roku 2008 rozhodoval finále Ligy majstrov medzi anglickými tímami FC Chelsea a Manchester United! Úspešne si viedol aj na poli futbalovej diplomacie, sedem rokov vykonával funkciu medzinárodného riaditeľa Šachtaru Doneck, ukrajinského klubu, ktorý stále patrí do európskej extratriedy. V gréckom FC PAOK Solún bol viceprezidentom, riaditeľom futbalu a poradcom prezidenta klubu.

Ľuboš Michel má už skúsenosti aj z horných poschodí slovenskej politiky. V rokoch 2006 – 2010 bol poslancom NR SR za dnes už neexistujúcu stranu SDKÚ – DS, ale pre nezhody s jej predsedom a nespokojnosť s riadením strany, v ktorej sa nepripúšťala žiadna demokratická diskusia, z jej poslaneckého klubu vystúpil a zostal nezaraneným poslancom. V roku 2020 neúspešne kandidoval na funkciu primátora mesta Prešov. V súčasnosti sa venuje podnikaniu a je predsedom predstavenstva FC Tatran Prešov, ktorý chce v tomto ročníku urobiť to, čo sa mu nepo-

sa vtedy v prvoligovom Tatrane Prešov presťahoval do Slovana Bratislava, neskôr do Žiliny, s ktorou v ročníku 2006/2007 získal majstrovský titul. Ďalšia cesta Šestáka viedla do bundesligového VfL Bochum, odtiaľ do troch tureckých celkov, späť do Nemecka a potom opäť do Turecka, kde ho Bursaspor kúpil za 2,5 milióna eura. O Šestákových kvalitách svedčí aj to, že v ročníku 2005/2006 sa stal najlepším kanonierom, štyrikrát sa jeho meno objavilo v Jedenástke roka (2004 – 7. miesto, 2007 – štvrté, 2008 – tretie a v 2009 – druhé). V rôznych slovenských reprezentáciách hral od svojich osemmástich rokov, celkom v nich odohral až 77 oficiálnych zápasov a dal 17 gólov, z toho 13 za mužov. V kvalifikácii na MS 2010 v Južnej Afrike dal 6 z nich, toľko nedal ani jeden z jeho spoluhráčov, a neskôr sa na Africkom kontinente podieľal na doteraz najväčšom úspechu SR vo futbale.

Po skončení hráčskej kariéry sa Šesták venuje trénerskej a funkcionárskej činnosti, pôsobí aj v komunálnej politike – je poslancom Mestského zastupiteľstva v Prešove, aktívne podporoval kandidatúru Ľ. Michela na funkciu prvého muža tretieho najväčšieho mesta Slovenska.

Zo stopäťdesiatich kandidátov strany Hlas – SD je priamo so športom spojený aj Pavol Krejčí, predseda Slovenského zväzu judo.

OKRUHY PRIAZNIVCOV

Prečo politické strany dávajú na svoje listiny kandidátov športovcov? Najmä preto, lebo ich mená sú známe širokej verejnosti, každé športové odvetvie a aj konkrétne osoby majú svojich fanúšikov, a teda i vážnych potenciálnych voličov. Tak to bolo v minulosti aj v prípade olympijského víťaza v chůdzi v roku 1988 v Soule Jozefa Priblinca, ktorý sa stal poslancom NR SR ešte v deväťdesiatych rokoch minulého storočia za stranu SDL, či hokejistu Vincenta Lukáča, na ktorého stavil vtedajší predseda SNS Ján Slotá.

Igor Matovič v nadchádzajúcich voľbách očakáva, že dvadsaťosemročný boxer Viliam Tankó, bronzový medailista z ME 2017, priláka svojím menom na „jeho“ kandidátke mnohých prvovoličov. Národniari zasa veria, že hlasy im prilákajú aj mená dvoch reprezentačných trénerov, zhodou okolností oboch z východoslovenskej Sniny – Erika Čapa (zápasenie) a Štefana Gribanina (vzpieranie).

VERIA HOKEJISTOM

KDH získalo na svoju volebnú „súpisku“ dvoch renomovaných hokejistov, ktorí majú za sebou skutočne široký okruh priaznivcov. Juraj Mikúš, rodák zo Skalice, v tridsiatich šiestich rokoch stále profesionálny hráč s titulom JUDr., hrával najvyššie súťaže na Slovensku (Nové Zámky, Poprad, Slovan, Zvolen), vo Fínsku, v Rusku i v Lotyšsku, draftoval ho do NHL Montreal Canadiens, hral v AHL, so Zvolenom sa v roku 2021 stal majstrom SR. Na svetových šampionátoch seniorov hral trikrát (2008, 2010, 2012) celkom v pätnástich zápasoch, dal v nich päť gólov a pridal rovnaký počet asistencií.

Druhým je Dávid Skokan z Popradu, tridsaťštyriročný, má za sebou pôsobenie v kanadskej juniorskej lige, v roku 2012 sa tešil zo získania majstrovského titulu s bratislavským Slovanom, pôsobil aj v popredných českých kluboch, ako sú Slávia Praha, Hradec Králové, Pardubice, Chomutov, slovenský hokej reprezentoval na dvoch svetových šampionátoch seniorov (2014, 2017) a troch juniorských MS.

Sloboda a solidarita má na svojej kandidátke Radoslava Slobodu, tenisového nadšenca, autora projektu Hľadáme nových tenisových šampiónov, človeka, ktorý už štvrtstoročie rozvíja tento šport najmä v srdci Slovenska, a o jeho organizačných schopnostiach možno písať doslova v superlatívoch.

ČO OD NICH ČAKAŤ?

Poprední športovci v parlamente sú najmä spočiatku v centre pozornosti verejnosti i bulváru, ktorý striehne na ich spoločenské prešľapy a politickú neskúsenosť. Tak to bolo trebárs v prípadoch hokejistu Vincenta Lukáča a (zatiaľ) naposledy tenistky Romany Tabák. Či už sú v NR SR bývalí aktívni športovci, alebo ešte aktívni tréneri a funkcionári, každý od nich očakáva angažovanosť v problematike, ku ktorej majú veľmi blízko. Teda najmä v príprave a schvaľovaní zákona o športe, ktorému sa určite nevyhne ani parlament zvolený 30. septembra t. r. Možno tiež predpokladať, že niektorý z tých, ktorých sme spomenuli v tomto príspevku, sa dokonca stane na ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu štátnym tajomníkom zodpovedným práve za šport. Tak to bolo aj po voľbách v roku 2020, keď sa takýmto štátnym tajomníkom stal v minulosti vynikajúci volejbalista a úspešný tréner Richard Nemeč.

Igor Matovič v predchádzajúcich voľbách do NR SR stavil na trio známych a úspešných tenistov – Karola Kučeru, Jána Krošláka a Romanu Tabák, ale zrejme pri zostavovaní kandidátky OĽaNO a Priatelía už nechcel o nijakom tenistovi ani počuť. Asi ho tá trojica poriadne sklámala, Romanu Tabák dokonca z hodiny na hodinu vylúčil zo svojho poslaneckého klubu. Aj to je jeden z dôkazov, že športovci sa aj vo vysokej politike dokážu zachovať doslova podľa svojho vedomia a svedomia, a nie podľa nariadených straníckych direktív. Keď však už nič iné, v každom prípade sú spestrením poslaneckých lavíc NR SR.

Volebné karty sú rozdane, vyťahujú sa rozhodujúce tromfy Esá sú jasné, len kto bude plesať?

Matej MINDÁR – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Predčasné parlamentné voľby sa nezadržateľne blížia. Na jednej strane pomyselné barikády stoja tie politické strany, ktoré presadzujú smerovanie Slovenska na fundamente kresťanskom, národnom a sociálnom. Ich hlavnými vyzývateľmi sú politické zoskupenia, pre ktoré je progresívny liberalizmus a servilný postoj voči všetkému, čo prichádza zo Západu, nosným pilierom ich politického pôsobenia. Medzi týmito dvoma tábormi stojí „protikorupčné“ hnutie OĽANO pod vedením bývalého premiéra a ministra financií Igora Matoviča.

Z aktuálneho politického predvolebného vývoja a zo zverejňovaných prieskumov preferencií vo verejnosti sa dá konštatovať, že nová vládna koalícia, nech už bude akákoľvek, bude musieť urobiť hrubú čiaru za nešťastným a amatérskym tri a pol ročným vládnutím pod vedením najsilnejšej koalícnej strany OĽANO. Jej predseda Igor Matovič sa činní a politickými vyhláseniami, tzv. atómovkami, sám diskvalifikoval z akejkoľvek povolebnej spolupráce v koalícii. Vyhlásil trebárs, že do novej vlády vstúpi iba za podmienok,

VOLEBNÁ ANALÝZA

že štát jednorazovo vyplatí všetkým zúčastneným voličom po päťsto eur. Okrem jeho prostoduchých voličov tomuto zrejme neverí ani on sám. Týmto vyhlásením jednoducho dal jasne najavo, že v prípade účasti v Národnej rade SR ostane v opozícii bez akejkoľvek politickej zodpoved-

nosti. Aj jeho potenciálni koalíční partneri sa viac-menej dišancujú od jeho excesov.

SVITÁ NOVÉMU SPOJENCTVU

Prvý a viac pravdepodobný variant koalície sa ukazuje v spojení Smer – SSD, Hlas – SD, SNS,

prípadne SME RODINA. V tejto formácii bude dôležité, akým spôsobom sa zachovajú Peter Pellegrini a Boris Kollár. O poslanecké hlasy oboch týchto politických subjektov sa bude uchádzať aj Progresívne Slovensko. Bez nich koalícia bez Smeru – SSD nebude možná. S menšou pravdepodobnosťou možno očakávať koalíciu, ktorej súčasťou bude aj hnutie Republika. To sa môže stať iba za predpokladu, že strana Smer – SSD získa vo voľbách okolo tridsať percent hlasov. Bude to však za cenu vysokých politických obetí najmä na európskej úrovni. Európski socialisti by v takomto prípade zrejme netolerovali, že Robert Fico je v koalícii so stranou sponchybnú súčasne smerovanie Európskej únie a kroky NATO.

Druhý, menej pravdepodobný povolebný variant je široká antismerácka koalícia pod vedením Progresívneho Slovenska. Jej pev-

nou súčasťou by boli nielen liberálna Saska, ale aj konzervatívne KDH. Zvyšné hlasy by tak mohli dodať jedine Hlas – SD a SME RODINA. V prípade hlasistov by sa zrejme ich určitá časť stala nezadradenými. Komu z Hlasu – SD by najviac prospela takáto koalícia? Podľa kuloárnych informácií má Peter Pellegrini obrovský záujem uchádzať sa o post hlavy štátu. Ivan Korčok má v takomto prípade prevziať premiérsku funkciu. Novým predsedom Národnej rady SR by sa mal stať podľa prebleskujúcich informácií Michal Šimečka. Petrovi Pellegrinimu by tak už nič nestálo v ceste k funkcii prezidenta SR. Takýto scenár sa, samozrejme, nemusí udiť.

VYHLIADKY KDH

Kresťanskodemokratické hnutie (KDH) prípadnou účasťou v širokej koalícii stratí poslednú štipku úcty, ktorú ešte ako konzervatívna strana v slovenskom politickom priestore dosiaľ mala. Ukazuje sa, že súčasný predseda Milan Majerský nebude schopný zabrániť prenikaniu liberálno-progresivistických prvkov do našej spoločnosti. Po svojom výroku v jednej diskusnej relácii, že ideológia LGBT je pliaga, sa trápny spôsobom na sociálnej sieti ospravedlňoval, čo liberáli a členovia LGBT vôbec neprijali. Za svoj výrok sa nevyhol ostrej kritike ani vo vlastnej strane. Liberálne krídlo KDH doslova vypovedalo poslušnosť svojmu predsedovi.

GLOSA

Propaganda slovenského mediálneho mainstreamu a jeho narábanie s realitou dosiahla už podobu kedysi výhradne umeleckého žonglovania. Artistickéj aktivity, spočívajúcej vo veľmi zručnom vyhadzovaní a spätnom chytaní predmetu či predmetov. Aby faktov. S cieľom vytvoriť ilúziu.

Žonglovanie s realitou

Mediálni eskamotéri sú v podstate trápni iluzionisti, manipulátori s argumentmi, demagógovia. Najnovšie sa predvedli, keď matičiari prezentovali nesúhlasný názor s vraj avantgardným umeleckým modernistickým stvárnením novej sezóny kedysi slávneho, vyhľadávaného, navštevovaného a najmä cteného divadla v Bratislave, dnes iba akejsi druhej „Cvernovky“.

Nesúhlasit' s nosením odrezanej hlavy Pavla Országha Hviezdoslava pod zástavami Ukrajiny a sexuálnych menšín je naozaj nemiestne. Teda z pohľadu tvorcov obsahu mediálneho prúdu a ich majiteľov. Čo by asi títo žoldnieri faktov a domnelých faktov robili, ak by si iná skupina ľudí, pod inými zástavami, napríklad takými, ktoré sú štátnymi symbolmi, definovanými aj v našej ústave, na svojom „umeleckom diele“ pohadzovala napríklad – je to fakt – s hlavou komisárky Leyenovej alebo prezidentky Čaputovej? Napríklad? Tiež by pohoršene ochkali, že ide „iba o umelecky nadnesenú avantgardu“?

Ale ani toto nie je na nadpráci so žonglovaním s pravdou či priam „informačnom“ eskamoterstve to najhlavnejšie. Alebo najpodstatnejšie. Tu sa bavíme totiž o nehanebnosti a z pohľadu možného porušenia zákona aj o hanobení národa.

Nie je náhoda, že plus minus v deň protestu Matice slovenskej vyšiel v jednom z titulov mediálneho hlavného prúdu článok, ktorý možno obsahovo zhrnúť do slov: „... A keď Hviezdoslav bol vlastne aj tak Maďar a keď na ňom vôbec nezáleží.“ Ale ani to ešte nie je všetko.

Na matičné Slovenské národné noviny prišiel v druhom slede z tých istých propagandistických zákopov vojny o pravdu na Slovensku ďalší útok. „Ako to, že jeden z volebných kandidátov píše pre SNN, keď Matica je dotovaná štátom?“ Nijako ich netrápi, že ďalší z volebných kandidátov, ich korunný princ, im tečie ešte aj z tiráže. Rovno v rodinnom balení. A pritom ich majitelia dostávajú tiež štátne dotácie, často aj štátom riadenú inzerciu. To neboli dotácie, keď si vlada platila udačov, oficiálne zvaných „bojovníci proti dezinformáciám“? To nie sú štátne dotácie, keď milióny, ktoré tečú cez mimovládky, pritekajú ako sezónne záplavy na Nile pravidelne aj do vybraných redakcií? Ide o peniaze, ktoré dostávajú mimovládky zo štátneho rozpočtu, teda z peňazí „nás všetkých“, ako argumentujú v prípade SNN tí spomínaní žongleri slova a pravdy, ale aj od prezidentky, nehovoriac už o zahraničí. Lenže to nenapíšu, aj keď to nimi vyslovené „A“ si vyžaduje povedať aj „B“.

A možno je dobre, že nastalo to, čo nastalo po proteste Matice slovenskej. Lebo to prišlo ešte pred voľbami a v tom čase by sa voliči mali rozhodovať. Aj voliči Matice slovenskej.

Štefan ZLATOŠ

Na čiernom kontinente prebieha druhá vlna dekolonizačných zmien Proti neokolonializmu sa vzbúрили viaceré africké krajiny

Radoslav ŽGRADA – Foto: internet

Vo viacerých krajinách čierneho kontinentu došlo v poslednom čase k neustávnym zmenám vlád. Afrika má bohatú históriu mocenských prevratov, v týchto prípadoch však môžeme hovoriť o druhej vlne dekolonizácie na pozadí hlbokých geopolitických a mocenských zmien vo svete.

Prevraty sa udiali najmä v krajinách podriadených Francúzsku, ktoré dodnes tvoria tzv. spoločenstvo Afrique Occidentale Française. Nedávno sa udiali od Guiney na východe po Sudán na západe, naposledy v Gabone. Pre Západ vznikla nebezpečná situácia najmä v západoafrickom Nigeri.

REVOLÚCIA V NIGERI

Demokraticky zvoleného prezidenta Mohameda Bazouma 26. júla internovali a zosadili vzbúrení príslušníci prezidentskej gardy. Zvrhnutie hlavy štátu označili za túžbu bojovať proti „defraudácii verejných financií, beztranzparenčnosti, korupcii vo všetkých jej formách a rodinkárstvu“. Veliteľ tejto elitnej jednotky generál Abdourahman Tchiani sa vzápätí vyhlásil za nového vládcu v krajine. Prevrat sa za protifrancúzsky postoj teší takej širokej verejnej podpore, že môžeme hovoriť nie o puči, ale o revolúcii.

Niger bol hlavným dodávateľom uránu pre francúzske jadrové elektrárne, má bohaté náleziská cínu a zlata, ako aj kovov vzácnych rúd potrebných na rozvoj odvetví špičkových technológií. Strategicky ide aj o plánovanú prepravu fosílnych palív po osi Nigéria – Niger – Alžírsko do Európskej únie. Pre Spojené štáty americké bol ťažiskovým priestorom vojenskej prítomnosti na kontinente. V krajine je rozmiestnených najmenej tisícsto amerických vojakov, sú tu dislokované dve základne bezpilotných lietadiel, ktorých výstavba stála stodesať miliónov dolárov. Hrozí, že sa krajina preorientuje na Rusko ako minulého roku Mali a Burkina Faso a vynúti si odchod západných vojsk.

BOJ O ZDROJE

Pôvodné kolónie síce nadobudli formálnu nezávislosť, ale prakticky ostali ekonomicky závislé a podriadené pôvodným koloniálnym moc-

nostiam. Stalo sa tak kvôli menám (bývalé dŕžavy Paríža používajú pri obchode africký frank), dlhodobým nevýhodným prednostným zmlúvam na exploataciu bohatých afrických surovinných zdrojov, korumpovaním afrických politikov, prítomnosťou cudzích armád a zákulisným, často likvidačným hrám západných tajných služieb. Bohatstvo Afriky plní pokladnice francúzskych spoločností v takej miere, že sa svojho času Jacques Chirac preriekol konštatovaním: „Bez Afriky by Francúzsko veľa neznamenalo.“

GEOPOLITIKA

Viacerými zmluvami si Európa vynútila z Afriky lacný dovoz a na oplátku drahý vývoz svojich produktov. Tretí najväčší svetový dodávateľ nukleárneho paliva koncern Orano, sídliaci vo Francúzsku, zo 45 percent vlastnený štátom, ťaží 30 percent uránu pre francúzske a iné európske jadrové elektrárne práve v Nigeri. Prítom 90 percent obyvateľov tejto krajiny nemá elektrinu.

EXTRÉMNA CHUDOBA

Obyvatelia na suroviny bohaté krajiny Sahelu boli dlhodobo zaháňaní do extrémnej chudoby. Francúzska spoločnosť, ktorá tu ťaží urán, ho predávala za 218 dolárov a Nigeru platila 11 dolárov! Čo tvorí približne päť percent jeho konečnej ceny.

Rastúci trend multipolarity vo svetovom systéme povzbudzuje africké národy, ako aj celý globálny Juh, aby sa neokolonializmu stríasli.

Afričania na pozadí vojny na Ukrajine, kde Západ prehráva vojensky aj v ekonomickej sfére, keď posilňuje zoskupenie BRICS na čele s Čínou, využívajú príležitosť zbaviť sa jarma doterajšieho kurátora. Západná Afrika si vďaka oslabeniu tohto vplyvu prechádza druhou vlnou

Afrika bola a stále je objektom vykorisťovania veľmocí, ktoré doviedlo tamojšie obyvateľstvo do extrémnej chudoby. Nečudo, že domáce servilné režimy sa otriasajú a padajú po vojenských prevratoch, ktoré ľudia vítajú – ako je to v súčasnosti v Nigeri.

dekolonizácie. Rusko a najmä Čína si obratnou politikou získali priazeň na suroviny bohatého kontinentu, ktorý neokolonializmus západných krajín a korporácií udržiava v chudobe. Demonštranti v hlavnom meste Niamey na prekvapenie západných politikov mávali okrem nigerskej ruskou vlajkou, ktorú podľa reportáží obchodníci ani nestihali siť. Podľa New York Times prítomnosť vlajok neznamená, že za akciami rebelov stojí Kremel, ale „symbolizuje, ako sa Rusko v posledných rokoch zapísalo v Afrike ako nositeľ protizápadných a najmä protifrancúzskych nálad v častiach Afriky“. Alternatívne združenie BRICS ponúka globálnemu Juhu omnoho zaujímavejšiu a spravodlivejšiu budúcnosť.

AFRICKÁ VOJNA?

Spojené štáty a najmä Paríž sa nechcú vzdať svojho exkluzívneho postavenia v regióne. Tlačia na krajiny Hospodárskeho spoločenstva západoafrických krajín (ECOWAS), v ktorých majú stále sebe naklonené vlády, na intervenciu v Nigeri

a opätovné dosadenie demokraticky zvoleného prezidenta. Pokrytectvo takýchto zdôvodnení nie je potrebné komentovať. Istý čas sa dokonca zdalo, že vojenský zásah bude realitou. Deväť krajín z päťástčlenného združenia ECOWAS dali Niamey ultimátum – hrozila veľká africká vojna v záujme západného, najmä francúzskeho kapitálu. Spoločenstvo koordinované Washingtonom a Parížom však nemá mechanizmus na rýchle nasadenie armády a spoluprácu bojových jednotiek. A jeho veľmoc Nigéria má plné ruky práce s riešením vlastnej vnútornej bezpečnosti. Proti zásahu boli Čad, Kapverdy a Guinea. Junty v Mali a Burkine Faso vyhlásili, že sa postaví na obranu Nigeru. Zavážil aj postoj severoafrického Alžírsku, ktoré sa postavilo proti akémukoľvek riešeniu silou.

Pre krajiny čierneho kontinentu vznikom multipolárneho sveta sa zväčšil manévrovací priestor na nadobudnutie vlastnej suverenity a ekonomickej rovnoprávnosti. Francúzske impérium to tvrdo pociťuje ako prvé.

Známy jubilujúci publicista vystavuje svoje práce v rámci Súkromný relikviár Emila Semanca

Text a foto: Juraj HRADSKÝ

Pod týmto názvom uviedol autor tohtoročnú už štvrtú autorskú výstavu svojej tvorby pri príležitosti životného jubilea – sedemdesiatin. Po prezentácii v Tatranskej galérii v Poprade, Mestskej veži v Trenčíne, Galérii Mikuláša Galandu v Turčianskych Tepliciach inštaloval výberovú kolekciu svojich koláží 12. septembra podvečer v Stredisku kultúry na Vajnorskej 21 – v Galérii GV21 pod záštitou Mestskej časti Bratislava-Nové Mesto, Umeleckej besedy slovenskej a Fondu výtvarných umení.

Kurátor výstavy Ing. arch. Róbert Němeček v úvode predstavil autora Emila Semanca a jeho tvorbu, v ktorej dominuje technika klasickej papierovej koláže. Zmenil sa o období štúdií na Filozofickej fakulte UPJŠ v Prešove, kde študoval výtvarnú výchovu, slovenský jazyk a literatúru. Práve tu sa pod vedením sochárov Františka Patočku, Júliusa Machaja, maliarov Jozefa Bendíka, Juraja Kresilu a Dušana Srvátku rozvinul jeho výtvarný talent.

■ DVOJDOMÝ AUTOR

Po ukončení štúdia pracoval ako redaktor v regionálnej tlači, pričom sa stále venoval aj výtvarnej tvorbe. Od roka 1982 pôsobil v Bratislave ako riadiaci pracovník v rôznych redakciách denníkov – vedúci redaktor Smeny na nedeľu, v denníku Práca, v časopise Slovenka, v denníku Republika, v periodiku Express International, v Slovenskej televízii ako šéfredaktor spravodajstva a člen vrcholového manažmentu tejto inštitúcie. Doktorandské štúdium dejín umenia zavŕšil v roku 1984. V roku 1994 sa stal členom Umeleckej besedy slovenskej, najstaršieho umeleckého spolku

Prekvapením vernisáže bolo spevacké vystúpenie známeho hádzanárskeho experta a bývalého reprezentačného trénera Tomáša KUTKU (vľavo). Uprostred kurátor výstavy Ing. arch. Róbert NĚMEČEK.

na Slovensku založeného v roku 1921, pôsobil v jeho Správnej rade a už dvadsiate volebné obdobie zastáva funkciu starostu.

Popri novinárskom povolani a autorskej výtvarnej tvorbe pôsobí

aj ako kurátor, porotca, predseda medzinárodných výtvarných festivalov a organizátor výtvarných sympózií a plenérov, na ktorých sa tiež aktívne zúčastňuje nielen doma, ale i v zahraničí. Má za sebou rozsiahlu a oce-

Výtvarník a náš novinársky kolega Emil SEMANCO vystavuje svoje koláže aktuálne v Bratislave.

ňovanú literárnu a výtvarnú tvorbu, ktorej kraľuje technika koláže. Pravidelne vystavuje doma i v zahraničí – v Berlíne, Ríme, Prahe, vo Varšave, v Budapešti. Doteraz pripravil vyše tri desiatky autorských prezentácií. Jeho publicistickú činnosť ocenili najvyššími novinárskymi vyznamenaniami. Je autorom viacerých kníh poézie a literatúry faktu, laureát Ceny Rudolfa Jašíka, Ceny Tibora Bártfaya a v roku 2005 mu udelili Medzinárodnú cenu Egona Erwina Kischu za obrazovo-dokumentárnu publikáciu Najkrajší kút. Kniha sa stala edičným činom roka.

■ KOLEGIÁLNE UZNANIE

Akýsi vonkoncom nie zdvorilostný a kolegiálny pomník Semancovi postavil Ján Čomaj, slovenský novinár, spisovateľ a vysokoškolský pedagóg v reflexii pod názvom Kde na to všetko berie čas? Zamyšľa sa v nej nad autorom pôsobivých magicko-fantazijných prác ako nad objavným a originálnym publicistom, ale aj výtvarným umelcom, vracia sa do rokov jeho štú-

dií a postupne prechádza jeho životnú púť, zastavenia a pôsobenia. Nedá mi necitovať z tejto jeho eseje aspoň kratučkú časť: „Nezamieňam si reportéra s výtvarníkom. Ani ich nedávam nasilu do umeleckej dvojexpozície. Semanco neprestáva byť žurnalistom, tak ako neopúšťa svoje krajiny snov vo výtvarnej tvorbe. Vidno, že je to jeden tvorca, jeden pracovitý muž. Je to zreteľné z jeho zmyslu pre štýlistický obraz, slovnú metaforu, symbol, skratku v novinárskej tvorbe, a sú doma aj v jeho obrazoch, ktorými prekvapuje (a znova nielen mňa): Ved kde na to všetko berie čas?“ ...

■ INŠPIRATÍVNA ATMOSFÉRA

Na otvorení výstavy v útulnom priestore Galérie V21 zazneli aj slová samotného autora, ktorý sa nimi vrátil nielen do študentských čias a prvých kontaktov s kolážou, k inšpiráciám a profesijnému profilovaniu po ukončení štúdiá, ale predstavil bližšie výtvarnú techniku, ktorá ho sprevádza celý tvorivý život.

Spetrením vernisáže bol aj spevacký výstup jeho priateľa Tomáša Kuťku, hádzanárskeho mága, bývalého reprezentačného trénera ženskej hádzanej, ktorý sa však venoval aj spevu v rôznych džezových zoskupeniach. Zaspieval známe šansóny, ktoré otextoval ďalší priateľ Emila Semanca spisovateľ, publicista, dramatik Peter Valo. Tomáša Kuťku na klavíri sprevádzal Michal Šimon Hradský, študent bilingválneho gymnázia, tiež študent ZUŠ Miloša Ruppeldta, kde sa venuje štúdiu hry na klavír a kompozícii.

Bol to pekný večer plný umenia a stretnutia s priateľmi, čo umeniu nielen rozumejú, ale ním aj žijú.

Pavol FÜKO hľadá a ponúka humánnejšie podoby života v zvlčilých časoch Človek má byť človeku človekom

PERIODIKÁ

Autor novej knihy Pavol Fükö dôvtipne využil múdre príslovie Človek človeku vlkom a pozmenil ho na humánnejšiu formu. Naozaj žijeme zvlčilé časy, pre ktoré mnohé kapitoly z jeho novej, v poradí už desiatej knihy sú vysoko aktuálne. Zamyslenia s humanistickým zámerom, v ktorých sa usiluje prebudiť v nás zadriemané človečenstvo, cit a empatiu k iným, sú doslova imperatívnu výzvou. Zaslúžne na tejto knižke je, že v jednotlivých kapitolách približuje významné, i keď možno odsunuté osobnosti Slovenska. Viacerí sa v tejto našej vlasti narodili a potom sa prebojovali či presadili vedomosťami a pracovitosťou vo svete – ako trebárs Adam František Kollár, ktorý to z rodnej Terchovej dotiahol až na viedenský dvor a stal sa riaditeľom Dvornej knižnice v Hofburgu, ale i odborníkom na štátne právo. Národovca a spisovateľa Sama Tomášika, autora piesne Hej, Slováci, ešte naša slovenská reč žije, ale aj ďalších piesní Hej, pod Kriváňom, bežní Slováci lepšie nepoznajú – ani jeho dielo na poli nášho emancipačného hnutia, pritom bolo naozaj významné. Bol tiež činorodým ovocinárom a včelárom, ktorý napísal niekoľko príručiek. Pripomenutie jedinečného hudobného skladateľa Svetozára Stračina, upravovateľa ľudových piesní, autora množstva invenčnej filmovej hudby, určite čitatelia ocenia. V knihe nájdeme aj state o jazykovedcovi, pedagógovi, fyzikovi, zakladateľovi spolku Matica slovenskej Andrejovi Radlinskom. Autor nezabudol ani na maliara Jozefa Božetecha Klemensa, ktorého portréty významných osobností, akými boli Andrej Sládkovič, Ludovít Štúr či Milan Hodža, nachádzali sa na stenách školských tried i na stránkach učebníc a dodnes ho v malbe týchto osobností nikto neprekonal. Bývalý dlhoročný režisér Slovenskej televízie Pavol Fükö prináša prostredníctvom vydavateľstva Post Scriptum knihu podnetných úvah, postrehov, portrétov i zamyslení.

(red)

MEDAILÓN

Vysokoškolský pedagóg profesor Karol HORÁK sa narodil 13. septembra 1943 v Katarínskej Hute. Začiatkom šesťdesiatych rokov absolvoval filozofickú fakultu v Prešove, kde stále prednáša dejiny divadla a vedie povestné Študentské divadlo, ktoré sa stalo laureátom mnohých ročníkov Akademického Prešova, ktorého je jubilant zakladateľom.

Spojený so študentským divadlom

Profesor Karol Horák sa významným spôsobom zapísal medzi osobnosti slovenskej kultúry. Do literatúry vstúpil v roku 1974 prácou Dve prózy, neskôr slávnym Cukrom (1977), v roku 1979 Súpisom dravcov a v roku 2013 dielom Medzivojnový muž. Je autorom tridsiatich dvoch drám. Spomeňme aspoň prvotinu Džura (1971), o desať rokov neskôr uzrela svetlo javiskových svetiel Elementaristika, potom nasledovali dráma Inšpirácia alebo Syzifos po slovensky (1985), v roku 1987 Evanjelium podľa Jonáša (Záborského), Apokalypsa podľa Janka Kráľa (1995), Príd kráľovstvo tvoje (1996), Prorok Štúr a jeho tiene (2015), Borodáč a jeho Tri sestry (2021). Za dlhoročnú pedagogickú činnosť a jeho významné pôsobenie v slovenskej literatúre ho v roku 2013 ocenili za mimoriadny prínos k rozvoju poľsko-slovenskej kultúrnej spolupráce, najmä za popularizáciu poľského divadelného umenia. V roku 2014 mu prezident SR Ivan Gašparovič prepožičal Pribinov kríž II. triedy za mimoriadne zásluhy o kultúrny rozvoj SR, v roku 2020 mu slovenské centrum AICT (Medzinárodná asociácia divadelných kritikov) udelila Cenu za mimoriadny prínos v oblasti divadla a v roku 2020 získal Krištáľové kridlo. Je tiež laureát Ceny mesta Košíc, ktorú mu udelili k jeho sedemdesiatinám.

Jozef BEŇADOVSKÝ

HUMORESKA

„Dobrý deň! Tu je Ján Oberho. Poznáte náš investičný fond Bezdeng?“ ozval sa hrubý energický hlas v mobile. „Nie. A mal by som?“ Z druhej strany ďalšia otázka rovno na telo. „Len vám, opakujem, len vám osobne ponúkame možnosť stonásobne zhodnotiť váš vklad do fondu. Už od desať eur. Investujete desať eur, okamžite budete mať na účte tisíc eur.“ Kto by to nechcel. Lenže podvodníkov sú plné ulice a telefóny. Skepticky som pokrútil hlavou. Ale hlas pokračoval. „Viem, že si myslíte, že ide o podvod. Lenže náš fond dáva vybraným klientom možnosť osobne sa presvedčiť, ako sú ich peniaze

investované, a okamžite si osobne vyzdvihnúť výnos. Položíte na stôl desaťeurovku a náš partner vám rovno odpočíta tisíc eur.“ Užasné, pomyslel som si. To vyzerá dobre.

mám ísť pre peniaze. „Viete, kde je Niger?“ zašveholil pán Oberho. „Niekde v čiernej Afrike, odkiaľ prichádzajú migranti na Slovensko. Tam dávajú peniaze jedna ku

z investorov. Uránové bane vynášajú, zarobíte ťažké tisíce, zhodnotíte svoje peniaze neskutočným spôsobom. Dovoľte, aby som vám pogratuloval.“ Smutne som sa

sa stretnete s ďalšími investormi. Spoločne odletíte do Nigeru, kde vás bude čakať prezident spoločnosti na ťažbu uránu. Dáte mu tisíc eur, on vám vyplatí stotisíc a letíte naspäť. Vo Viedni vás zase bude čakať šofér, zavezie vás domov.“ Fantázia. Od suseda som si požičal šesťtisíc. Do napozajtra. Stavia dom, má doma stále rezervu. „Fero, neboj sa, napozajtra ti vrátim desať. Poznáš investičný fond Bezdeng? Poviem ti o ňom viac, keď sa vrátim.“ O siedmej večer som odovzdal päťtisíc. Je ráno, päť hodín. Stojím pred domom a čakám šoféra, ktorý ma má zobrať do Viedne. Šesť. Sedem. Osem hodín. Možno dostal defekt. Mám si objednať taxík do Viedne?

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Nebyť polície, nevedeli by, kde je server

Mňa len tak neoklamú. My dôchodcovia denne sledujeme stránku Polície SR Hoaxy, sme zorientovaní a očkovaní. Vieme, čomu veriť a čomu neveriť. Stránku určite rediguje tím odborníkov, vzdelaných inteligentov na vysokej morálnej úrovni. Ako sa píše v ústave – v zmysle cyrilo-metodského duchovného dedičstva. Takže som sa opýtal pána Oberha, kamže to

sto?“ hovorím mu. Pán Oberho sa urazene ozval: „Viete, koľko tí migranti zaplatili prevádzcom, aby sa sem dostali? To nie sú chudobní ľudia. Každý zaplatil aspoň päť tisícok. Pozrite si ich mobility a pozrite si svoj dôchodcovský. Pán a žobrák. Lenže tam bol teraz prevrat a nová junta prevzala bane po Francúzoch. Potrebujú investovať. A vy, práve vy budete jeden

pozrel do svojej peňaženky. „Tak dobre, podme do toho, ale ako sa dostanem do Nigeru?“

Pán Oberho mal odpoveď pripravenú. „Žiadny problém. Zajtra o siedmej večer sa stretnete s našim zástupcom pri kostole, odovzdáte mu päťtisíc. Ráno o tretej pristavíme k vám čierny mercedes, nastúpíte a šofér vás zavezie na letisko do Viedne, kde

Mladí matičiari oslávili tridsiate jubileum masovým splavom Ondavy

Na budúci rok chcú nasadnúť do lodiek znova

Martin HAJNÍK – Foto: Ján ŠIMKO

V tomto roku slávi Matica slovenská 160. výročie založenia a symbolicky Záujmový odbor Matice slovenskej Mladá Matica 30. výročie založenia. Mladí matičiari z okresu Vranov nad Topľou sa rozhodli toto výročie osláviť splavom Ondavy. Ondava je spojená s vodným dielom Domaša, spod ktorého sa mladomatičný splav aj koncom augusta začal.

Pozvanie na podujatie prijali vzácní hostia: tajomník Matice slovenskej Viliam Komora, predseda Dozorného výboru Matice slovenskej Martin Fejko a starosta obce Ondavské Matiašovce Martin Mika. Splav Ondavy svojim príhovorom otvorili predseda Mladej Matice Martin Hajník a jej podpredseda Peter Schvantner. Ukončili ho po troch hodinách plavby v obci Ondavské Matiašovce, kde jeho účastníkov srdečne privítali miestni matičiari na čele s Michalom Onofrejom. Treba vysloviť poďakovanie obecnej samospráve a miestnym matičiarom za pohostenie a srdečné prijatie. Bohužiaľ, nie každý účastník splavu sa dostal až do cieľa. Veríme, že o rok

Mladomatičný splav Ondavy prilákal pomerne početnú partiu záujemcov, ale nie všetci nástrahy rieky zvládli a dorazili do cieľa.

sa pokúsia pokoriť Ondavu opäť. Mladá Matica vznikla 6. augusta 1993 v rámci osláv 130. výročia založenia Matice slovenskej.

Odvtedy mladí matičiari urobili mnoho práce v národno-kultúrnom živote. Ich prvoradým cieľom, vyplývajúcim z programu Matice

slovenskej, je národná činnosť smerujúca k všeobecnému poznaniu národných dejín, poznaniu osobností a udalostí, kultúry, tradícií a pestovanie vlastenectva v mladej generácii. Mladá Matica vykonáva na podporu svojich cieľov mnohovrstvové podujatia so zreteľom na vlastenectvo. Dôležitá je organizácia národných podujatí, prednášok, besied, literárnych večerov, poznávacích výletov pre mládež, športových podujatí, seminárov, scénických dramatičiek, ale aj otváranie súčasných tém. Hlavným podujatím Mladej Matice je Národný zraz Mladej Matice, kde sa stretávajú mladí matičiari a vlastenci z celého Slovenska.

Na kolonáde v Bardejovských Kúpeľoch zneli tóny heligónok

Vystúpilo vyše pol stovky účinkujúcich

Text a foto: Gabriela KAŠČÁKOVÁ

Členovia Matičného klubu heligónkárov pri Dome Matice slovenskej v Bardejove Dušan Pribula, Vladimír Jančošek, Pavol Rozkoš, Dušan Šoltýs a Ján Kalist prišli pred časom s nápadom organizovať súťaž v hre na tomto nástroji. Bol to pomerne odvážny zámer, keďže v hornom Šariši sa hre na heligónke nevenuje toľko zanietých muzikantov ako v iných regiónoch Slovenska. Dnes už možno s radosťou povedať, že smelý úmysel sa ujal a začiatkom septembra tohto roka sa v kúpeľnej kolonáde Bardejovských Kúpeľov uskutočnil už pätnásty ročník Bardejovskej heligónky, ktorý bol slávnostnejší ako po iné roky, keďže sa na ňom zúčastnil ako hosť aj predseda MS Marián Gešper, ktorý pri jubileu Matice slovenskej ocenil aj osobnosti regiónu a matičného hnutia. Stribornú cenu Matice slovenskej si

Na kolonáde Bardejovských Kúpeľov sa predstavilo vyše pol stovky heligónkárov.

M. Gešper vyznamenal na matičnom podujatí osobnosti regiónu.

z rúk predsedu prevzal Mgr. Ján Šoltýs a mimoriadnu cenu Matice slovenskej PaedDr. Vladimír Jančošek.

Vďační poslucháči si potom vypočuli hudobné vystúpenia pätnástich kolektívov a jednotlivcov z rôznych kútov Slovenska, Vyše pol stovky účinkujúcich vo viac ako trojhodinovom programe im pripravili povznášajúci zážitok.

Bardejovskú heligónku usporadúva Dom Matice slovenskej spoločne s Matičným klubom heligónkárov, Hornošarišským osvetovým strediskom, Generálnym riaditeľstvom Bardejovských Kúpeľov a Oblastnou organizáciou cestovného ruchu Šariš v Bardejove.

MATIČNÉ DEPEŠE

POCTA MOYSESOVI

Pred stošesťdesiatimi rokmi pri založení Matice slovenskej slávil v Martine banskobystrický biskup Štefan Moyses omšu v Kostole sv. Martina. Na martinskej fare sa potom schádzal s členmi matičného výboru, čo pripomína aj vynovená pamätná tabuľa. Tieto dejinné skutočnosti aj s výročím prijatia Ústavy SR si pripomenuli dekan martinského dekanátu Pavol Gera a tajomník MS Viliam Komora, pričom položili veniec k buste biskupa Moysesu.

DEŇ ÚSTAVY SR V LEHOTE

Počas prvého septembrového dňa zorganizovali MO MS a obec Lehota na počesť sviatočných dní spojených so SNP a s Dňom Ústavy SR športovo-spoločenské stretnutie občanov, ktorí súťažili v športovo-branných disciplinách. Deti si užili jazdenie na poníkoch zo stajne Vinckov dvor a ukážky kynologického klubu z výcviku psov. V spoločenskej časti programu účastníci zaspievali hymnu Slovenskej republiky, po ktorej s príhovorom vystúpil poslanec NR SR Marián Kéry. Napokon spoločne so starostom obce Radoslavom Kriváčkom zapálil symbolickú povstaleckú vatru, pri ktorej si vyše sto prítomných zaspievalo príležitostné vlastenecké piesne.

ČELOVSKÁ VATRA

Matičiari z Čeloviec pod vedením predsedu Dušana Slúku oslávili Deň Ústavy SR a 160. výročie Matice slovenskej pri dvojkříži, ktorý sami postavili pred niekoľkými rokmi na bani, ktorá je už tradičným miestom takýchto slávnostných chvíľ. Podujatiu predchádzalo valné zhromaždenie MO MS v Čelovciach, kde zazneli správy o činnosti a hospodárení miestneho odboru.

KRALOVAL ŠACH

Matičiari v Kráľovi pripravili koncom augusta štvrtý ročník prázdninového turnaja v šachu. Turnaj v kráľovskej hre absolvovali starší i mladší účastníci, ktorým za účasť a nasadenie poďakoval predseda tamojšieho MO MS Michal Hruška. Potom úspešným hráčom odovzdal vecné ceny.

STODOLOV FESTIVAL

Bezmála pol stovky inscenácií, vyše štyristo ochotníkov a vyše štyritisícpäťsto divákov – taká je bilancia siedmeho ročníka Divadelného festivalu Ivana Stodolu 8. a 9. septembra v Liptovskom Mikuláši. Putovnú cenu pre absolútneho víťaza si odniesol domáci ochotnícky súbor MADOS s inscenáciou Ako Vrbičania o maticu prišli. Divadelníci z Lubele a Dúbravice sa umiestnili v sriebornom pásme a bronzové v tesnom verdikte patrí divadelníkom z Krupiny, Hýb a Ploštína.

STRETNUTIE LEŠŤANOV

MO MS v Lučenci a Aktív pamäti obce Lešť zorganizovali koncom augusta Stretnutie rodákov a pribuzných z Lešti, na ktorom účastníkov privítali predsedníčka MO MS v Lučenci Eliška Lörinczová a predsedníčka Aktívu pamäti obce Lešť Naďa Riečanová. Po ich príhovoroch vystúpil FS Strhárika z Dolných Strhár a otvorila sa aj pamätná izba obce, kde je v súčasnosti známy armádny polygón.

Pripravuje Emil SEMANCO

Korporátne médiá si matičný protest opäť vysvetlili po svojom

Politický televízny propagandista Prok

Henrich ĎURKOVIČ

Protest, ktorý zorganizovala Matica slovenská pred Divadlom P. O. Hviezdoslava v Bratislave (6. 9. 2023) ako reakciu na jej dehonestujúcu kampaň na novú divadelnú sezónu, zarezoňoval aj v médiách. Je pozitívne, že vo väčšine médií, najmä internetových, tento demokratický prejav nesúhlasu zaznel kladne. To sa však nedá povedať o tzv. hlavnoprúdových médiách, ktoré nezapreli svoju „objektívnosť“, a tak si protest vysvetlili opäť po svojom.

Zo všetkých reportáží a článkov však najviac vyčnieva príspevok od redaktora TV JOJ Jakuba Proka, mimochodom bývalého mladého matičiara. Zarážajúci je už samotný nadpis reportáže – Pobili sa pre Hviezdoslava. Je typické pre tento typ médií vyťahovať veci z kontextu a smerovať tak divákov tam, kde chcú oni, a teda občanov proti sebe. V samotnej reportáži sa redaktor Prok viac zamerával na politikov zúčastnených na proteste ako na ostatných účastníkov, ktorých bola väčšina. Na tomto mieste treba zdôrazniť, že po rozhodnutí organizátorov politici nemali prejavy – aby sa táto záležitosť následne nezneužila. Aj keď, ako vidíme, redaktor Prok si cestu našiel. Prebehla aj malá anketa s účastníkmi demonstrácie, ale i protidemónštrácie, ktorou sa snažil redaktor Prok vykresliť účasť

níkov ako tých nenávisťných a vybral názor mladíka z protidemónštrácie, ktorý poznamenal, že „títo ľudia to nechápu“. Mladík však trafil kliniec po hlavičke, keď povedal, že „Slovensko má väčšie problémy ako nejaký plagát“. S tým sa dá len súhlasiť, ale problém je, že nejde iba o plagát. Je to vyvrcholenie väčšieho problému, ktorý výstižne opísal vo svojom článku Lukáš Perný (článok je dostupný na webe matica.sk).

„Vrcholom“ reportáže bolo zaznamenanie konfliktu, ktorý vyvolala Antifa. Ten sa odohral po tom, ako sa protidemónštranti snažili narušiť pokojný priebeh protestu. Negatívne emócie vyvolali tzv. progresívni aktivisti na čele s Róbertom Mihályom. Ide o známú tvár z týchto kruhov, ktorý má na svojom konte už viacero takýchto „úspechov“. Konflikt však rýchlo uzavreli prítomní členovia poli-

cajnej hliadky, za čo im treba poďakovať. To však nebránilo redaktorovi Prokovi, aby tam aj s kamerou nedorazil a nenasnímal tento incident, ktorý vykreslil ako pointu celej akcie. Ešte jeden dodatok – keď dokončil rozhovor s predsedom MS, ktorý mu pripomenul jeho minulosť v Mladej Matici, pričom sa mu to vôbec nepáčilo, povedal: „Poďme za našimi.“ A išiel za provokatérmi z Antifa.

Nejdem spomínať ani to, čo je už, žiaľ, tradíciou – že viac priestoru dostala riaditeľka DPOH ako predseda MS Marián Gešper, teda človek, ktorý je názorovo na ich „strane“ barikády. Ani to, že redaktor Prok sa snažil reklamnú kampaň zľahčiť vyjadrením autorov, že ide o satirické vyobrazenie tzv. bratislavskej kaviarne. Ide o predzvesť výmeny týchto vitráží? Taktiež nejdem komentovať vyjadrenie riaditeľky

DPOH, že Matica slovenská podľa nej tenduje k ľudáckemu zmýšľaniu. Pani riaditeľka zjavne nesleduje našu činnosť, inak by to nepovedala, aj keď človek nikdy nevie...

Je smutné, že súčasní novinári tzv. hlavného prúdu majú sklon neobjektívne zobrazovať rôzne udalosti a osobnosti a správať sa skôr ako politickí aktivisti a propagandisti. Ide však o tradičný prvok tzv. „názorového masírovania“ spoločnosti s cieľom znepriatelíť a poštváť proti sebe ideologicky odlišných ľudí. Sme však odsúdení na to, aby sme spolunazívali v jednej spoločnosti, a tak je namieste začať s pravým opakom – so zblížovaním občanov našej republiky. Pokiaľ však budú kapitálom zabezpečené médiá takto informovať občanov, čaká nás ešte dlhá cesta k ozajstnej tolerancii.

OČAMI MATIČIARA

Na ihrisku TJ Slavoj v Sečovciach sa v auguste konali Dni mesta Sečovce. Ako sprievodné podujatie osláv sa uskutočnila aj súťaž vo varení guláša. Súťažné družstvá s maximálne štyrmi členmi začali s prípravami na varenie už v skorých ranných hodinách. Podmienkou účasti bolo zabezpečenie surovín, kotlíky či kotlíka. O ďalší potrebný materiál sa postaralo Mesto Sečovce.

Sečovskí
kulinári

Do varenia sa zapojili aj sečovskí matičiari s cieľom prezentovať Maticu slovenskú. Návštevníci sa mohli pri ich stánku zastaviť, pochutnať si na dobrých sladkých koláčoch, popozerať matičné prospekty i porozprávať sa.

Ihrisko Slavoj sa v priebehu dňa zaplnovalo návštevníkmi, pre ktorých bol pripravený bohatý program. Moderátorom podujatia bol Richard Hergott. Vypočuť sme si mohli napríklad Hasičskú dychovú hudbu zo Sečovciach, ktorá je kolektívnym členom tunajšieho Miestneho odboru MS. S krásnym programom vystúpil Poddukelský umelecký ľudový súbor. Z ďalších účinkujúcich to boli hudobná skupina Parobčina či mužská spevácka skupina Parobci z Dvorianok. Uskutočnila sa primátorská kvapka krvi, ukážky práce policajtov i hasičov, návštevníci sa mohli zapojiť do tomboly.

Priestorom ihriska sa šírili vône varených pokrmov. Mäso, klobásky, paradajky, paprika, zemiaky, možno i tajné ingrediencie, to všetko sa pomaly varilo v kotlíkoch, aby guláš mal tú najlepšiu chuť. Všetci súťažiaci sa usilovali pripraviť známu polievku s predsavzatím zaujať hodnotiacu porotu. Ochutnávajú sa začalo v čase obeda a porotcovia mali skutočne ťažkú úlohu rozhodnúť, ktorá vára je najchutnejšia. Súťaž vyhodnocovali primátor Mesta Sečovce Dominik Frajkor s porotou. Guláš sečovských matičiarov sa síce nedostal na stupne víťazov, napriek tomu bol vynikajúci a priaznivci ustanovizne ho aj tak považovali za najlepší.

Slnčný horúci deň bol naplnený stretnutiami s príjemnými ľuďmi, dobrým jedlom a folklórom.

Martina MATEČKOVÁ

V hlavnom meste po dlhých rokoch odhalili matičné súsošie
Svätí Cyril, Metod a Gorazd na hrade

Text a foto: Peter SCHVANTNER

Deň pred sviatkom patrónky Slovenska Sedembolestnej Panny Márie sa na Bratislavskom hrade konalo slávnostné odhalenie súsošia sv. Cyrila, Metoda a Gorazda. Slávnosť sa uskutočnila v Zimnej jazdiarni hradu a otvorili ju Horehronskí chlapi, ktorí zaspievali hymnu SR. Následne skvelý recitátor Štefan Bučko zarecitoval časť Proglasu v staroslovenčine a časť v „modernej“ slovenčine.

Úvodné slovo patrilo predsedovi Konferencie biskupov Slovenska Mons. Bernardovi Boberovi. Potom sa konalo slávnostné požehnanie súsošia Jeho Eminenciou kardinálom Pietrom Parolinom, štátnym sekretárom Svätej stolice, aj za prítomnosti predsedu NR SR Borisa Kollára.

FOTORIPOST

Program pokračoval Otčenášom v staroslovenčine. Prítomným sa prihovorila Jeho Eminencia kardinál Pietro Parolin. Pripomenul o. i. slová Svätého Otca pápeža Františka I. spred dvoch rokov pri návšteve Slovenska, ktorými zdôraznil dôležitosť posolania Slovákov ako nositeľov mieru v Európe. Slávnosť vyvrcholila duetom z oratória Cyril a Metod v podaní Otokara Kleina a Dušana Jarjabka a hymnickou piesňou Kto za pravdu horí, ktorú zaspievali Horehronskí chlapi. Na slávnostnom podujatí sa zúčastnili poslanci NR SR, zástupcovia diplomatického zboru a predstavitelia Konferencie biskupov Slovenska. Nechýbal ani autor súsošia Anton Gábrík

Kultúrny program bol pre nepriaznivé počasie presunutý do priestorov Bratislavského hradu. Vystúpili v ňom aj známi Horehronskí chlapi.

a jeden z nositeľov myšlienky vzniku súsošia predseda Prezídia Matice slovenskej Miroslav Holečko aj predseda Matice M. Gešper. Napriek tomu, že

Matica sa pred viac ako jedenástimi rokmi významne podieľala na výbere autora súsošia, nikto ju na jeho odhalení nespomenul.

Hviezdicovým výstupom k Slovanskému dvojkrížu na Ostrom vrchu
Deň Ústavy SR oslávili tradičným podujatím

Miroslav BORCOVAN – Foto: Ján VALOVIČ

Už tradičný hviezdicový turistický výstup k Slovanskému dvojkrížu na Ostrom vrchu v Kálnici umocnilo nádherné snečné počasie. Akciu zorganizovali pri príležitosti Dňa Ústavy SR Obec Kálnica, Miestny odbor Matice slovenskej a turistický oddiel TJ Zavažan. Aj deviaty ročník podujatia potvrdil, že sa teší čoraz väčšiemu záujmu širokej verejnosti. Tento rok priamo pri kríži napočítali 257 účastníkov z 26 obcí a miest. Pre zaujímavosť – priamo z Kálnice bolo 133 účastníkov...

RIPOST

Po príhovore kálnického starostu Milana Borcovana vystúpil domáci spevokol MS Šípkari a spevokol MO MS z Melčíc Studienka. Silným zážitkom bola recitácia vlastnej vlasteneckej básne predsedu MO MS v Novom Meste nad Váhom Radovana Masára i príhovor Ferdinanda Bolebrucha, autora kríža i novo-inštalovanej ďalšej vyrezávanej informačnej tabule s tematikou hlaholiky a básne Proglas. Už tradične sa na stretnutí zúčastnili aj matičiari z mesta Nesvady v okrese Komárno, s ktorými

Na turistickom podujatí sa zišli desiatky ľudí rôzneho veku.

Miestny odbor MS má viacročnú družbu a dobrú spoluprácu. Prítomná bola predsedníčka Krajskej rady TSK Žofka Hrančová i zástupkyňa MO MS v Trenčíne spisovateľka Blanka Kovarčíková-Ušiaková. Drobnú pozornosť dostali všetci účastníci. Zvlášť si ju zaslúžil najstarší osemdesiatšesťročný viacnásobný účastník výstupu Imrich Kajan z MO MS

z Nesvád. Stretnutie pokračovalo voľným posedením pri ohni a harmonike v turistickej útulni Na izbe s občerstvením a výborným gulášom pripraveným sponzorom podujatia Michalom Fenikom (Bike park Kálnica) a jeho priateľmi. Všetkým, ktorí pomáhali pri úspešnosti a pripravenosti akcie, patrí úprimné podakovanie

V SNN č. 17/2023 sme sa v súvislosti s významnými výročiami, jubileami a počínmi Matice slovenskej pýtali na slávnostný akt odhalenia portrétnej busty krajskému aktivistovi v zámorí, ktorý bol autorom zástavy Zahraničnej Matice slovenskej, ktorá mala výraznú podobu s terajšou štátnou zástavou SR. Pýtali sme sa na meno tohto kňaza. Správne odpovedali tí naši čitatelia, ktorí napísali, že išlo o Mons. Františka Fugu. Spomedzi riešiteľov kvízu a správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Ondrej Čížik, Košice; Dalimír Smatana, Žilina; Gabriel Baláž, Bratislava.

• Ktoré bratislavské divadlo znevážilo aktuálnym programovým plagátom pamiatku umeleckej osobnosti, ktorej meno má v názve?

Svoje odpovede posielajte na známe redakčné kontakty aj elektronicky našej administrátorky Ľubici Rišiaňovej do vyjdenia SNN č. 20.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

23. septembra

– pred päťdesiatimi piatimi rokmi sa narodila herečka Zuzana Mauréry (1968); začínala v Radošinskom naivnom divadle, účinkovala v množstve muzikálov, filmov a seriálov, na konte má viaceré ocenenia

– pred dvadsiatimi piatimi rokmi zomrel maliar Milan Paštéka (1931 – 1998), zakladajúci člen Skupiny Mikuláša Galandu; najskôr často kritizovaný, neskôr od druhej polovice šesťdesiatych rokov často vystavoval doma i v zahraničí, držiteľ Ceny Cypriana Majernika

24. septembra

– pred štyridsiatimi piatimi rokmi zomrel herec Vladimír Durdík starší (1924 – 1978), prevažnú časť kariéry prežil ako člen činoherného súboru SND; svoje postavy vytváral najmä zásluhou svojho zjavu a hlasového prejavu, vďaka čomu sa uplatnil aj v rozhlase pri prednese poézie a tiež v dabingu

– pred piatimi rokmi zomrela speváčka Jana Kocianová (1946 – 2018); bola všestrannou speváčkou, sedel jej pop, džez, blues aj folk, na svojom konte mala veľa televíznych programov a takmer desiatku platní, získala tri Zlaté a jednu Striebornú Bratislavskú Lýru

25. septembra

– pred stopäťnástimi rokmi sa narodil skladateľ Eugen Suchoň (1908 – 1993), jeden zo zakladateľov súčasnej slovenskej hudby; podieľal sa na založení Slovenskej filharmónie, vytvoril okolo sto hudobných diel, najväčšie uznanie získali opery Krútnava a Svätopluk

26. septembra

– pred stotridsiatimi rokmi založil v Chicagu americkí Slováci Maticu slovenskú v USA (1893); ustanovujúce zhromaždenie sa uskutočnilo z iniciatívy dvoch najväčších krajských organizácií: Národného slovenského spolku a Prvej slovenskej katolíckej jednoty, za jej predsedu bol zvolený Štefan Furdek

27. septembra

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi sa narodil spisovateľ Jozef Banáš (1948), patrí medzi najpredávanejších a najprekladanejších spisovateľov; román Kód 9, z ktorého sa predalo vyše päťdesiatpäťtisíc výtlačkov, je jedným z najúspešnejších v histórii slovenskej literatúry

29. septembra

– pred dvesto rokmi sa narodil evanjelický kňaz a publicista Karol Branislav Halenaj (1823 – 1885), zakladajúci člen Matice slovenskej, podporovateľ slovenských gymnázií, propagoval slovenskú ľudovú pieseň; pokúsil sa o verše s pred-revolučnými náladami

5. októbra

– pred dvadsiatimi rokmi zomrel herec František Velecký (1934 – 2003), okrem slovenských filmov sa ukázal najmä v susednom Česku či Maďarsku, no zahral si aj v hollywoodskej produkcii, hral vo filmoch Markéta Lazarová, Skalní v ofsajde, Pacho, hybský zbojník či Sladké hry minulého leta

6. októbra

– pred osemdesiatimi piatimi rokmi bola podpísaná Žilinská dohoda (1938); bola deklaráciou autonómie Slovenska v rámci druhej ČSR, podpísali ju predstavitelia HSLŠ a prevažne väčšiny ostatných slovenských strán

Martin MITOŠINKA